Universitat de les Illes Balears

Irie
Institut de Recerca i Innovació Educativa
UIB - GOIB

Llibre de Resums

IV Jornades de Recerca i Innovació Educativa

Educació basada en evidències: Establint el pont entre la recerca i la pràctica educativa

Edita:
Eva Aguilar-Mediavilla
Josep Vidal Conti
Maria del Mar Vanrell Bosch

Informació

Organitza:

Irie UIB - GOIB | Institut de Recerca i Innovació Educativa

GOIB CONSELLERIA EDUCACIÓ I FORMACIÓ PROFESSIONAL

GOIB CONSELLERIA FONS EUROPEUS, UNIVERSITAT I CULTURA

COMPROMESA AMB L'AGENDA 2030

#somUIB

Disseny 2021-22: Servei de Comunicació, Promoció i Imatge de la Universitat de les Illes Balears

Editors: Eva Aguilar Mediavilla
Josep Vidal Conti
Maria del Mar Vanrell Bosch
Lloc d'edició: Palma (Mallorca), Espanya
Any: 2022
ISBN: 978-84-09-39115-8
Publicació: Institut de Recerca i Innovació Educativa

Irie
Institut de Recerca
i Innovació Educativa
UIB - GOIB

Els treballs publicats en aquest llibre no han estat editats i cada un d'ells és responsabilitat dels seus autors.

Índex

Índex 3
Comitès 7
Comitè organitzador 7
Comitè científic 8
Presentació 9
Programa 11
Divendres, 11 de març de 2022 (sessions plenàries) 11
Dissabte, 12 de març de 2022 11
Conferències convidades 12
Conferència inaugural: «Trazando puentes entre la investigación y la práctica educativa: retos y oportunidades» 12
Marta Ferrero 12
Conferència de clausura: «De la evidencia al aula» 13
Albert Reverter 13
Contribucions a les taules rodones 14
Taula 1: "Grup d'Infància, Tecnologia, Educació i Diversitat" 15
Estrategias metodológicas para la personalización de itinerarios de aprendizaje en entornos enriquecidos por la tecnología 15
Codisseny d'itineraris personals d'aprenentatge en entorns connectats en educació superior 17
Innovació Educativa per al desenvolupament de la competència digital docent en la formació inicial dels docents 19
Observació entre iguals com a desenvolupament professional docent: cap a una cultura col·laborativa en centres de primària i secundària (PeerObserv) 21
Cuidados paliativos y calidad de vida en la infancia y la adolescencia. Respuestas educativas personalizadas, contextualizadas e interdisciplinares 23
Taula 2: "Grup d'Investigació en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport", "Ciència, Tecnologia i Societat. Didàctica de la Ciència", "Investigació en Desenvolupament, Educació i Llenguatge" i "Grup d'Investigació en Llengües, Literatures i Aprenentatge" 25

Sidfoot 25

Efectes d'una intervenció multicomponent d'educació postural en escolars d'educació primària. 26

RADICAL (EX) CHANGE.International Olympic Truce Centre (IOTC) 27

El proyecto ROSES: una investigación centrada en los estudiantes y basada en evidencias para mejorar la educación STEAM 28

CAFECONMIEL, Corpus Automático y Fenómenos de Contacto en Mallorca: Inteligencia, Entrenamiento y Lengua 30

Dificultats de l'adquisició del llenguatge i la seva relació amb l'assetjament escolar: factors explicatius i mediadors 31

Taula 3: "Educació i Ciutadania", "Grup d'Estudis d'Història de l'Educació" i "Grup de Recerca en Art i Educació" 34

La integritat acadèmica entre l'alumnat de postgrau: aproximació empírica i propostes d'intervenció 34

Co-created Education through Social Inclusion (COSI.ed) 36

La pràctica docent i la prevenció de l'abandonament primerenc de la formació professional: aproximació empírica i proposta d'intervenció 37

Història pública de l'educació a Espanya (1970-2020). Percepció social, memòria col·lectiva i construcció d'imaginaris sobre els docents i les seves pràctiques 39

Re-habitar el barri: Processos de Transformació i Apoderament entre Universitat-Escola-Societat a través de Pràctiques Artístiques 40

Comunicacions de tesis doctorals 42

Sessió Paral·lela A: 43

Les corals infantils a Mallorca. Enfocament metodològic i canvi de paradigma 43

L'educació masculina en els col·legis religiosos de la Postguerra (1939-1945) 45

Perspectiva de género en la Universidad Nacional de Educación (UNAE- Ecuador): Análisis de los programas curriculares y prácticas pedagógicas del profesorado de la carrera de Educación Inicial 47

Models d'Intervenció en Atenció Primerenca: percepció de famílies i professionals 49

Compromisos ético profesionales para fomentar la resiliencia académica en el campo de la Pedagogía Hospitalaria 51

Inclusión educativa del alumnado pediátrico paliativo: una revisión sistemática 53

Acoso escolar asociado a trastornos del lenguaje: indicadores y predictores 55

Trastorno del Espectro Autista de grado 1 y acoso escolar: Identificación y análisis de factores

emocionales, sociales lingüísticos y no lingüísticos 57

Pandemia versus creación: Da Vinci Generaidea niños 59

Sessió paral·lela B: 61

Integritat acadèmica entre l'alumnat de postgrau: evidències a partir d'un estudi de cas 61

Análisis, destrezas y perspectivas en los docentes en formación: El pensamiento crítico y su relación con el desempeño matemático 63

La formació i el suport a famílies d'acollida: anàlisi comparada dels programes existents a Europa i proposta formativa./Training and support for host families: a comparative analysis of European programs and training proposal. 65

Percepciones sobre ciencia y ciencia escolar de los estudiantes de Enseñanza Media Superior pública de Uruguay 68

Innovación y coeducación en educación infantil 70

Estereotips de gènere i temps d'activitat física de l'alumnat d'Educació Primària a les classes d'educació física: estat de la qüestió i efectes del Model d'Educació Esportiva 72

Efectos agudos y crónicos de la actividad física sobre la cognición y la salud física en escolares de 11 y 12 años 74

Variables relacionadas con la actividad física de los jóvenes y como predictoras del expediente académico 75

Pòsters d'innovacions educatives 77

Fiabilitat i viabilitat d'un instrument d'avaluació de la qualitat de les sessions d'educació física 78

Binicada 80

Gamificación basada en TICS para fomentar el trabajo autónomo en el alumnado universitario de primer año 81

Visibilitzant històries: el conte i la discapacitat 83

Aprendizaje Basado en Problemas (ABP) en el grado de Fisioterapia 85

Jocs cooperatius per aprendre a pensar 87

Un joc de trencaclosques per a ensenyar que el coneixement científic canvia 89

La controvèrsia científica sobre la generació espontània de la vida, un joc de tangram i el canvi a la ciència 91

Jocs de cartes per ensenyar i aprendre com la ciència descobreix les lleis de la natura 93

El llenguatge artístic a l'EI Es Pi Gros 95

Quina tortura, la lectura! 97

Treballar l'evolució de l'escola i l'educació musical a través de testimonis i experiències personals des de l'aprenentatge realista i cooperatiu 99

Transformant realitats: cap a la mirada DUA per a l'èxit del nostre alumnat 101

Projectes de Ciències Socials a l'ESO 103

Paisatges Humans 105

Avaluar per aprendre. Alumnes, mestres i familiars, part activa en el procés d'avaluació 107

Aprofita els 55 minuts! Una experiència de ciència ficció a l'assignatura de Cultura Científica de Batxillerat 109

Programa de competència social i emocional a l'IES Son Rullan de Palma 110

Tasques Transversals 112

La màgia de la convivència 113

El pròxim repte: Educació per al Desenvolupament Sostenible 115

El acoso sexual en las aulas universitarias: evaluación e intervención 117

La transformació dels espais dels centres per impulsar el benestar i l´aprenentatge 119

Programa de competència social i emocional a l'IES Son Rullan 120

Influencers en el món de l'educació 122

Diseño de un modelo de codiseño de itinerarios de aprendizaje en entornos enriquecidos por tecnología en educación superior para la autorregulación del aprendizaje 124

Psychology Around the World: un projecte d'innovació docent per treballar la sensibilitat intercultural en el Grau en Psicologia 126

Cronos i Kariós. Una revista d'Història per a l'Educació Primària 128

Comitès

Comitè organitzador

Eva Aguilar Mediavilla, Directora IRIE
Josep Vidal Conti, Subdirector IRIE
Maria del Mar Vanrell Bosch, Secretària IRIE
Eulalia Miralles Mas, Unitat d'innovació i formació
Sandra Arcos Amat, Unitat d'innovació i formació
Aina Dols Salas, Unitat de comunicació
Marta Salmeron Galiana, Suport a la recerca
Juan Moreno García, Suport a la recerca

Comitè científic

El comitè científic ha estat l'encarregat de revisar els guions dels pòsters dels participants i acceptar-los, així com els resums de les tesis doctorals. Està format per representants dels grups de recerca, del Doctorat en Tecnologia Educativa, del Doctorat en Educació, de la Facultat d'Educació, dels Departaments de Pedagogia i Didàctiques Específiques i Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació i per l'equip directiu de l'IRIE.

Dra. Eva Aguilar Mediavilla. Grup d'Investigació en Desenvolupament, Educació i Llenguatge (I+DEL)
Directora de l'IRIE
Coordinadora del Doctorat en Educació

Dr. Josep Vidal Conti. Grup d'Investigació en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport (GICAFE)
Subdirector de l'IRIE

Dra. M del Mar Vanrell Bosch. Grup d'investigació en Llengües, Literatures i Aprenentatge (ILLA)
Secretària de l'IRIE

Miquel F. Oliver Trobat. Grup de Recerca Educació i Ciutadania (EiC)
Degà de la Facultat d'Educació

Dra. Francisca Comas Rubí. Grup d'Estudis d'Història de l'Educació (GEDHE)
Directora del Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques

M Teresa Adame Obrador. Grup de Recerca Educació i Ciutadania (EiC) i Grup d'Investigació en Desenvolupament, Educació i Llenguatge (I+DEL)
Directora del Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació

Dr. Jesús Salinas Ibáñez. Grup d'Infància, Tecnologia, Educació i Diversitat (GITED)
Coordinador del Doctorat en Tecnologia Educativa

Dra. M del Carmen Orte Socías. Grup d'Investigació i Formació Educativa i Social (GIFES)

Dra. Esperança Bosch Fiol. Grup d'Estudis de Gènere (GENERO)

Dr. Jaume Sureda Negre. Grup de Recerca Educació i Ciutadania (EiC)

Dra. Maria Antònia Manassero Mas. Grup Ciència, Tecnologia i Societat. Didàctica de la Ciència (CTS_DC)

Dra. Francisca Lladó Pol. Grup d'Estudis de la Cultura, la Societat, Comunicació i el Pensament Contemporani (CSCP)

Dr. Pere Palou Sampol. Grup d'Investigació en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport (GICAFE)

Dra. Maria Juan Garau. Grup d'Investigació en Llengües, Literatures i Aprenentatge (ILLA)

Dra. Marta Jacob Escauriza. Grup d'investigació 4MAC-Recerca Turística i Educació (4MAC)

Dr. Sebastià Verger Gelabert. Grup d'Infància, Tecnologia, Educació i Diversitat (GITED)

Dr. Daniel Adrover Roig. Grup d'Investigació en Desenvolupament, Educació i Llenguatge (I+DEL)

Presentació

Les IV Jornades de Recerca i Innovació Educativa de les Illes Balears són una proposta de trobada dels actors principals del món educatiu de les Illes. Suposen la consolidació d'un esdeveniment que, de manera biennal, facilita la reunió de docents de totes les etapes educatives i ofereix a doctorands i doctorandes l'oportunitat d'exposar els seus treballs.

Els objectius de les IV Jornades de Recerca i Innovació Educativa de les Illes Balears són:

- D'una banda, posar la feina de l'IRIE a la disposició de la comunitat educativa. Presentar l'Institut, mostrar l'actualitat de les iniciatives desenvolupades com a col·lectiu i també les darreres investigacions dels grups que en formen part.
- L'eix temàtic d'aquesta edició és l'educació basada en evidències i la voluntat de reforçar les connexions entre la recerca i la pràctica educativa.
- I, com en les altres edicions, les Jornades volen esdevenir un fòrum en el qual els investigadors matriculats als dos programes de l'IRIE, el Doctorat en Educació i el Doctorat en Tecnologia Educativa, puguin exposar la feina que han fet davant un públic format i que tingui interès per les seves tesis doctorals, amb el qual podran interactuar i obtenir una informació valuosa per continuar la tasca.

Les Jornades s'adrecen a

- Personal investigador dels grups de recerca competitius de l'IRIE.
- Alumnes dels dos doctorats de l'IRIE, que són el Doctorat en Educació i Doctorat en Tecnologia Educativa. Aquestes persones podran presentar comunicacions escrites, que després exposaran oralment, sobre l'estat de les seves tesis doctorals.
- Docents de centres educatius no universitaris, que podran donar a conèixer, mitjançant els pòsters reservats exclusivament per a ells, projectes innovadors en curs o ja implementats.
- Tota la comunitat educativa: estudiants i docents de totes les etapes, associacions de pares i mares, equips directius, etc. i totes les persones interessades a conèixer l'actualitat de la recerca en el món educatiu de casa nostra.

Les **IV Jornades de Recerca i Innovació Educativa de les Illes Balears** se celebraren els dies 11 i 12 de març de 2022, a l'edifici Guillem Cifre de Colonya de la Universitat de les Illes Balears. Varen incloure conferències, taules rodones i pòsters.
A més de la modalitat presencial, en aquesta ocasió les Jornades també es van poder seguir mitjançant la modalitat en línia (hi varen tenir prioritat persones de Menorca, Eivissa i alumnes de

doctorat de fora de Mallorca).

Programa

Divendres, 11 de març de 2022 (sessions plenàries)	
De 15 a 15.30 h	Recepció i signatura d'assistència
De 15.30 a 16 h	Inauguració i presentació de les Jornades
De 16 a 17.30 h	Conferència inaugural a càrrec de Marta Ferrero: «Trazando puentes entre la investigación y la práctica educativa: retos y oportunidades»
De 17.30 a 18 h	Presentació de pòsters i pausa
De 18 a 20.30 h	Presentació de la transferència dels grups de recerca 18 -18.45 h Taula 1: "Grup d'Infància, Tecnologia, Educació i diversitat" 18.50-19.40 h Taula 2: "Grup d'Investigació en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport", "Ciència, Tecnologia i Societat. Didàctica de la Ciència", "Investigació en Desenvolupament, Educació i Llenguatge" i "Grup d'Investigació en Llengües, Literatures i Aprenentatge". 19.40-20.30 hTaula 3: "Educació i Ciutadania", "Grup d'Estudis d'Història de l'Educació" i "Grup de Recerca en Art i Educació".

Dissabte, 12 de març de 2022	
De 9.30 a 11.30 h	Presentacions dels i de les alumnes del Doctorat. Taules paral·leles
De 11.30 a 12 h	Presentació de pòsters i pausa
De 12 h a 13.30 h	Conferència de clausura a càrrec d'Albert Reverter: «De la evidencia al aula»
13.30 h	Clausura oficial de les Jornades Dra. Eva Aguilar, directora de l'IRIE

Conferències convidades

Conferència inaugural: «Trazando puentes entre la investigación y la práctica educativa: retos y oportunidades»

Marta Ferrero

@ferrero_mar

Marta Ferrero és mestra, psicopedagoga i doctora en psicologia. Durant diversos anys ha alternat el treball de mestra d'educació infantil i orientadora en l'àmbit escolar amb la recerca i la docència en l'àmbit universitari. Ha treballat com a docent i investigadora a la *Facultad de Educación y Formación del Profesorado,* a la *Universidad Complutense* de Madrid i actualment exerceix aquestes funcions des de la *Facultad de Formación del Profesorado y Educación,* a la Universidad Autónoma de Madrid. Està especialment interessada a acostar les principals troballes de la recerca científica a la comunitat educativa. És la directora acadèmica de l'esdeveniment divulgatiu «Las pruebas de la educación», promogut per la Càtedra de Cultura Científica del País Basc, la Fundació Promestre i EduCaixa. Forma part del comitè d'experts que assessora la FECYT en el projecte «Educación guiada por la evidencia» i coordina el curs «De la investigación al aula», creat per aquesta institució. És autora del blog Si tú supieras

Conferència de clausura: «De la evidencia al aula»

Albert Reverter

@EfectoMcguffin

Albert Reverter és mestre d'educació infantil i primària des de fa 24 anys, tasca que ha exercit de manera ininterrompuda fins a l'actualitat. Actualment treballa al CEIP Rosa Gisbert de Masdenverge (Tarragona) pertanyent a la ZER Montsià.

Des de 2015 denuncia les pseudociències en l'àmbit de la pedagogia a través del web 'El Mcguffin Educativo' mentre divulga i advoca per una educació basada en les evidències. Va ser ponent a la primera edició de «Les proves de l'educació», a Bilbao, amb «Del mito al hecho: hemisferios, Brain Gym y estilos de aprendizaje». També és professor MOOC «De la investigación al aula» (2021), organitzat pel Departament de Cultura Científica de FECYT.

Ha presentat i dirigit programes radiofònics de tall escèptic i divulgatiu tant en podcasts (EfectoMcguffin) com a ràdios locals (Ràdio Ràpita, Ràdio Amposta, EMUTE) i també ha col·laborat a Ràdio 5 RNE («Entre probetas»). Els programes sobre el món educatiu han estat «Coses de crios» i el podcast «El Mcguffin educativo», que compagina amb un canal del mateix nom a YouTube, en el qual entrevista persones lligades al camp de la ciència i divulgació.

Contribucions a les taules rodones

La participació dels grups de recerca de l'IRIE es concretaren en taules rodones amb els responsables de projectes en actiu o recents, moderades per **Enric Culat,** que dirigí les qüestions. El subtítol "Establint el pont entre la recerca i la pràctica educativa" fa palesa la intenció de centrar el punt de mira en la transferència.

Així, doncs, les participacions en aquesta nova edició de la trobada entre tots els actors del món educatiu de casa nostra, varen ser una oportunitat de transferir els resultats de la recerca dels grups de recerca de l'IRIE al món professional.

Taula 1: "Grup d'Infància, Tecnologia, Educació i Diversitat"

Estrategias metodológicas para la personalización de itinerarios de aprendizaje en entornos enriquecidos por la tecnología

EDU2017-84223-R, Ministerio de Economía, Industria y Competitividad. Agencia Estatal de Investigación.

Jesus Salinas*
Bárbara de-Benito
Antònia Darder-Mesquida
Juan Moreno García
Alexandra Lizana
Grup d'Infància, Tecnologia, Educació i Diversitat (GITED)

*jesus.salinas@uib.es

Resumen

El objetivo del proyecto es diseñar, desarrollar y evaluar experiencias educativas basadas en el codiseño docente-discente de itinerarios personalizados de aprendizaje.

Se parte de la estrategia didáctica como un elemento aglutinador, integrador de la tecnología, en tanto que organiza y pauta las acciones del proceso de enseñanza-aprendizaje adaptándose a las diferentes situaciones y necesidades del proceso. El marco de referencia del proyecto incluye al docente como diseñador de procesos de enseñanza-aprendizaje (*professors as designers*) y el codiseño del aprendizaje entre docentes y alumnos.

Las metodologías basadas en codiseño suponen un cambio en las normas y prácticas en los roles del docente y de los estudiantes orientadas a una mayor flexibilidad y participación del alumnado en las decisiones sobre los contenidos y procedimientos de su propio aprendizaje.

En el proyecto se ha aplicado un enfoque metodológico fundamentado en la investigación basada en el diseño, dado que se trata de la mejora de los procesos de diseño educativo, su desarrollo y evaluación, orientados tanto a la resolución de problemas específicos y muy contextualizados, como a procedimientos generalizados de la investigación.

Se propuso a los estudiantes su participación en la construcción de su propio itinerario de aprendizaje. Para ello, debían involucrarse en la organización de la actividad del curso en una modalidad de codiseño. Dicho itinerario fue construido a partir de distinto tipo de secuencias de aprendizaje. La propuesta estuvo formada por 6 tipos de secuencias: conferencias, seminarios, talleres, proyectos, experiencias y *portfolio*. Los estudiantes debían combinar un número mínimo de estas secuencias, siendo algunas de ellas de obligada selección.

Los resultados muestran que este enfoque reporta ventajas tanto para el docente como para el estudiante, promueve un aprendizaje más profundo en los estudiantes, aumenta el compromiso, responsabilidad y la motivación por el aprendizaje y la enseñanza, mejora la relación entre docentes

y estudiantes y ofrece a los docentes oportunidades y elementos de análisis para orientar su intervención.

Al mismo tiempo, los estudiantes de educación, en este co-diseño, experimentan la complejidad del proceso de enseñar y aprender y obtienen experiencias transferibles a su futuro profesional. En definitiva, el enfoque metodológico basado en diseño y co-diseño permite una transformación de las prácticas educativas a partir del desarrollo de innovaciones y la integración de nuevas herramientas y estrategias.

Codisseny d'itineraris personals d'aprenentatge en entorns connectats en educació superior

AEI, Ministerio de Ciencia e Innovación (MCIN), FEDER

Bárbara de Benito*
Adolfina Pérez Garcias*
Jesús Salinas
Santos Urbina Ramírez
Francisca Negre Bennàsar
Antònia Darder Mesquida
Gemma Tur Ferrer
Míriam Conde
Francisco Lirola Sabater
Alexandra Lizana
Juan Moreno
Sofia Villatoro
Saray Santana

Grup d'Infància, Tecnologia, Educació i Diversitat (GITED)

*fina.perez@uib.es barbara.debenito@uib.es

Resum

Es presenta el projecte COPLITELE (CO-DISSENY D'ITINERARIS PERSONALS D'APRENENTATGE EN ENTORNS CONNECTATS EN EDUCACIÓ SUPERIOR) l'objectiu general del qual és generar estratègies metodològiques de codiseny en l'ensenyament i l'aprenentatge per a la formació de docents, basades en itineraris personals d'aprenentatge en ambients enriquits amb tecnologia per promoure l'agència i la construcció col·laborativa de coneixement.

L'evolució de les metodologies educatives i els marcs teòrics en el context actual de la societat digital demanda un enfocament basat en la relació dialògica entre professorat i alumnat i en la flexibilitat en el disseny, els objectius, els processos i l'avaluació de l'aprenentatge, així com als entorns on desenvolupar processos col·laboratius per a l'aprenentatge. Així doncs, aquesta caracterització de l'aprenentatge es pot potenciar mitjançant entorns híbrids i connectats on les tecnologies digitals sorgeixen com un element clau. A més, els entorns enriquits amb tecnologia (TELE) permeten dissenys participatius en què és possible crear oportunitats flexibles d'aprenentatge que s'adaptin a la diversitat de necessitats de l'alumnat, així com permetre'n el desenvolupament d'aptituds autoregulades i, finalment, l'agència de l'estudiant, cabdal per a l'aprenentatge al llarg de tota la vida.

El plantejament de la recerca sorgeix dels resultats obtinguts al projecte EDU2017-84223-R del qual es va observar que els itineraris personalitzats d'aprenentatge a TELE contribueixen a millorar els dissenys educatius i que aquesta millora ha de ser validada en altres contextos. Alhora, cal estudiar en profunditat alguns dels seus components com els processos el codisseny dels processos d'ensenyament-aprenentatge o la fragilitat docent en la innovació educativa.

S'han proposat quatre objectius específics: a) analitzar la fragilitat pedagògica en els processos

d'innovació; b) dissenyar, implementar i validar un model metodològic de codisseny de processos d'ensenyament i aprenentatge; c) implementar i validar el model de codisseny per a la construcció d'itineraris personals d'aprenentatge en entorns enriquits amb tecnologia en contextos formals i no formals; i, d) dissenyar, implementar i validar una xarxa de (co)dissenyadors i investigadors d'itineraris flexibles d'aprenentatge. A partir d'una metodologia basada en disseny, i amb múltiples iteracions, els productes i els resultats de la recerca esdevindran importants contribucions per a la recerca i la pràctica educativa. En aquest sentit s'espera que els principals resultats i productes del projecte siguin: una app que doni suport a la configuració d'itineraris d'aprenentatge personalitzats en diferents contextos educatius; una proposta metodològica per a la implementació de processos de codisseny per a la construcció d'itineraris flexibles d'aprenentatge; un model integrador d'intervenció educativa en codisseny o disseny participatiu per a diferents situacions de formació docent; un catàleg d'eines tecnològiques i recomanacions per al seguiment i l'avaluació dels aprenentatges en codisseny; i una xarxa d'investigadors i (co)dissenyadors d'itineraris d'aprenentatge.

Innovació Educativa per al desenvolupament de la competència digital docent en la formació inicial dels docents

Govern Balear i IRIE
Adolfina Pérez Garcias*
Antònia Darder Mesquida
Gemma Tur Ferrer
Santos Urbina Ramírez
Grup d'Infància, Tecnologia, Educació i Diversitat (GITED)

*fina.perez@uib.es

Resum

Els futurs mestres requereixen coneixements i habilitats per dissenyar estratègies d'aprenentatge i acompanyar el seu alumnat en el desenvolupament de la competència digital (Gisbert, González i Esteve, 2016) en aquest sentit, en els darrers anys, des de l'educació s'han aportat models com TPACK (Koehler i Mishra, 2008) i estàndards de referència (Unesco, 2019; DigComEdu, 2017) junt amb treballs de conceptualització i avaluació de la competència digital docent (Cela-Ranilla et al, 2017; Esteve, Castañeda i Adell, 2018; Falloon, 2020), els quals conformen un marc de referència per desenvolupar-la

Es presenten diversos projectes recerca e innovació educativa, promoguts pel grup de tecnologia educativa de la UIB que pretenen impactar en el desenvolupament de la competència digital docent (CDD) en la formació inicial de mestres.

Accions de coordinació i proposta didàctica per a la millora del desenvolupament de la competència digital docent (CDD) en la formació inicial dels i les mestres d'infantil i primària de la UIB (D1802) de la Convocatòria Extraordinària de Projectes d'Innovació Orientats a Formació Inicial Docent del IRIE (2018-2021). Promou el desenvolupament de la CDD en la formació inicial de mestres d'Educació infantil i primària de la UIB a partir del co-disseny didàctic, entre alumnat, mestres i professorat. Proposa experiències educatives innovadores basades en la cooperació i connectades amb realitats educatives. L'alumnat entra en contacte amb centres educatius, analitza situacions que es donen al centre, dissenya objectes d'aprenentatge oberts demandats per el centre i/o co-dissenya i implementa propostes didàctiques que integren tecnologies emergents i reflexiona sobre la pràctica realitzada. Així mateix l'experiència promou en els centres sinergies per a la innovació amb la utilització de la tecnologia a l'aula i el desenvolupament de la competència digital del docent en exercici.

El Co-Disseny en la formació inicial del docent per el disseny d'activitats formatives amb Realitat Augmentada i Realitat Virtual en col·laboració entre escola universitat i empresa (PID212201), promou que els futurs docents d'educació primària creïn continguts i reflexionin sobre les possibilitat educatives de la Realitat Virtual i Augmentada en educació primària.

Avaluació del prototip de treball i organització a partir d'Itineraris Personals d'Aprenentatge en una matèria d'educació superior (PID202109), proposa una metodologia de treball i organització d'una

assignatura a través de seqüències didàctiques obligatòries i alternatives que permet la selecció del propi itinerari d'aprenentatge per part de l'alumnat. Tot dins el context d'una matèria d'educació concreta que té com a principal objectiu el desenvolupament de la competència digital docent dels estudiants de mestre d'educació primària.

Mobilitat Virtual en la formació docent inicial: una oportunitat per la internacionalització en la construcció d'itineraris personals d'aprenentatge (PID212217). L'alumnat participa en una activitat amb alumnes d'una universitat italiana que cursen assignatures de tecnologia educativa. La tasca de col·laboració es basa en el disseny d'activitats de projectes europeus per alumnes de Primària sobre el patrimoni històric d'ambdós localitats aprofitant les oportunitats de col·laboració en entorns virtuals.

La narració digital com a eina per al desenvolupament de l'aprenentatge autoregulat (PID202155). L'objectiu general del projecte consisteix en analitzar les possibilitats de la narració digital per promoure l'aprenentatge autoregulat dels estudiants. Per aconseguir-ho, a més d'explorar les possibilitats expressives de diferents eines digitals, els estudiants hauran de planificar minuciosament el procés de treball, arribant a acords de grup, a partir de la revisió i avaluació conjunta de les tasques identificades.

Observació entre iguals com a desenvolupament professional docent: cap a una cultura col·laborativa en centres de primària i secundària (PeerObserv)

Aquesta activitat és part del projecte d'I+D+i amb número de referència PID2020-113719RB-I00 finançat per MCIN/ AEI/10.13039/501100011033/

Begoña De la Iglesia Mayol*
Dolors Forteza Forteza
Francisca Moreno Tallón
Antoni Bauzà Sampol
Joana Llabrés Fuster
Miguel Àngel Tirado
Grup d'Infància, Tecnologia, Educació i Diversitat (GITED)

*bego.delaiglesia@uib.es

Resum

L'observació entre iguals consisteix en parelles de docents, amb graus d'experiència i estatus similars, que acorden observar-se mútuament, un o diversos aspectes pedagògics de la seva acció a l'aula, per mitjà d'instruments de recollida d'evidències de la pràctica docent a l'aula que s'utilitzen per, posteriorment, oferir-se un feedback o retroalimentació constructiva que permeti la reflexió i la concreció d'objectius de millora de la pràctica d'ambdós docents (Duran, Corcelles i Miquel, 2020).

Hi ha estudis que han analitzat l'impacte que té aquesta estratègia en la constitució de l'escola com a comunitat de pràctica (Darling-Hammond, 2006), tot i que no és encara una pràctica habitual. Segons l'informe Talis 2018, a l'Estat espanyol només un 19% dels docents es formen en activitats basades en l'aprenentatge i l'observació entre iguals (la mitjana de l'OCDE és 44%). El 80% del professorat dels països de l'OCDE considera que la formació contínua que més influència ha tingut sobre el seu treball és la basada en la col·laboració entre iguals (OCDE, 2019).

Hi ha evidències que assenyalen que els docents que intercanvien idees i pràctiques declaren tenir nivells més alts de satisfacció en el treball, autoeficàcia i millor relacions amb els estudiants (OCDE, 2019). Tot i que la recerca sobre observació entre iguals és encara limitada, com també ho és la seva pràctica, les investigacions disponibles assenyalen beneficis tant per a la persona que fa d'observadora, com per a l'observada.

L'observació entre iguals és també un escenari per oferir i rebre feedback constructiu (Rosselló i De la Iglesia, 2021), no pas per jutjar l'actuació docent del company. L'objectiu dels observadors no és qualificar el company, sinó estimular la reflexió a partir d'evidències i defugir de les interpretacions subjectives. No cal dir que l'observació entre iguals constitueix una forma bàsica de docència compartida i, per tant, és una bona manera d'introduir aquestes pràctiques i desenvolupar habilitats que són presents en totes les altres formes de docència compartida

Amb tot, l'objectiu general de la recerca que presentam és analitzar l'efectivitat de la pràctica

d'observació entre iguals (OEI) per a la millora del desenvolupament professional docent (DPD) i oferir recursos i guies per a la seva utilització efectiva en els centres educatius de primària i secundària, amb el propòsit d'ajudar a generar una cultura més col·laborativa que promogui l'aprenentatge docent entre iguals.

Cuidados paliativos y calidad de vida en la infancia y la adolescencia. Respuestas educativas personalizadas, contextualizadas e interdisciplinares

MINISTERIO DE CIENCIA E INNOVACIÓN

Maria Rosa Rosselló Ramon*

Sebastià Verger Gelabert

Grup d'Infància, Tecnologia, Educació i Diversitat (GITED)

*mrosa.rosselló@uib.es

Resumen

La comunicación plantea el diseño de la investigación, que cuenta con un período de cuatro años para su realización. La hipótesis principal sobre la que se articula el proyecto es que la calidad de vida de los niños, las niñas y los adolescentes con enfermedad grave o crónica compleja está condicionada por la atención que reciben del entorno que les rodea. La actuación interdisciplinar de los profesionales implicados y el establecimiento de respuestas educativas personalizadas y contextualizadas contribuirá a mejorar su calidad de vida.

De acuerdo con la hipótesis planteada, el proyecto asume como objetivo general: Mejorar la calidad de vida en niños, niñas y adolescentes que reciben tratamientos paliativos mediante la elaboración de respuestas educativas personalizadas y contextualizadas, a la vez que se construyen redes interdisciplinares de apoyo a los cuidados paliativos y se desarrollan estrategias inclusivas dirigidas a la sensibilización y la formación de la comunidad educativa.

Este objetivo se subdividirá en 6 objetivos específicos que se trabajarán a partir de una metodología de investigación basada en un diseño mixto explicativo-secuencial, que combinará técnicas de recogida de información cuantitativas (cuestionarios) y cualitativas (entrevistas y grupos de discusión). Se llevará a cabo en las Islas Baleares.

La investigación se desarrollará en tres fases: una primera fase descriptivo-analítica, una segunda fase de diseño y aplicación de un plan piloto y, una última fase, de evaluación y transferencia de resultados. La primera fase consistirá en identificar y analizar las necesidades que presentan los/las niños/as y adolescentes que están recibiendo tratamientos paliativos, sus contextos familiares, los profesionales socio-sanitarios que los atienden, los contextos escolares de procedencia y otros recursos comunitarios de carácter asociativo. La segunda fase radicará en el diseño y seguimiento de un plan piloto en diversos centros para generar y poner en práctica planes personalizados que mejoren la calidad de vida del alumnado con enfermedad grave o crónica compleja, así como materiales y actividades que permitan al grupo-clase acompañarle y comprender su situación y, si fuera el caso, afrontar el posible duelo o situación de muerte, de manera que se ofrezca una respuesta educativa normalizada y fundamentada a todo el alumnado. En la tercera fase, se procederá a evaluar todas las actuaciones realizadas en cada uno de los centros estudiados en el marco del plan piloto y se identificarán las condiciones de transferencia a otros centros educativos y contextos socio-sanitarios. En esta última fase, también se pondrán en marcha

estrategias de Aprendizaje-Servicio, de manera que se contribuya a transferir los resultados obtenidos a lo largo del proceso de investigación a la formación inicial de futuros profesionales de la educación y del mundo sanitario.

Mediante el desarrollo de sus diversos objetivos específicos se persigue obtener unos resultados que tendrán un impacto de carácter social. Se prevé encontrar soluciones educativas que permitan mejorar la calidad de vida de los niños/niñas y adolescentes que están recibiendo tratamientos paliativos, incrementando sus oportunidades para seguir aprendiendo, comunicarse y mantener una vida digna, cubriéndose así algunas de lagunas.

Taula 2: "Grup d'Investigació en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport", "Ciència, Tecnologia i Societat. Didàctica de la Ciència", "Investigació en Desenvolupament, Educació i Llenguatge" i "Grup d'Investigació en Llengües, Literatures i Aprenentatge"

Sidfoot

Projecte Erasmus + SIDFOOT (2020-2022); "Conductores del fútbol comunitario para la inclusión social en distritos desfavorecidos (SIDFOOT)"

F. Javier Ponseti Verdaguer*
Jaume Cantallops Ramon
Alexandre Garcia Mas
Grup d'Investigació en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport (GICAFE)

*xponseti@uib.es

Resumen

El objetivo general de este proyecto es aprovechar el enorme potencial del fútbol como herramienta para promover la inclusión social y una vida más saludable de los niños y jóvenes que viven en barrios desfavorecidos. SIDFOOT se centra en influir positivamente en la vida de los niños y jóvenes que viven en zonas desfavorecidas e implica actividades que encaminan a los jóvenes hacia la educación en valores y la creación de entornos saludables.

Esto se logrará principalmente a través de la creación de una figura denominada "Community Football Driver", una especie de agente de cambio que tendrá la función de empoderar a los jóvenes participantes para que aprendan en un grupo vivencial, en este caso a través del fútbol, promoviendo actividades activas. y la participación consciente de estos participantes.

Entre las funciones a realizar por el "Community Football Driver", podemos destacar las siguientes:

Planificación participativa de las acciones a realizar en conjunto con los protagonistas del proceso comunitario y en especial con los niños y jóvenes.

Ejecutar las acciones y actividades a desarrollar en el marco de la intervención haciendo uso del fútbol como herramienta principal.

Participar activamente en las diferentes iniciativas comunitarias presentes en el barrio relacionadas con el deporte, apoyando su consolidación y fomentando su autonomía.

Esto se logrará principalmente a través de la creación de una figura denominada "Community Football Driver", una especie de agente de cambio que tendrá la función de empoderar a los jóvenes participantes para que aprendan en un grupo vivencial, en este caso a través del fútbol, promoviendo actividades activas. y la participación consciente de estos participantes.

Detectar las principales necesidades de la población objetivo mediante el uso de metodologías participativas e identificar cómo abordarlas a través de la práctica del deporte, en general, y del fútbol en particular.

Efectes d'una intervenció multicomponent d'educació postural en escolars d'educació primària.

Ministerio de Ciencia, Innovación y Universidades

Josep Vidal Conti*

Pere Palou Sampol

Pere Antoni Borràs Rotger

Jaume Cantallops Ramón

Adrià Muntaner Mas

Xavier Ponseti Verdaguer

Gemma Carbonell Bauzà

Grup d'Investigació en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport (GICAFE)

*josep.vidal@uib.es

Resum

L'objectiu principal del present projecte és examinar el efectes d'una intervenció multicomponent en educació postural de 9 mesos de durada sobre la salut de l'esquena en escolars.

L'estratègia general per desenvolupar el projecte es basa en: 1) la intervenció sobre mestres de aula, mestres d'educació física i equips directius; 2) la conscienciació de la comunitat educativa (docents, alumnes, famílies); 3) la formació del professorat; 4) la intervenció al llarg de tot el curs acadèmic.

Per tant, la intervenció no es du a terme directament sobre els infants, sinó sobre el seu entorn, per a que aquest, de manera transversal i contínua en el temps vagi formant, informant i educant als infants en l'educació postural. La intervenció s'ha fonamentat en les següents accions: 1) formació teòrica-pràctica d'educació postural als mestres dels centres educatius; 2) implantació del programa de descansos actius a l'aula per als mestres d'aula; 3) desenvolupament d'una unitat didàctica d'educació postural per a educació física així com activitats independents per a poder ser aplicades de manera transversal a qualsevol altre contingut curricular d'educació física; 4) repartició de material divulgatiu (pòsters i tríptics) entre tota la comunitat educativa (docents, alumnes, famílies).

Tots aquests recursos estan a disposició dels centres educatius a la plana web creada a tal efecte (http://gicafe.uibvirtual.es/)

RADICAL (EX) CHANGE.International Olympic Truce Centre (IOTC)

European commission-
F Javier Ponseti Verdaguer*
Alexandre Garcia Mas
Grup d'Investigació en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport (GICAFE)

*xponseti@uib.es

Resumen

El proyecto tiene como uno de sus objetivos la identificación y articulación de proyectos que combinen la prevención en la lucha contra la violencia, la radicalización, la discriminación y el racismo en jóvenes en riesgo de exclusión social y deportistas en España.

Este proyecto tiene como objetivo desarrollar una red de colaboración entre dos tipos diferentes de organizaciones especializadas: las que trabajan en el Deporte para el Desarrollo y la Paz y las que se dedican a la prevención de la marginación y la radicalización (a través del deporte o no).

Las principales actividades de "Radical (Ex) Change" son las siguientes:

En línea con este objetivo, el proyecto pretende recopilar buenas prácticas relevantes en 5 países participantes, España, Italia, Bélgica, Grecia y Holanda, desarrolladas en el campo del "deporte para el desarrollo y la paz", adaptarlas y transferirlas para abordar el tema de la radicalización y el extremismo violento, dando prioridad a las comunidades donde la inclusión social y el deporte todavía se tratan como elementos separados.

Los siguientes objetivos específicos se establecerán durante la duración del proyecto:

1. Identificar y articular proyectos en desarrollo que combinen la prevención de la radicalización en jóvenes en riesgo y eventos deportivos.

2. Desarrollar actividades de grupos focales donde expertos de ONGs y otras organizaciones de base que trabajan en la inclusión social a través del deporte debatirán y compartirán conocimientos con expertos en la prevención del extremismo violento sobre cómo detectar los riesgos de la radicalización y prevenirla utilizando el deporte como herramienta de inclusión.

La presente actividad: la identificación de experiencias y buenas prácticas que se hayan desarrollado en España y que permitan identificar experiencias que servirán de base para el debate y tipificación de indicadores.

El trabajo puede realizarse desde la escuela, las entidades deportivas, instituciones municipales, ONGS y tener incidencia en la prevención.

El proyecto ROSES: una investigación centrada en los estudiantes y basada en evidencias para mejorar la educación STEAM

MCIN / AEI PID2020-114191RB-I00 / 10.13039/501100011033)

Ángel Vázquez Alonso*

María Antonia Manassero Mas

Ciència, Tecnologia i Societat. Didàctica de la Ciència (CTS_DC)

*angel.vazquez@uib.es

Resumen

El proyecto "La relevancia de la educación científica para el siglo XXI en España e Iberoamérica (RoseS)" es una investigación educativa internacional de naturaleza exploratoria y comparativa, centrada en los estudiantes y basada en evidencias.

El objetivo es dar voz a los estudiantes de 15 años, del final de la educación obligatoria (cursos tercero y cuarto de educación secundaria obligatoria en España), acerca de sus experiencias y preferencias con respecto a la educación científica recibida, con el fin de diagnosticar las necesidades de mejora e innovación del sistema educativo en el ámbito STEAM, con énfasis en una orientación hacia las cuestiones de género y ciencia y la promoción de la cultura y las vocaciones científicas y tecnológicas.

Un grupo internacional de expertos ha diseñado un instrumento de evaluación RoseS que indaga varios aspectos afectivos esenciales para el aprendizaje de los estudiantes y la innovación de los estudios STEAM, ambos orientados por la equidad de género y la cultura y la promoción de las vocaciones STEAM. Los estudiantes valoran sus temas científicos preferidos, actitudes ambientales, clases de ciencias, imagen de la ciencia y la tecnología, expectativas de trabajo y carrera, experiencias de educación informal y uso de medios digitales en el aprendizaje científico.

Las implicaciones que tienen los resultados para la práctica educativa son amplias, derivadas de la profundidad de los datos recolectados sobre las experiencias de los estudiantes participantes. Considerando que los objetivos de RoseS pueden ser coincidentes con los objetivos de innovación de la educación STEAM de muchos colegios e institutos de educación secundaria, invitamos a participar a todos los centros de secundaria, interesados en desarrollar una cooperación win/win, donde ambas partes colaboramos para lograr objetivos comunes. Por un lado, el proyecto obtiene la voz de los estudiantes participantes a través de la encuesta con una perspectiva amplia en diversos contextos, y, por otro lado, los centros participantes pueden recibir un informe de evaluación diagnóstica sobre la enseñanza y el aprendizaje STEAM, basado en la opinión de sus propios estudiantes y comparado con otros centros participantes en el contexto de la investigación general, así como la elaboración de las potenciales líneas de innovación y mejora educativa.

Las mejoras más concretas son: las preferencias sobre una lista temas científicos permiten elaborar currículos más inclusivos y más centrados en los estudiantes, las actitudes ambientales sirven para desarrollar actitudes proactivas hacia el ambiente, las percepciones de las clases de ciencias contribuyen a innovar y mejorar la enseñanza y el aprendizaje científicos en cada centro, las creencias sobre la imagen de la ciencia y la tecnología ayudan a afrontar la desinformación, los

mitos y las pseudociencias, las expectativas de trabajo y carrera ayudan a orientar las vocaciones en general, y, en particular, las potenciales vocaciones científicas, especialmente de las mujeres, y, finalmente, las experiencias de educación informal y el uso de medios digitales en el aprendizaje científico contribuyen a desarrollar la cultura científica en los nuevos marcos de educación informal y digital.

CAFECONMIEL, Corpus Automático y Fenómenos de Contacto en Mallorca: Inteligencia, Entrenamiento y Lengua

PRD2020/51, GOIB

Ruth Miguel Franco*

David Sánchez

Grup d'Investigació en Llengües, Literatures i Aprenentatge (ILLA)

*ruth.miguel@uib.es

Resumen

El proyecto CAFECONMIEL: datos lingüísticos para la didáctica interdisciplinar

Ruth Miguel Franco, UIB

David Sánchez, IFISC (UIB-CSIC)

En disciplinas tan diferentes como la Física Estadística, la Geografía Lingüística o la Historia de la Lengua, la enseñanza debe estar basada en datos fiables y representativos en una cantidad suficiente. Los medios para obtener estos datos son muy variados; en el caso de los estudios lingüísticos o la ciencia de los sistemas complejos aplicada a a las humanidades digitales, suelen obtenerse de repositorios en línea, de aplicaciones como Twitter o de corpus orales (Corpus Oral de Referencia del Español Contemporáneo, Val.Es.Co o CORDIAL, entre otros) o escritos (por ejemplo, CREA, CORPES XXI o CODEA para los estudios diacrónicos), así como corpus de variedades de contacto (Corpus Mallorca o COJEM, o las partes pertenecientes a zonas bilingües incluidas en el COSER y el PRESEEA).

Partiendo de esta base, se pretenden presentar las aplicaciones didácticas del proyecto "CAFECONMIEL, Corpus Automático y Fenómenos de Contacto en Mallorca: Inteligencia, Entrenamiento y Lengua" (PRD2020/51), cuyo objetivo es la creación de un gran corpus multiformato del español en contacto con el catalán de Mallorca. Las aplicaciones de este proyecto en la enseñanza son múltiples. En primer lugar, se puede involucrar al alumnado en el trabajo de recogida y procesado de los datos lingüísticos; en segundo lugar, de este corpus se pueden obtener datos para el estudio de diferentes variedades del español desde el punto de vista diacrónico, diatópico y diastrático. Por último, se puede aplicar un enfoque interdisciplinar en el que se mezcle el procesamiento estadístico de los datos con el estudio de fenómenos lingüísticos, con el objetivo de fomentar competencias como la originalidad en el desarrollo y la aplicación de ideas a partir de los conocimientos adquiridos, la capacidad de análisis crítico y la de autonomía en la exploración y conocimiento del campo de estudio.

Dificultats de l'adquisició del llenguatge i la seva relació amb l'assetjament escolar: factors explicatius i mediadors

EDU2017-85909-P finançat per MCIN/AEI/10.13039/501100011033 i "FEDER Una manera de fer Europa". També per FPU/02650 i Beca predoctoral del GOIB

Eva Aguilar Mediavilla*
Daniel Adrover-Roig
Lucía Buil-Legaz
Àngels Esteller-Cano
Albert Flexas
Jorge Luis Guirado Moreno
Raül López-Penadés
Josep A. Pérez-Castelló
Víctor Sánchez-Azanza
Immaculada Sureda-García
Alberto Sánchez Pedroche
Mario Valera Pozo
Investigació en Desenvolupament, Educació i Llenguatge (I+DEL)

*eva.aguilar@uib.es

Resum

L'associació entre les dificultats en l'adquisició del llenguatge i l'assetjament escolar ha estat poc atesa tant per la comunitat científica, com per la pràctica professional, tot i que els pocs estudis previs assenyalen un alt risc de patir victimització en aquest col·lectiu. Per tal de cobrir aquesta mancança, l'objectiu del projecte de recerca va ser, amb una motivació preventiva i pal·liativa, l'estudi prospectiu i retrospectiu de la relació entre les dificultats en l'adquisició del llenguatge i l'assetjament escolar i de les variables que poguessin estar mediant en aquesta relació per tal de poder evitar que continuï succeint.

Els resultats del projecte han posat de manifest vàries conclusions:

- La pobresa de les habilitats socials, manca de lideratge i dificultats d'adaptació escolar en preadolescents (12 anys) amb dificultats del llenguatge oral (trastorn del desenvolupament del llenguatge) reportats pels seus mestres (Valera-Pozo et al, 2016, 2020).
- La poca consciència dels propis infants amb dificultats del llenguatge de les mancances detectades pels docents en aquestes habilitats, tot i que autoreporten un major patiment emocional (no són conscients però pateixen les dificultats) (Valera-Pozo et al., 2020).
- Un efecte protector de la implicació familiar en aquestes variables (les famílies de nens/es més implicades tenen millor adaptació escolar i habilitats socials) (Valera et al, 2020).

- En els infants amb dificultats de llenguatge oral, un risc més alt de fracàs escolar (56% han repetit curs), escassa aplicació de mesures d'adaptació escolar (29% en tenien) i una nota mitjana dues qualificacions més baixes al finalitzar la primària (Aguilar-Mediavilla et al., 2019).
- El major risc de patir victimització associada al rebuig per part dels iguals en els infants amb dificultats del llenguatge oral, especialment reportat pels companys i els tutors.
- La poca autoconsciència dels propis infants de la victimització rebuda pels companys (Sureda-García et al, 2021).
- Una relació alta entre el nivell d'habilitat en el llenguatge oral i el grau de victimització: els infants amb trastorn del llenguatge oral tenen percentatges més alts de victimització, seguits dels infants amb dificultats lectores. Els que presenten menys victimització són els seus companys sense dificultats.
- Una manca de relació entre el nivell cognitiu no verbal, el grau de victimització i els resultats acadèmics (Aguilar-Mediavilla et al, 2019; Sureda-García, 2021; Valera-Pozo et al, 2020).

Entre les implicacions educatives d'aquests resultats podem destacar:

1. La necessitat de detectar les dificultats del llenguatge el més aviat possible per tal de prevenir les seves possibles conseqüències com són els problemes de fracàs escolar i els problemes de relació social
2. L'aplicació de mesures metodològiques que permetin els aprenentatges escolars dels alumnes amb trastorn del llenguatge oral dins l'escola, alhora que s'estimula el seu llenguatge i es treballen competències socials i de relació entre iguals.
3. La necessitat d'implicar a les famílies en l'educació dels seus infants i augmentar la coordinació escola-família.
4. La necessitat de complementar els autoinformes amb sociogrames i qüestionaris per docents i pares per tal de detectar la victimització, els problemes d'adaptació escolar i les habilitats socials en els infants amb problemes de llenguatge oral i escrit.
5. Necessitat d'actualitzar el protocol d'assetjament escolar de les Illes Balears, d'acord a les necessitats detectades i els resultats obtinguts.

Referències:

Aguilar-Mediavilla, E., Buil-Legaz, L., López-Penadés, R., Sanchez-Azanza, V. A., i Adrover-Roig, D. (2019). Academic outcomes in bilingual children with developmental language disorder: A longitudinal study. Frontiers in Psychology, 10(531), 1–17. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00531

Aguilar-Mediavilla, E., Buil-Legaz, L., Valera-Pozo, M., Sureda García, I., Pérez-Castelló, J. A., López-Penadés, R., Flexas, A., Sánchez-Azanza, V. A., Esteller-Cano, À., Guirado. J.L. i Daniel Adrover-Roig (2021). Self and peer reported victimization in children with Developmental Language Disorder and Reading Delay. The 1st International Developmental Language Disorder Research Conference

Sureda-Garcia, I., Valera-Pozo, M., Sanchez-Azanza, V., Adrover-Roig, D., i Aguilar-Mediavilla, E. (2021). Associations Between Self, Peer, and Teacher Reports of Victimization and Social Skills in School in Children With Language Disorders. Frontiers in Psychology, 12.

https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.718110

Valera-Pozo, M., Buil-Legaz, L., Rigo-Carratalà, E., Casero-Martínez, A., i Aguilar-Mediavilla, E. (2016). Habilidades sociales en preadolescentes con trastorno específico del lenguaje. Revista de Logopedia, Foniatría y Audiología, 36(2), 55–63. https://doi.org/10.1016/j.rlfa.2015.03.002

Valera-Pozo, M., Adrover-Roig, D., Pérez-Castelló, J. A., Sanchez-Azanza, V. A., i Aguilar-Mediavilla, E. (2020). Behavioral, emotional and school adjustment in adolescents with and without developmental language disorder (DLD) is related to family involvement. International Journal of Environmental Research and Public Health, 17(6), 1949. https://doi.org/10.3390/ijerph17061949ç

Taula 3: "Educació i Ciutadania", "Grup d'Estudis d'Història de l'Educació" i "Grup de Recerca en Art i Educació"

La integritat acadèmica entre l'alumnat de postgrau: aproximació empírica i propostes d'intervenció

RTI2018-098314-B-I00, Ministeri de Ciència i Innovació (MCI), l'Agència Estatal de Recerca (AEI) i el Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER).

Mercè Morey López*
Toni Cerdà Navarro
Teresa Pozo Llorente
Carmen Touza Garma
Tomeu Mut Amengual
Ruben Comas Forgas
Educació i Ciutadania (EiC)

*mercemorey@uib.es

Resum

Tipologia del professorat de postgrau en funció de la seva posició respecte als factors institucionals relacionats amb la deshonestedat acadèmica

OBJECTIU: El present treball elabora una tipologia del professorat de postgrau en funció de la seva posició respecte a diversos factors institucionals relacionats amb la deshonestedat en les proves d'avaluació de l'alumnat.

METODOLOGIA: S'utilitzaran dades provinents d'un qüestionari sobre integritat acadèmica complimentat per una mostra de 489 professors de postgrau de 2 universitats espanyoles.

RESULTATS: Els resultats descrits en una tipologia dibuixa 4 grups de professors amb diferents posicions respecte a la responsabilitat institucional davant el frau acadèmic en els estudis de postgrau. Els clústers generats son:

Clúster 1. Es tracta d'un grup de professorat que atorga baixes puntuacions a tots els factors institucionals a l'hora d'explicar la deshonestedat en les proves d'avaluació per part de l'alumnat de postgrau. En aquest sentit, es pot interpretar que, per a aquest grup, la universitat (en general) no seria la principal culpable/responsable i, per tant, s'haurien d'analitzar altres factors o causes no institucionals per tal d'explicar la deshonestedat acadèmica.

Clúster 2. Es tracta d'un grup de professorat que atorga puntuacions relativament altes a tots els factors excepte a l'existència de certa llei del silenci davant la deshonestedat. En aquest sentit, es pot interpretar que per a aquest grup la universitat té bastanta responsabilitat a l'hora d'explicar el frau i hauria de millorar els mecanismes de prevenció, mecanismes de detecció i sancionar més. Malgrat això, a la universitat no hi hauria una llei del silenci o opacitat davant les accions fraudulentes de l'alumnat de postgrau.

Clúster 3. Aquest grup de professorat atorga puntuacions molt altes als 4 factors institucionals a l'hora d'explicar la deshonestedat de l'alumnat de postgrau. En aquest sentit, la universitat seria bastant responsable i hauria de millorar tant en els dispositius de prevenció com a la detecció,

com a les sancions. A més, a la universitat existiria certa llei del silenci davant les accions fraudulentes comeses per l'alumnat.

Clúster 4. Es tracta d'un grup de professorat que no atorga molta importància als mecanismes institucionals de prevenció ni als mecanismes institucionals de detecció a l'hora d'explicar la deshonestedat per part de l'alumnat de postgrau. Per a aquest grup les principals causes institucionals estan vinculades a la inexistència de sancions per part de la universitat i l'existència de certa llei del silenci davant les accions fraudulentes/deshonestes. És a dir, la universitat té mecanismes de prevenció i detecció, emperò, hi hauria certa opacitat i no es sancionen amb suficient contundència dels casos de deshonestedat.

IMPLICACIONS: Des del punt de vista de la investigació, els resultats obren una possible línia d'investigació sobre la construcció social del frau acadèmic i assenyalen la relació existent entre la percepció sobre les causes institucionals relacionades amb la deshonestedat acadèmica. Aquesta informació és de gran utilitat a l'hora de construir consensos que legitimin la implementació de mesures antifrau en un possible escenari de reforma a la universitat.

Co-created Education through Social Inclusion (COSI.ed)

Comissió Europea
Elena Quintana Murci*
Francesca Salvà Mut
Carme Pinya Medina
Caterina Thomas Vanrell
Carme Rosselló Rossello
Carlos Vecina Merchante
Educació i Ciutadania (EiC)

*elena.quintana@uib.cat

Resum

Co-created Education through Social Inclusion (COSI.ed), és un projecte Erasmus+ (Acció 3) subvencionat per la Comissió Europea i que té una durada de tres anys (2021-2024). El projecte està coordinat per la University of South Eastern-Norway i en la que hi participen un total de 11 socis entre universitats, centres educatius i entitats del tercer sector.

En el cas de les Illes Balears hi participa la UIB, a través del grup de recerca Educació i Ciutadania i del Laboratori de Recerca i Innovació en Formació Professional (LRIFP-UIB), conjuntament amb dues entitats del tercer sector: la Societat Cooperativa Jovent i Naüm, Projecte Socioeducatiu.

El projecte té com a objectiu principal l'aplicació d'una metodologia innovadora d'intervenció educativa i social basada tres conceptes principals: la alfabetització igualitària, l'estratègia indirecte i la co-creació. L'alumnat es situa en el centre de la intervenció i és el/la protagonista del seu procés d'aprenentatge. L'objectiu principal que persegueix aquest projecte, és la reducció de l'abandonament de la formació i concretament es preveuen els següents resultats:

- Augmentar el vincle alumnat-professorat i augmentar la motivació de l'alumnat cap a la formació.
- Augmentar el nombre d'alumnes que finalitzen la formació i continuen el seu itinerari formatiu.
- Contribuir a la millora dels itineraris educatius, formatius i laborals dels i de les joves.
- Desenvolupar un model d'intervenció educativa i social innovadora i col·laborativa aplicable a diferents situacions i contexts geogràfics.
- Treballar amb els i les responsables polítics a diferents nivells per tal de generalitzar la utilització d'aquesta metodologia i incloure-la a futures polítiques d'educació i formació.

Aquesta metodologia s'implementarà en la Societat Cooperativa Jovent i en el Projecte Socioeducatiu Naüm. La funció de l'equip de la UIB és de coordinació, seguiment i avaluació de la implementació del projecte en aquestes dues entitats, extreure evidències científiques i la difusió a nivell regional, nacional i internacional dels resultats del projecte.

La pràctica docent i la prevenció de l'abandonament primerenc de la formació professional: aproximació empírica i proposta d'intervenció

Ministerio de Economia y Competitividad en el marc del programa de I+D+i orientat als reptes de la societat 2019 (referència PID2019-108342RB-100).

Carme Pinya Medina*
Francesca Salvà Mut
Carme Pinya Medina
Miquel Francesc Oliver Trobat
Maria Tugores Ques
Maria Teresa Adame Obrador
Olaya Álvarez García
Elena Quintana Murci
Carlos Vecina Merchante
Arturo García De Olalla
Educació i Ciutadania (EiC)

*carme.pinya@uib.es

Resum

Aquest projecte se centra en l'anàlisi dels estils d'ensenyament i en les pràctiques docents del professorat en l'educació secundària professional i en la seva influencia en la millora del rendiment educatiu i la prevenció de l'abandonament primerenc de la formació professional (ATEFP).

Cal tenir en compte que, malgrat els avenços produïts en els darrers anys, Espanya i més concretament Balears, presenten altes taxes d'abandonament primerenc de l'educació i la formació. També és elevat l'abandonament dels estudis a la formació professional (Cerdà-Navarro, 2019; Salvà-Mut, 2018; Salvà-Mut et al., 2020). En aquest context es fa necessari recollir i evidenciar la importància del professorat i de la seva pràctica docent en la prevenció de l'abandonament i en el rendiment acadèmic de l'alumnat (Wentzel, 2009; Taylor i Parsons, 2011). A partir d'aquest marc, prenem com a referència un dels models conceptuals més desenvolupats per a l'estudi de la influència de les pràctiques pedagògiques en els processos d'ensenyament-aprenentatge: la Teoria d'Autodeterminació. Aquesta identifica tres factors bàsics en la prevenció de l'abandonament i la millora dels resultats acadèmics: la vinculació entre professorat i alumnat, els tipus i fonts de motivació de l'alumnat i les estratègies d'ensenyament-aprenentatge docent (Vansteenkiste i Ryan, 2013; Ryan i Deci, 2017).

El projecte s'estructura en dues fases: una primera fase descriptiva-explicativa on es recullen dades quantitatives a partir de l'administració de dues eines validades (TSES: Teachers Self Efficacy Scale i SIS: Situations in School); i una segona fase d'implementació i transferència on es desenvolupen dos plans pilots a centres educatius.

Els resultats del projecte aportaran evidències sòlides de base científica per al desenvolupament d'estils d'ensenyament i pràctiques docents d'èxit.

Es preveu que l'impacte dels resultats serà rellevant per la seva contribució a:

a) abordar una de les problemàtiques centrals de l'educació, de la societat i de l'economia: les elevades taxes d'abandonament primerenc de la formació professional (APFP) en un context en el què s'ha arribat a considerar el nivell d'educació secundària superior com el mínim requerit per a l'accés al món laboral, a l'educació per a tota la vida i, més globalment, a l'exercici dels drets de la ciutadania.

b) transferir i difondre els resultats entre la comunitat educativa a partir d'un catàleg d'eines i pràctiques d'èxit per a la millora del rendiment acadèmic i la prevenció de l'APFP. D'altra banda, es preveu la utilització dels resultats per part dels centres de formació professional, dels organismes responsables de la mateixa, així com en la formació inicial i continuada del professorat.

En definitiva, es tracta d'aportar evidències, estratègies i instruments que contribueixin al coneixement científic sobre estils docents i la seva relació amb el rendiment acadèmic de l'alumnat, així com la seva transferència en eines i pràctiques pedagògiques d'èxit concretes per la prevenció i la reducció de l'abandonament primerenc en aquests nivells educatius.

Història pública de l'educació a Espanya (1970-2020). Percepció social, memòria col·lectiva i construcció d'imaginaris sobre els docents i les seves pràctiques

PID2020-113677GB-I00, Ministeri de Ciència i Innovació. Pla estatal I+D+i

Francisca Comas Rubí*

Xavier Motilla Salas

Grup d'Estudis d'Història de l'Educació (GEDHE)

*xisca.comas@uib.es

Resum

A grans trets, entenem per història pública els productes i activitats realitzades fora de l'àmbit acadèmic estricte, amb la intenció d'arribar a un públic ampli i divers. Els orígens de la història pública es remunten a la dècada de 1970 als Estats Units. Robet Kelly va ser qui va fer servir per primera vegada el terme PUBLIC HISTORY, per referir-se a l'ús d'historiadors i del mètode històric fora de l'acadèmia. Als anys 90 del segle XX es van desenvolupar interessants debats sobre allò públic i les audiències, cosa que va desembocar, ja entrat el segle XXI, en una evolució del concepte d'història pública que ja no s'entén només com a l'ús d'historiadors fora de l'acadèmia, sinó com a una història feta PER, PER i AMB el públic. En qualsevol cas, la història pública és, sobretot, un marc de possibilitats i relacions, poc explorat des de la historia de l'escola, l'objectiu del qual és democratitzar la producció i difusió del coneixement històric.

L'estudi històric de la cultura i les pràctiques escolars, que hem desenvolupat en projectes anteriors, ens ha permès constatar l'existència d'imaginaris construïts i difosos a través de la història pública. Aquests imaginaris, sovint estereotipats, són els que majoritàriament defineixen la percepció social que es té tant dels docents com de les seves pràctiques. La investigació històrica de passat escolar, basada en l'anàlisi de tota mena de fonts que actuen com a evidències documentals, ens ha permès superar aquests estereotips i introduir matisos sobre la pràctica escolar passada. No obstant això, veiem necessària una interacció i col·laboració més gran entre els historiadors de l'educació i els diferents agents que treballen en l'elaboració i difusió de productes d'història pública (documentals, exposicions, catàlegs, llibres commemoratius, etc.), amb l'objectiu de donar més fiabilitat científica a aquests productes i alhora fer arribar a la societat els resultats de la nostra investigació

El nostre projecte de recerca, PID2020-113677GB-I00, proposa l'estudi de la història pública de l'educació a Espanya i la seva influència en la construcció d'imaginaris col·lectius sobre els docents i les pràctiques. Tot això per poder incidir en projectes col·laboratius entre la història educativa acadèmica i la història pública de l'educació. Pretenem contribuir a elaborar estratègies per millorar la fiabilitat científica dels productes i fenòmens de divulgació pública de la història de l'educació en general i garantir una transferència correcta dels coneixements històrics sobre la professió docent i la pràctica educativa entre la població en general, però també entre els escolars en particular.

Entre els nostres objectius hi ha el de fomentar, a les aules de primària i secundària de les Balears, una lectura crítica de la història pública sobre l'educació, així com elaborar estratègies didàctiques perquè, des de les aules, es pugui treballar la història del propi centre educatiu .

Re-habitar el barri: Processos de Transformació i Apoderament entre Universitat-Escola-Societat a través de Pràctiques Artístiques

EDU2017-84750-R, FEDER/MCIU/AEI

Noemy Berbel Gómez*
Magdalena Jaume Adrover
Grup de recerca en art i educació (GRAiE)

*noemy.berbel@uib.es

Resum

Amb el propòsit de crear vincles en l'àmbit educatiu, cultural i social que promoguin la transformació social i l'apoderament ciutadà neix el projecte 'Re-habitar el barri: Processos de Transformació i Apoderament entre Universitat-Escola-Societat a través de Pràctiques Artístiques' EDU2017-84750-R (FEDER/MCIU/AEI). El projecte de 4 anys de durada (2018-2021) té tres objectius: dissenyar un programa artístic d'intervenció socioeducativa basat en la interconnexió entre la universitat, l'escola i la societat; implementar aquest programa en el barri Nou Llevant-Soledat Sud de Palma; i avaluar el seu impacte.

El programa que porta per títol 'El meu Barri, la meva escola' consta de 29 accions artístic-pedagògiques, en les quals es duu a terme un treball col·laboratiu entre alumnat universitari, alumnat de primària, professorat, famílies, habitants i institucions del barri. Aquest plantejament permet posar a tots els participants en un mateix nivell horitzontal, possibilitant que cadascun pugui compartir les seves experiències, i potenciar la creació de vincles entre ells. Es duu a terme un aprenentatge situat, on el material pedagògic de cadascuna de les accions l'ofereix el propi barri des de diversos enfocaments. Es produeix una aproximació a l'entorn pròxim del nin/a des de diferents manifestacions artístiques: des de la música, les arts plàstiques i visuals, el teatre, la poesia, la ceràmica, les noves tecnologies, la robòtica, la sociologia, l'arquitectura...Cadascuna de les accions han estat conduïdes per artistes o docents/experts en les àrees de coneixement, els quals comparteixen els seus processos de creació i comprensió de l'art als escolars i alumnat universitari, entre altres participants. El projecte té un enfocament transdiciplinar. Entre les diverses accions es produeix un transvasament d'informació, recursos i pràctiques artístiques que serveixen com a punt de partida i d'anàlisi des de diferents perspectives de coneixement.

El projecte utilitza l'art per promoure l'aprenentatge crític. En les diferents accions es posa, tant a l'alumnat de primària com a l'universitari, davant experiències creatives que els ajudin a qüestionar, a encuriosir, a indagar... i aquesta autonomia del saber és la que els condueix al coneixement i el coneixement potencia la capacitat de decisió, de ser crític, de sentir-se capaços de fer coses que abans no pensaven que podien fer, i en aquest sentit, l'art té una capacitat transformadora. Les diverses accions artístic-pedagògiques ens han permès: en primer lloc, la creació de vincles en comunitat i l'aproximació al barri; en segon lloc, l'exploració i ocupació de l'espai públic; i en tercer lloc, l'apropiació del context per part dels participants. Des del projecte volem potenciar aquest vincle Universitat-Escola-Societat, que el treball que feim des de l'àmbit universitari estigui vinculat a la realitat dels centres educatius i tingui una repercussió en el context social. Per a això es

requereix tant el treball directe a l'escola com incidir en la formació inicial del docent, dotant als futurs mestres d'experiències d'aprenentatge basades en contextos reals. En conclusió, escola i universitat han d'aliar-se per dissenyar espais i processos educatius oberts, flexibles i col·laboratius basats en el context.

Web del projecte: http://re-habitarelbarrio.uib.eu/

Comunicacions de tesis doctorals

La participació dels doctorands i de les doctorandes del Doctorat d'Educació i Tecnologia Educativa de l'IRIE es concretaren en comunicacions orals.
Així, doncs, les participacions en aquesta nova edició de la trobada entre tots els actors del món educatiu de casa nostra va ser una oportunitat per mostrar les recerques que els i les alumnes de doctorat estan duent a terme.

Sessió Paral·lela A:

Les corals infantils a Mallorca. Enfocament metodològic i canvi de paradigma

Cristina Llabrés González*

Directores: Noemy Berbel i Francesca Comas

Doctorat en Educació

*crisllabres@gmail.com

Resum

Des que qualsevol nin forma part d'un grup coral, directament o indirectament està aprenent valors, conductes i competències de manera conscient o inconscient (Ferrer, 2011). A més els cors infantils són importants contextos per a l'aprenentatge de la música i posseeixen una àmplia projecció sociocultural (Aranguren i Jimeno, 2009). Després d'una recerca bibliogràfica sobre l'origen i l'evolució del món coral, aquest treball aborda l'estudi de les entitats o agrupacions de corals infantils de Mallorca, elaborant un estat de la qüestió actual i aprofundint en l'anàlisi de la metodologia d'una mostra representativa de corals. A més, tenint en compte que les corals infantils són contextos educatius, es realitza una proposta de projecte per a la implementació rigorosa del cant coral infantil a les escoles de primària de Mallorca.

L'objectiu general de la tesi és oferir un estat de la qüestió sobre les corals infantils a l'illa de Mallorca per tal d'augmentar la presència d'aquest fenomen social, educatiu i musical en les diferents institucions i ajudar en el camí del reconeixement a tot allò positiu que aporta a la societat. Per tal que això sigui possible serà necessari conèixer els orígens i l'evolució del cant coral, oferir una panoràmica general sobre quins són els principals mètodes per a l'ensenyament del cant coral infantil i de com el cant coral és una important eina educativa, i analitzar les corals infantils i juvenils existents a l'illa de Mallorca a l'actualitat.

Pel que fa a la metodologia emprada, al marc teòric es parlarà de l'origen del cant coral a Europa i Espanya, dels inicis i l'evolució del cant coral a les Illes Balears i dels orígens i l'evolució del cant coral infantil partint també d'Europa i concretant-ho al cas de les Illes. Hi haurà a més un segon apartat on es parlarà del cant coral infantil i juvenil com a eina educativa i de la metodologia relacionada amb aquesta activitat infantil. Així doncs, per a la realització del marc teòric serà necessari emprar una metodologia basada en l'anàlisi de fonts bibliogràfiques, premsa, testimonis orals i altres documents que ajudin a comprendre el món coral en les seves diferents dimensions. Per analitzar les corals infantils i juvenils a l'actualitat serà necessari emprar una metodologia qualitativa i/o quantitativa que s'adapti a les diverses necessitats que vagin sorgint per tal d'entendre la realitat del món coral infantil de les Balears. L'element principal de recollida d'informació serà el contacte directe amb les diferents entitats i directors corals mitjançant el correu electrònic, el telèfon o l'entrevista. La investigació tendrà el suport d'un qüestionari validat, la

informació del qual es recollirà en una taula amb les diferents variables que es pretenen aconseguir. Pel que fa als resultats i a la discussió d'aquests, caldrà esperar a la darrera fase d'aplicació del qüestionari que encara no s'ha realitzat. És necessari tenir en compte pel que fa a la limitació de l'estudi que les corals actuals estudiades es troben només a l'illa de Mallorca i que aquestes s'han vist afectades en aquests darrers anys per la Covid-19. Malgrat tot, es poden aportar algunes conclusions referents al marc teòric, més concretament sobre l'origen i evolució del món coral a Europa, Espanya i Mallorca, incloent-hi també el món coral infantil.

L'educació masculina en els col·legis religiosos de la Postguerra (1939-1945)

Sergi Moll Bagur*

Directors/directores: Bernat Sureda Garcia i Francisca Comas Rubí

Doctorat en Educació

*s.moll@uib.cat

Resum

El treball que es presenta a continuació es basa en l'estudi dels col·legis religiosos, delimitant la recerca a les Illes Balears i a un període històric concret: la Postguerra (1939-1945). Tradicionalment, la Història de l'Educació s'ha aproximat a la realitat de l'escola confessional a partir de models interpretatius eminentment educatius i pedagògics (Tiana, 1994). Malgrat que aquestes institucions duguin a terme funcions educatives, no s'ha d'ocultar la seva condició d'empreses i organitzacions religioses, les quals operen en un mercat educatiu que exigeix, per a l'assoliment de la supervivència i creixement empresarial, l'aplicació de distintes estratègies socialitzadores i comercials (Dávila, Naya i Zabaleta, 2017; Moll i Comas, 2022). En conseqüència, aquesta tesi doctoral va més enllà de l'enfocament històricoeducatiu, ampliant l'espectre metodològic a altres ciències socials i a branques sectorials de la historiografia centrades en la ciència econòmica i les organitzacions religioses.

Les qüestions específiques a les quals s'ha volgut donar resposta amb aquest plantejament se sintetitzarien en dos eixos temàtics: els principis rectors que conformaven la cultura escolar d'aquests centres i els condicionaments endògens i exògens que la configuraven (Julia, 1997). Per assolir els objectius proposats, s'ha aplicat el mètode històric, el qual, adaptant-lo a les necessitats de la historiografia educativa, ha sotmès a la crítica corresponent les diferents fonts històriques utilitzades per a l'esclariment de l'objecte d'estudi. Així mateix, cal destacar que l'accés restringit als arxius d'aquests centres, lluny d'esdevenir un obstacle per a la investigació, tal com alguns autors han suggerit (Royo, 1984; Yetano, 1988), ha esdevingut un factor d'oportunitat, ja que ha fomentat la localització, l'anàlisi i la triangulació de nombrosos testimonis inèdits (memòries de pràctiques, revistes escolars, fotografies, testimonis orals, etc.) situats tant a arxius públics com familiars.

Com a principals resultats de la tesi s'apunta a l'existència d'una cultura escolar pròpia dels col·legis religiosos (Moll i Sureda, 2020), els quals compartien una estructura i dinàmica interna que els diferenciava significativament de l'escola pública. Aquests elements estructurals s'aglutinaven i conformaven diferents dimensions organitzatives (escola, santuari i empresa), les quals, seguint un full de ruta corporatiu, aplicaven de forma coordinada un seguit d'estratègies amb fins escolars, socials i comercials (Moll i Sureda, 2021).

Referències:

Dávila, P., Naya, L. M., y Zabaleta, I. (2017). Memory and Yearbooks: An Analysis of Their Structure and Evolution in Religious Schools in 20th Century Spain. A Yanes, C., Meda, J. y Viñao, A.

(Eds.), School Memories (pp. 65-79). Springer.

Julia, D. (1995). La cultura escolar como objeto histórico. A Menegus, M. y González, E. (coords.), Historia de las universidades modernas en Hispanoamérica. Métodos y fuentes (pp. 131-153). Ciudad de Méjico: Universidad Autónoma Nacional de Méjico.

Moll, S. i Sureda, B. (2020). Private religious schools for boys in the Spanish post Civil War period: an analysis through triangulating historical sources. History of Education & Children's Literature, 15(2), 29-48. DOI: 10.1400/280112

Moll Bagur, S., i Sureda Garcia, B. (2021). The Generation of Social Capital and the Conformation of Identities in the Schools of the Spanish Postwar Period (1939-1945): study of the Montesión School Magazine. Social and Education History, 10(3). DOI: 10.17583/hse.7942

Moll, S., i Comas, F. (2022). Corporate History or the Education Business. A case-study: Sant Francesc de Sales School, Menorca (1939-1945). Paedagogica Historica, 58(2). DOI: 10.1080/00309230.2022.2042827

Royo, B. (1984). La instrucción primaria a principios del siglo XX. Zaragoza 1898-1914. Saragossa, Espanya: IFC.

Yetano, A. (1988). La enseñanza religiosa en la España de la Restauración (1900-1920). Barcelona, Espanya: Editorial Anthropos.

Perspectiva de género en la Universidad Nacional de Educación (UNAE-Ecuador): Análisis de los programas curriculares y prácticas pedagógicas del profesorado de la carrera de Educación Inicial

Janeth Morocho Minchala*

Directores: Elena Quintana Murci i Francisca Salvà

Doctorat en Educació

*janeth.morocho.minchala@gmail.com

Resumen

La perspectiva de género en la carrera de Educación Inicial (EI), también denominada Primera Infancia o Parvularia, constituye un "espacio donde permea las ideas y la dominación masculina que se ejerce bajo la autoridad del saber" (Álvarez, 2019.). La estructura en este espacio está supeditada por las relaciones de poder que genera 4 dimensiones, según Scott (1990) la simbólica, normativa, sistémica y la identidad subjetiva, aquellas se entrelazan en el hacer y quehacer de la vida universitaria mediante las relaciones de poder de mujeres y hombres, a través programas curriculares (macro, meso y micro) y las prácticas pedagógicas que se aplican en el aula y fuera de ella. En efecto, como lo señala Álvarez (2019); Lagarde (1997); Boudieu (2000), han generado opresión, dominación, exclusión, victimización y violencia simbólica de lo masculino sobre lo femenino en el espacio público.

En este marco, la presente investigación se encauza en analizar la perspectiva de género en los programas curriculares y prácticas pedagógicas del profesorado de la carrera de EI de la Universidad Nacional de Educación (UNAE) Ecuador, que permitan responder ¿de qué manera la transversalización de género se cumple de acuerdo a las políticas sectoriales nacionales e institucionales de la UNAE?, ¿cómo se están ejecutando los programas curriculares y la práctica pedagógica del profesorado de la carrera de EI, con perspectiva de género? y ¿qué estrategias están aplicando los directivos de la UNAE, para una efectiva transversalización de género en la formación de los futuros profesores/as y garantice una equidad social, libre de violencia?.

La investigación se basará en un enfoque mixto, cuantitativo y cualitativo. La muestra será intencionada, se aplicará el método inductivo- deductivo y se entrevistará al 100% del profesorado de la carrera de EI, personal directivo que tienen la función de aprobar los programas curriculares. El análisis de los datos se realizará a través del sistema de categorización y codificación. La triangulación metodológica de los datos será procesada a través del software Nvivo, a fin de precisar las relaciones y conexiones entre los datos. Como resultados principales se pretende: a) visibilizar las investigaciones realizadas a nivel internacional sobre el fenómeno de la perspectiva de género en los programas curriculares y prácticas pedagógicas del profesorado de EI, b) presentar las valoraciones que tiene el profesorado en relación a la transversalización de género como política pública, según los programas curriculares planificados y ejecutados que se cumplen en el aula y en la práctica pre profesional y, c) exponer las apreciaciones de las autoridades respecto a los programas curriculares (macro, meso y micro) aprobados, ejecutados y evaluados, con

perspectiva de género.

Referencias:

Álvarez, F. (2019). Las mujeres y la educación superior. Mamakuna, (12), 30-41. https://revistas.unae.edu.ec/index.php/mamakuna/article/view/73

Bourdieu, P. (2000c). Poder, derecho y clases sociales. Editorial Descleé de Brower.

Lagarde, M. (1997). Género y feminismo. Desarrollo humano y democracia. Cuadernos Inacabados No. 25. Horas y HORAS la Editorial (2ª Edición).

Scott, J. (1990). El género: una categoría útil para el análisis histórico. En Historia y género. Las mujeres en la Europa moderna y contemporánea.

Models d'Intervenció en Atenció Primerenca: percepció de famílies i professionals

Sara Bagur Pons*

Directors/directores: Sebastià Verger Gelabert, Maria Rosa Rosselló Ramon, Berta Paz Lourido

Doctorat en Educació

*sara.bagur@uib.es

Resum

Introducció: La tesi titulada Models d'Intervenció en Atenció Primerenca: percepció de famílies i professionals, té per objectiu analitzar les pràctiques d'intervenció que es duen a terme a infants d'entre 0 a 6 anys amb discapacitat i a les seves famílies usuàries dels serveis d'Atenció Primerenca. Aquest estudi compta amb un contracte de Formació del Professorat Universitari (FPU19-02941) i segueix un disseny per compendi d'articles.

Metodologia: La investigació segueix un disseny metodològic mixta i s'han establert dues fases de recollida de dades amb la finalitat d'analitzar l'impacte de la intervenció mitjançant un pre-post. La mostra total és de 135 familiars per la part quantitativa i 35 familiars i 20 professionals per la part qualitativa.

Resultats:

Bagur, S. i Verger, S. (2020). Evidencias y Retos de la Atención Temprana: el Modelo Centrado en la Familia. Siglo Cero, 51(4), 69-92.

Bagur, S., Rosselló, M. R., Paz-Lourido, B. i Verger, S. (2021). El Enfoque Integrador de la Metodología Mixta en la Investigación Educativa. RELIEVE, 27(1).

Bagur, S., Sesé, A. i Verger, S. (En revisió). Parenting Skills Predictors of Empowerment in Families of Children with Developmental Disabilities. Family Relations

Bagur, S., Mut, B. i Verger, S. (En revisió). Relationship between parental mental health and developmental disorders in early childhood. Health and Social Care in the Community

Bagur, S., Paz-Lourido, B., Rosselló, M.R. i Verger, S. (En revisió). Empowerment, Depression and Anxiety in Families Using Early Childhood Intervention Services. European Journal of Special Needs Education.

Discussió

Les principals aportacions mostren que les habilitats parentals expliquen el 86% del nivell d'apoderament familiar (Sun et al., 2017). A més, la situació laboral i l'edat del fill són variables diferencials que afecten el nivell d'habilitats parentals (Rivard et al., 2004) i la disciplina professional afecta al nivell d'apoderament associat al sistema de serveis i comunitat/política. D'altra banda, els progenitors mostren majors nivells d'ansietat que de depressió (Joelsson et al., 2017; Middeldrop et al., 2016) i obtenen major repercussió en salut mental els familiars amb un fill. S'assoleixen relacions significatives entre la salut mental dels pares i les escales de desenvolupament dels fills (Sameroff i Chandler, 1975).

Referències:

Joelsson, P., Chudal, R., Uotila, J., Suominen, A., Sucksdorff, D., Gyllenberg, D., i Sourander, A. (2017). Parental psychopathology and offspring attention-deficit/hyperactivity disorder in a nationwide sample. Journal of Psychiatric Research, 94, 124–130. https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2017.07.004

Middeldorp, C.M., Wesseldijk, L.W., Hudziak, J.J., Verhulst, F.C., Lindauer, R.J. i Dieleman, G.C. (2016). Parents of children with psychopathology: Psychiatric problems and the association with their child's problems. European Child and Adolescent Psychiatry, 25, 919-927. https://doi.org/10.1007/s00787-015-0813-2

Rivard, M., Terroux, A., Parent-Boursier, C. i Mercier, C. (2014). Determinants of stress in parents of children with autism spectrum disorders. Journal of Autism and Developmental Disorders, 44(7), 1609–1620. https://doi.org/10.1007/s10803-013-2028-z

Sameroff, A.J. i Chandler, M.J. (1975). Reproductive risk and the continuum of caretaking casualty. Review of Child Development Research, 4, 187–244.

Sun, K., Yang, Y. i Seon, Y. (2017). A structural model of family empowerment for families of children with special needs. Journal of Clinical Nursing, 27. https://doi.org/10.1111/jocn.14195

Compromisos ético profesionales para fomentar la resiliencia académica en el campo de la Pedagogía Hospitalaria

Martín García Parra*

Directors/directores: Sebastià Verger Gelabert i Francisca Negre Bennasar

Doctorat en Educació

*m.garcia@uib.es

Resumen

La investigación parte de una ayuda predoctoral FPI (BES-2017-083041) enmarcada en un proyecto I+D+I (EDU 2016/79402R) del Departamento de Pedagogía Aplicada y Psicología de la Educación, UIB. El proyecto fomenta prácticas interdisciplinares que mejoren la calidad de vida a familias en el ámbito de la Inclusión educativa y, en especial, la Pedagogía Hospitalaria. En este escenario, la tesis doctoral tiene por objetivo diseñar una guía de compromisos éticos interprofesionales que fomenten la resiliencia académica. La guía está dirigida al contexto de la educación secundaria y del bachillerato, haciendo especial alusión a familias con algún miembro con alguna situación vulnerable. Grau (2013) afirma que la familia puede ser víctima potencial de los efectos de una enfermedad, por tal, es un reto mejorar su calidad de vida (Rosselló et al., 2018). Ante esto, los profesionales que comprenden los procesos sanitarios o psicopedagógicos fundamentales de una adversidad o enfermedad pueden comprometerse desde una actitud ética proactiva para movilizar recursos inéditos en las familias atribuladas, ayudándoles a hacer frente con mayor eficacia a las crisis de la vida y a emerger de ellas fortalecidas (Walsh, 2004). En paralelo, desde un abordaje psicopedagógico, se fomenta la resiliencia cuando se desarrollan prácticas que ayuden a afrontar las dificultades de forma positiva, a tener proyectos de vida y a desarrollar potencialidades académicas (Aumann y Hart, 2009; Hart et al., 2018; Walsh, 2016). En la presente comunicación presentaremos los resultados de una estancia de investigación en Chihuahua, México, realizada de septiembre a noviembre del 2021 y validada por el Comité de Ética de la Investigación de la UIB (Ref. 210CER21). La estancia de investigación tuvo por objetivos: a) cartografiar las perspectivas sobre la resiliencia de alumnado y profesorado de los niveles de secundaria y bachillerato; y b) conocer cómo se configura la inclusión educativa en dicha sociedad. Participaron 5 instituciones educativas que ofertan niveles de secundaria y bachillerato y 1 Centro de Atención Múltiple. Además, se contactó con los responsables del área de educación de los dos hospitales pediátricos de referencia de la ciudad. Durante la estancia se llevó a cabo una metodología mixta. Primero, se pasó el Cuestionario de Resiliencia Subjetiva (Alonso-Tapia et al., 2013) a adolescentes de dichas instituciones, teniendo 1.501 respuestas (67,8% alumnado de secundaria y 32,2% de bachillerato). Además, se llevaron a cabo 4 grupos de discusión con profesorado de secundaria y bachillerato de dichas instituciones, una entrevista a profundidad con la responsable del Centro de Atención Múltiple y 2 sesiones de diálogo con un equipo interdisciplinar (psicólogas, enfermero y directivos de los centros educativos). Entre los resultados, se percibe cómo el alumnado afronta su realidad académica en relación con el apoyo que recibe del profesorado, de sus compañeros(a) y de su

familia. Por otro, el profesorado manifiesta que la pandemia ha traído escenarios complejos en su alumnado y mencionan la necesidad de una formación en resiliencia académica. En suma, el equipo interdisciplinar generó unas pautas sobre qué es la resiliencia y se planteó la posibilidad de crear una red en resiliencia que generara buenas prácticas en resiliencia para con el alumnado, el profesorado y las familias.

Referencias:

Alonso-Tapia, J., Nieto, C., & Ruíz, M. A. (2013). Measuring Subjective Resilience despite Adversity due to Family, Peers and Teachers. The Spanish Journal of Psychology, 16. https://doi.org/10.1017/sjp.2013.33.

Aumann, K., y Hart, A. (2009). Helping children with complex needs bounce back: Resilient Theraphy for parents and professionals. London: Jessica Kingsley.

Hart, A., Fernández Rodrigo, L., Molina, M. C., Izquierdo, R., & Maitland, J. (2018). L'Enfocament de Resiliència Acadèmica en la promoció de la salut mental dels adolescents. Proposta per a la seva aplicació en centres educatius. 4. https://repositori.udl.cat/handle/10459.1/64643

Grau, C. (2013). Fomentar la resiliencia en familias con enfermedades crónicas pedriátricas. Revista Española de Discapacidad, 1(1), 195–212.

Rosselló, M. R., Verger, S., Negre, F., & Paz, B. (2018). Interdisciplinary care for children with rare diseases. Nursing & Care, 5(January), 2016–2018. https://doi.org/10.15406/ncoaj.2018.05.00110

Walsh, F. (2004). Resiliencia Familiar: Estrategias para su fortalecimiento. Amorrortu Editores.

Walsh, F. (2016). Strengthening family resilience (3rd ed.). Guilford Press.

Inclusión educativa del alumnado pediátrico paliativo: una revisión sistemática

Laia Riera Negre*

Directors/directores: Dr. Sebastià Verger i Dra. Maria Rosa Rosselló

Doctorat en Educació

*laia.riera@uib.cat

Resumen

Los cuidados paliativos pediátricos se implementan en aquellos niños y jóvenes que padecen enfermedades amenazantes, limitantes y de larga duración, con el objetivo de aliviar los síntomas y el dolor causados por la enfermedad. Martino (2014) explica que la enfermedad priva a los jóvenes de los entornos básicos de relación, lo que produce un efecto negativo sobre su desarrollo social, emocional y educativo. Dado el estado actual de la cuestión, resulta evidente la necesidad de estudiar cómo ofrecer una respuesta integral para este colectivo que permita brindar unos cuidados médicos adecuados, a la vez que desarrollar su crecimiento social, emocional y educativo de manera apropiada. Para ello, esta respuesta integral debe abarcar no sólo a les niñes, también a la escuela (Rodríguez et al., 2020; Molina, 2020), las y los profesionales sanitarios (Verger et al., 2015) y el sistema familiar (Lizasoáin, 2016).

Este trabajo se enmarca en el I+D+i "Cuidados paliativos y calidad de vida en la infancia y la adolescencia. Respuestas educativas personalizadas, contextualizadas e interdisciplinares (CPYCVIA)". El objetivo es analizar las necesidades que presentan las y los jóvenes que reciben tratamientos paliativos, para así identificar soluciones que mejoren su calidad de vida desde una educación inclusiva y personalizada. De manera más concreta, la tesis doctoral derivada del proyecto se centra en el análisis del impacto que las emociones derivadas de la situación de enfermedad provocan en el proceso de aprendizaje, para así ofrecer una respuesta adecuada en el plan educativo integral.

Actualmente el proyecto se encuentra en un estado inicial. La metodología utilizada hasta el momento es de carácter cualitativo, siendo el resultado una revisión sistematizada de la literatura científica existente sobre las necesidades psicoeducativas de les niños y jóvenes que reciben tratamientos paliativos.

Se realiza una búsqueda sistemática en 8 bases de datos y se obtiene como resultado un total de 6638 artículos. Sin embargo, una vez aplicados los criterios de inclusión y exclusión, el número de artículos desciende a 30. Los autores se agrupan en dos clústeres geográficos, por tanto, existe un vínculo colaborativo entre estos grupos de investigadores, y cuya naturaleza de este vínculo es mono-heterófila. Se evidencia la necesidad de nuevas contribuciones en este sentido, dada la relevancia y actualidad de la temática.

Referencias

Lizasoáin, O. (2016). Pedagogía hospitalaria: Guía para la atención psicoeducativa del alumno enfermo. Síntesis.

Martino, R. (Coord.). (2014). Cuidados Paliativos Pediátricos en el Sistema Nacional de Salud: Criterios de Atención. Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad.

Molina, M. C. (2020). Pedagogía Hospitalaria. Claves teóricas y enfoques para la práctica. Graó.

Rodríguez, P., De la Herrán, A., Pérez, G. y Sánchez, J. C. (2020). What do teachers think of death education? Death studies, 1-11.

Verger, S., Paz-Lourido, B., Rosselló, M. R. y De la Iglesia, B. (2015). Necesidades de formación psicopedagógica de pediatras en la atención hospitalaria. Revista de la Facultad de Medicina de la Universidad Nacional de Colombia, 63(4), 237-245.

Acoso escolar asociado a trastornos del lenguaje: indicadores y predictores

Mario Valera Pozo*

Directors/directores: Eva Aguilar Mediavilla i Daniel Adrover Roig

Doctorat en Educació

*m.valera@uib.es

Resumen

Parece existir una relación entre las dificultades de lenguaje y el acoso escolar (Rice, 2016). La literatura señala que las personas con problemas de lenguaje presentan una tasa superior de acoso que sus iguales. Además, las habilidades socioemocionales actuarían como factor protector en casos de acoso (Hai Le et al., 2017) regulando también su aparición en casos de lenguaje (Valera-Pozo et al., 2016). Diversos factores lingüísticos como la pragmática, si son deficitarios, establecen un nexo entre los trastornos del lenguaje y el acoso escolar (Girard et al., 2017).

Los dos objetivos responden a dos preguntas: (1) ¿Cómo interactúan las dificultades de lenguaje y el acoso escolar? (2) ¿Qué variables pueden modificar esta interacción?

Nuestra hipótesis establece que existe una relación entre presentar dificultades de lenguaje y padecer acoso: la frecuencia de victimización sería mayor en casos con dificultades del lenguaje. Además, factores lingüísticos, cognitivos, socioemocionales y de personalidad pueden relacionarse con ambos fenómenos, pudiendo ser factores de riesgo o protectores.

Se han evaluado tres muestras: una longitudinal (N=28), una retrospectiva (N=104) y una transversal (N=54). Las muestras longitudinal y transversal estaban formadas por un grupo de niños/as con trastorno del desarrollo del lenguaje (sin otras dificultades) y otro grupo control con desarrollo típico y similares características sociodemográficas. La muestra retrospectiva estaba formada por adultos.

En las muestras longitudinal y transversal se utilizaron pruebas para medir la cognición, las capacidades lingüísticas y socioemocionales y la victimización. Además, en la muestra retrospectiva se añadieron cuestionarios para evaluar el bienestar psicológico y las características de personalidad.

La muestra longitudinal fue evaluada a los 5 y a los 12 años, mientras que la muestra transversal se compuso de jóvenes entre 4º y 6º de primaria. Las evaluaciones se realizaron de manera presencial.

Por otra parte, la muestra retrospectiva fue evaluada telemáticamente, accesible en general para adultos de las Islas Baleares.

Los jóvenes con dificultades de lenguaje muestran peor ajuste escolar, habilidades sociales y adaptación y más problemas emocionales que sus controles. Se revela que la implicación familiar en su educación supone un factor protector. Adicionalmente, estos jóvenes sufren mayores niveles de victimización que sus compañeros, aunque estos datos dependen del informante (uno mismo,

compañeros/as o tutor/a).

Entre los efectos a largo plazo del acoso, destacan dificultades para la regulación emocional y una más baja autoestima en las víctimas, mientras que los agresores destacan por su alta sensibilidad a la recompensa y frialdad emocional. Los factores que mejor predicen una situación de acoso serían la sensibilidad a la recompensa para los agresores y el bajo ajuste psicológico (mayor ansiedad, estrés y depresión) en las víctimas.

Los resultados obtenidos son relevantes para la prevención e intervención del acoso escolar, en cualquier tipo de población. Así, resalta la importancia de realizar una buena identificación temprana, además de trabajar las habilidades socioemocionales de manera global, incluyendo la intervención con el individuo, la escuela y la familia como una alternativa que pueda proteger ante la aparición de este fenómeno.

Trastorno del Espectro Autista de grado 1 y acoso escolar: Identificación y análisis de factores emocionales, sociales lingüísticos y no lingüísticos

Alberto Sánchez Pedroche*

Directors/directores: Dra. Eva Aguilar Mediavilla i Dr. Daniel Adrover Roig

Doctorat en Educació

*alberto.sanchez@uib.es

Resumen

Según el Manual Diagnóstico y Estadístico de los Trastornos Mentales-5 (DSM-5; APA, 2018), el Trastorno del Espectro Autista (TEA) puede conceptualizarse como un amplio continuo de trastornos del neurodesarrollo. Las personas con TEA de grado 1 asociado al Síndrome de Asperger (SA) presentan déficits y necesidades particulares relacionadas con el lenguaje (Saalasti et al 2008) y la autorregulación emocional (Bachevalier & Loveland, 2006) y también tienden a malinterpretar los contextos sociales y las intenciones de los demás (Heasman y Gillespie, 2018). Estas dificultades pueden llevarlos a no comprender o notar los sentimientos de los demás (Samson, Huber & Gross, 2012). Los criterios de diagnóstico de TEA grado 1 incluyen mostrar déficits en el inicio de interacciones sociales y en la apertura social (Constantino & Charman, 2016), y aunque no incluyen dificultades en el lenguaje, algunos estudios previos (PON CITA) señalan a una posible dificultad en este nivel.

Los objetivos fueron explorar las habilidades lingüísticas de los niños con TEA-L1 (Síndrome de Asperger, SA) e indagar posibles asociaciones entre las subpruebas lingüísticas aplicadas, del CELF-4 concretamente (Semel, Wigg, & Secord, 2006), y los síntomas del autismo.

Nuestra hipótesis es que los niños con TEA-grado 1 presentarán peores habilidades lingüísticas en comparación con los niños del grupo control.

La muestra inicial es de N = 62 niños monolingües hispanohablantes de Colombia (Bogotá): 31 participantes con diagnóstico de TEA de grado 1 y 31 niños sin dificultades que funcionan como sus controles.

Se evaluó el lenguaje con el CELF-IV (Semel, Wigg, & Secord, 2006), la cognición no-verbal RAVEN (Rayen, Court, & Raven, 1995) y los síntomas de autismo con ASSQ (Kopp, S., & Gillberg, C., 2011) y AQ (Baron-Cohen, 2006).

Procedimiento

Las pruebas se administraron en tres sesiones. Después, se realizaron análisis estadísticos paramétricos para ver la influencia de las variables entre ellas.

La puntuación del lenguaje general (Core Language Score) no difirió significativamente entre ambos grupos. El grupo de TEA de grado 1 obtuvo puntuaciones significativamente más bajas en el subtest Recordando Oraciones. Teniendo en cuenta la distribución de personas con retraso del lenguaje en cada grupo (aplicando los baremos de la prueba) tampoco podemos confirmar que los participantes con TEA-L1 tengan una mayor frecuencia global de retraso en el lenguaje. De

acuerdo a las correlaciones, a mayor nivel de síntomas de TEA, peores puntuaciones obtenidas en el subtest de Recordación de Oraciones (tarea fonológica). También se ha observado en los resultados que a mayor puntuación de Raven (mayor capacidad intelectual) en el grupo TEA-L1, mejor puntuación se obtenía en la subprueba de Recordación de Oraciones.

Discusión

A pesar de que los resultados totales de la prueba de lenguaje no muestran diferencias estadísticamente significativas, los niños con TEA de grado 1 se desempeñaron peor en la subprueba de Recordar Oraciones. Esta tarea mide la memoria fonológica y su déficit está relacionado con las dificultades del lenguaje, siendo incluso un marcador de esta dificultad. Estos hallazgos coinciden con los de Lewis (2006) y los de Saalasti y colaboradores (2008), y Riches et al., 2010. La memoria fonológica es un componente de las funciones ejecutivas lo que podría estar indicando dificultades en estas habilidades cognitivas (Volden et al., 2017). Así pues, las habilidades cognitivas podrían representar un marcador que diferencia a las personas con TEA que puede influir para que presenten además dificultades de lenguaje añadidas. Mediante la realización de regresiones hemos podido comprobar que a mayor puntuación de Raven (mayor capacidad intelectual) en el grupo TEA de grado 1, mejor puntuación se obtenía en el test de Recordando Oraciones.

Pandemia versus creación: Da Vinci Generaidea niños

Janaina Luisa da Silva Moroni*
Directores: Dra Eva Aguilar Mediavilla i Dra Rosabel Rodríguez Rodríguez

Doctorat en Educació

*generaideadavinci@gmail.com

Resumen

Introducción: Las apps pueden colaborar en el campo de la cognición creativa, binomio memoria-atención, acceso just-in-time y guía del aprendizaje de los niños (Benedek, 2019; Syoev et al., 2022).
Objetivos: La investigación doctoral se propone la creación de una app basada en el modo de aprender creativo del genio Leonardo Da Vinci, para niños y adultos. Se pretende reconocer el pensamiento creativo de Da Vinci directamente de sus manuscritos e incorporarlos en dos apps: adulto e infantil.
Método: Exploratorio cualitativo. Niños de 3 a 6 años de edad de clase social media de cualquier escuela. La selección es aleatoria y voluntaria. Presentación de nuestra app "Generaidea 4IEC Da Vinci" (G4IECDV), premiada en 2019. Entrevistas de 15 minutos, autorizadas y en presencia de sus padres, en las plataformas de comunicación de teléfono móvil. En el modo de grabación de voz, video chat, y/o fotografías de sus diseños. Se evalúan las opiniones sobre la app: (i) "Te gusta" o "No te gusta"; (ii) "¿Por qué?"; (iii) "¿Qué sugieres para mejorarla?"
Resultados: Se concreta con 4 participantes debido a que desde la pandemia SARS-COVID que provocó el cierre presencial de las escuelas, ha habido un excesivo tiempo dedicado con las actividades escolares enviadas por sus docentes, provocando, según los progenitores, estrés y falta de tiempo. Se obtuvo un entrevistado de cada franja etaria (3 a 4 años; 5 a 6 años). Con ese número se inició la creación de la nueva app para niños: "Da Vinci Generaidea" (DVG) para cumplir el cronograma.
Los niños informaron que les gustó y les motivó la app para adultos G4IECDV. Consideraron que aprendieron las claves de la creatividad. Los mayores (5 a 6 años) sugirieron: una mayor cantidad de colores, especialmente vibrantes; mayor cantidad de imágenes; hacerlo como un juego donde Da Vinci apareciera como personaje efectuando acciones y ellos ayudándolo a pasar de fase. También pidieron recompensas y cierre de misiones. Les gustaron el efecto de "nube", el color del papel antiguo y la música. No les gustaron los textos largos. A los niños de 3 a 4 años les gustaría tener el control de sus acciones, arrastrar y clicar, para visualizar imágenes. También les resulta más entretenido con las pantallas de diferentes colores. En resumen, lo visual les resulta más impactante.
Discusión: Estos datos iniciales, reafirman la importancia de las opiniones de los niños (CSLDN, 2006) en la creación de la app infantil. El uso de la app adulta G4IECDV les proporcionó ideas creativas para la app infantil DVG. Los resultados refuerzan el estudio de Gianini, (2011) que las actividades agradables y placenteras colaboran con el pensamiento creativo. Los niños se mostraron satisfechos con el uso de la app durante unos 15 a 20 minutos, frente a sus experiencias

de acumulación de actividades. Una conclusión es que se debe crear un juego con poco texto escrito. Los participantes manifestaron interés en evaluar la DVG por lo que con la reapertura de las clases presenciales se espera obtener mayor apoyo en la próxima etapa de investigación.

Referencias:

Benedek, M. (2019). Toward a neurocognitive framework of creative cognition: the role of memory, attention, and cognitive control. Current Opinion in Behavioral Sciences, 27, pp. 116-122

CSLDN - Convención sobre los Derechos del Niño - Art12. Opinión del Niño. España: UNICEF. 2006, p13.

Giannini AM, Marzit T, Viggiano MP (2015). Psicologia e società: percezione visiva e cognizione. Firenze, Italia: Giunti.

Sysoev, I, et. al (2022). Child-driven, machine-guided: Automatic scaffolding of constructionist-inspired early literacy play1. Computers & Education, Volume 182, pp 1-14.

Sessió paral·lela B:

Integritat acadèmica entre l'alumnat de postgrau: evidències a partir d'un estudi de cas

Cinta Gallent Torres*

Directors: Rubén Comas-Forgas i Jaume Sureda Negre

Doctorat en Educació

*cinta.gallent@uv.es

Resum

Introducció

El fenomen de la deshonestedat acadèmica a l'àmbit universitari ha despertat gran interès aquests darrers anys, la qual cosa s'evidencia en el nombre creixent de publicacions sobre aquesta temàtica (Cebrián-Robles et al., 2020), la posada en marxa d'iniciatives de sensibilització i conscienciació per part dels diferents col·lectius acadèmics (Montejo, 2020), i l'establiment de protocols, reglaments i normatives institucionals com a dispositius per combatre'l (Sureda-Negre et al., 2020). Tot i que aquestes accions contribueixen a que aquest fenomen deixa, a poc a poc, de percebre's com un tema tabú, es requereixen evidències empíriques que descriguin l'extensió, evolució i gravetat de les pràctiques fraudulentes en educació superior i, més concretament, als estudis de postgrau. En aquest sentit, interessa analitzar aquestes conductes des de la perspectiva dels responsables acadèmics (directors de programes de màster i doctorat, coordinadors de títol, membres de les comissions acadèmiques, etc.). Conèixer allò que pensen permetrà reflexionar sobre les estratègies i mesures d'actuació futures que caldria implementar.

Objectius

La finalitat de la recerca és conèixer la prevalença, evolució i gravetat de determinades pràctiques deshonestes en què pot incórrer l'alumnat de postgrau de la Universitat de València (UV). Per aconseguir aquest objectiu, es pretén donar resposta a tres qüestions:

1) Amb quina freqüència es produeixen les conductes fraudulentes identificades?
2) Quina és l'evolució d'aquestes pràctiques durant els darrers 10 anys?
3) Quin és el nivell de gravetat d'aquestes conductes?

Metodologia

Per a dur a terme la recerca, entre els mesos d'abril i juny de 2021, s'administra un qüestionari en línia, la validació del qual es realitza mitjançant el judici de deu experts nacionals en estudis sobre integritat acadèmica i metodologia social, i una prova pilot amb un grup de 27 docents de postgrau de tres universitats espanyoles diferents de la de l'estudi. El qüestionari s'envia a 751 responsables acadèmics, i és contestat per 237 participants. L'anàlisi de les dades i les corresponents proves estadístiques es realitzen mitjançant el programa SPSS, en la versió 21.

Resultats

Tot i que els resultats de l'estudi es troben en procés d'anàlisi actualment, cal assenyalar que entre les pràctiques reprovables que menor prevalença presenten es troben l'obtenció d'un tracte de favor per part del PAS o PDI per a obtenir un benefici propi, la falsificació o alteració de documents, entre altres. Pel que fa a l'evolució percebuda, la majoria de les accions deshonestes que han augmentat en freqüència durant els darrers anys pertanyen a accions il·lícites relacionades amb l'entrega de treballs (plagi, descàrrega de treballs ja presentats, etc.). Finalment, quant a la gravetat, i en opinió dels responsables acadèmics, el pagament per la realització d'activitats avaluables, treballs de fi de màster o tesis doctorals es considera molt greu, seguit de la fabricació o invenció de dades en una investigació.

Conclusió

Tenir un coneixement empíric sobre el fenomen de la deshonestedat acadèmica per part dels responsables de postgrau resultarà útil per adoptar mesures precises, promoure accions formatives i articular polítiques més sòlides que redueixen la incidència d'aquestes practiques a l'àmbit universitari (Sureda-Negre et al., 2020).

Referències

Cebrián-Robles, V., Raposo-Rivas, M., & Sarmiento Campos, J.A. (2020). Study of the reasons for and measures to avoid plagiarism in young students of Education. Profesorado. Revista de Currículum y Formación del Profesorado, 24(1), 50-74. https://doi.org/10.30827/profesorado.v24i1.8572

Montejo Bernardo, J. M. (2020). Exámenes no presenciales en época del Covid-19 y el temor al engaño. Un estudio de caso en la Universidad de Oviedo. Magister, 32(1), 101-110. https://doi.org/10.17811/msg.32.1.2020.102-110

Sureda-Negre, J., Cerdà-Navarro, A., Calvo-Sastre, A., y Comas-Forgas, R. (2020). Las conductas fraudulentas del alumnado universitario español en las evaluaciones: valoración de su gravedad y propuestas de sanciones a partir de un panel de expertos. Revista de Investigación Educativa, 38(1), 201-219. http://dx.doi.org/10.6018/rie.358781

Análisis, destrezas y perspectivas en los docentes en formación: El pensamiento crítico y su relación con el desempeño matemático

Bartolomé Pizà-Mir*

Directors/directores: Maria Antònia Manassero-Mas; Ángel Vázquez-Alonso

Doctorat en Educació

*bartolome.piza@uib.es

Resumen

Las destrezas de pensamiento incluyen habilidades tales como la resolución, la capacidad de observación y análisis, la realización de comparaciones, sin la necesidad que éstas estén ligadas a conocimientos factuales y/o culturales. Pensar correctamente es importante en el aprendizaje de materias STEM (ciencia, tecnología, ingeniería y matemáticas en inglés), ya que pensamiento científico y pensamiento crítico se pueden entender como equivalentes (Vázquez-Alonso y Manassero-Mas, 2018). Algunas de las destrezas que se analizan en la evaluación del pensamiento crítico son: clarificación básica de ideas, bases de decisión, inferencias, clarificación avanzada, metacognición (Ennis, 2019), reconocer y clarificar problemas, reclamaciones, argumentos y explicaciones, distinguir condiciones necesarias y suficientes, identificar y evitar errores/falacias, evaluar fortaleza de un argumento, distinguir conclusiones (Madison, 2004).

El objetivo fue comparar las destrezas del pensamiento crítico en maestros en formación (estudiantes universitarios del grado de educación primaria) y alumnos del último curso de educación primaria.

A partir de una prueba para analizar las destrezas de pensamiento se compararon dos poblaciones, una juvenil de estudiantes de sexto curso de Educación Primaria (n= 91) y la misma prueba se pasó a estudiantes de los grados universitarios de educación (n=96).

La prueba realizada hace una estimación de los siguientes parámetros: Predicción, comparación, clasificación, resolución de problemas y razonamiento.

Resultados y Discusión

A continuación, se presentan los resultados de los dos grupos (alumnos de sexto de primaria; alumnos universitarios) mostrando la media y la desviación estándar: Predicción (56.4±17.83; 64.6±23.23), Comparación (44.5±20.81; 50.2±19.51), Clasificación (74.3±26.60; 57.9±33.93), Resolución de Problemas (57.4±21.32; 62.8±25.20) y Razonamiento (40.6±22.42; 54.8±23.79).

Los resultados muestran que los maestros en formación no poseen una capacidad significativamente mayor que sus alumnos en cuanto a sus destrezas de pensamiento. Cabe destacar que, en los ítems relacionados con la clasificación, los alumnos de primaria obtuvieron una mayor puntuación que el grupo de maestros.

Es necesario formar a los maestros (ya sean estudiantes de grado o maestros ya en activo) en las destrezas de pensamiento, ya que son las figuras docentes las que desempeñarán esta labor de formación y es necesario que posean una suficiente preparación para poder transmitirlo a sus

alumnos.

Referencias

Ennis, R.H. (2019). Long definition of critical thinking. CriticalThinking.net. Recuperado de http://criticalthinking.net/definition/long-definition-of-critical-thinking/

Madison, J. (2004). James Madison Critical Thinking Course. Seaside, CA: The Critical Thinking Co. https://www.criticalthinking.com/james-madison-critical-thinking-course.html

Vázquez-Alonso, A. y Manassero-Mas, M.A. (2018). Pensamiento científico y pensamiento crítico: dos caras de la misma moneda para la educación científica. Comunicación presentada en el IV Simposio Internacional de Enseñanza de las Ciencias, Vigo, España. http://congresos.educacioneditora.net/index.php/SIEC/SIEC2018/ paper/view/219

La formació i el suport a famílies d'acollida: anàlisi comparada dels programes existents a Europa i proposta formativa./Training and support for host families: a comparative analysis of European programs and training proposal.

Isabel Eugenia Domínguez Oliver*

Directors/directores: Josep Lluís Oliver i Victòria Quesada

Doctorat en Educació

*isabel.dominguez96@gmail.com

Resum

En aquesta comunicació es mostra una proposta de treball d'investigació que forma part dels estudis de doctorat d'educació de la Universitat de les Illes Balears.

L'acolliment familiar ha estat una resposta a la demanda social que cada vegada es trobava més present dins el nostre país. Aquestes noves formes de donar a resposta a la necessitat del suport social als menors fora del seu nucli familiar va legalitzar-se per primera vegada a finals del segle passat amb el Codi Civil i amb la posterior Llei Orgànica 1/1996, del 15 de gener de Protecció Jurídica del Menor, que van assentar les bases d'aquestes formes de protecció. La dificultat actual radica en la detecció d'un canvi de trajectòria en la protecció dels menors, algunes causes que ho provoquen són les dificultats existents en posar en marxa els programes (reconeixement institucional, captació de famílies, preparació d'aquestes, equips de suport...) (Del Valle et al., 2008) a més del gran nombre d'acolliment finalitzats per causes externes a la consecució dels seus objectius. Per aquest motiu, els objectius de la recerca són comprendre els elements que han de tenir les formacions per a famílies d'acolliment a més del seu posterior seguiment i suport per maximitzar l'èxit d'aquests (entenent èxit com la no finalització no programada) i per un altre costat examinar i comparar la formació que es duu a terme a països europeus per a les famílies d'acolliment, així com el seguiment i suport d'aquestes famílies durant el període d'acolliment dels menors. Aquests objectius es concreten a diferents objectius específics.

Per donar resposta als objectius plantejats es durà a terme una recerca mixta en el que es combinaran la recollida de dades qualitativa i quantitativa. Les tècniques que utilitzarem per aquesta recollida de dades seran el anàlisis de documents i produccions, l'entrevista per conèixer amb major profunditat els programes de formació i el seu seguiment i tècnica Delphi. Tot això es realitzarà mitjançant tres fases diferenciades on hi ha una primera d'anàlisis documental de la literatura publicada sobre el tema, un segon període on ens centrarem en recollir, analitzar i comparar el programes de formació i una darrera fase que consistirà en elaborar un programa de formació model. Per últim hem de concretar que aquesta anàlisis de dades s'adequarà al tipus de dades recollides disposant per tant de dades quantitatives i qualitatives que s'analitzaran mitjançant el programa SPSS i el software MAZQDA respectivament.

Aquest treball es troba en un període inicial per la qual cosa no podem exposar resultats ni la

discussió d'aquests.

Referències

Amorós, P. (1987). La adopción y el acogimiento familiar. Narcea

Asamblea General de la ONU. (1959). Declaración de los derechos del niño. Paris

Asensio, M., González, F (2000). Estudio y análisis del acogimiento familiar profesionalizado de menores en la provincia de Alicante. Consejería de Bienestar Social, Dirección Territorial de Alicante.

Arruabarrena, Mª I. (2009). Procedimiento y criterios para la evaluación y la intervención con familias y menores en el ámbito de la protección infantil. Papeles de psicólogo, 30, pp.12-23.

Ballestes, A (2006) Acogimiento familiar estudio descriptivo y análisis del clima familiar en las familias educadoras de Castellón. [Tesis de Licenciatura,Universitat Jaume I de Castellò]. http://www.tdx.cat/TDX-0110111-092634

Balluerka, N., Gorostiaga, A., Herce, C y Rivero, A.M. (2002). Elaboración de un inventario para medir el nivel de integración del menor acogido en su familia acogedora. Psicothema, 14, pp.564-571.

Balsells, M.A., Vaquero, E., Ciurana, A. (2019). El apoyo social durante el acogimiento: su relevancia para el bienestar de los niños y las niñas en situación de protección. Sociedad e infancias, 3, pp.115-132.

Barber, J.G., Delfabbro, P.H y Cooper, L.L. (2001). The predictors of unsuccessful transitions to foster care. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 42, pp. 785-790.

Benedict, M. y White, R (1991). Factors associated with foster care length of stay. Child Welfare, 7, pp.45-58..

Boletín de datos estadísticos de medidas de protección a la infancia. (2020). Dirección General de Servicios para Familia y Infancia.

Del Valle, J.F., López, M., Montserrat, C., Bravo, A. (2008). El acogimiento familiar en España: una evaluación de resultados. Observatorio infancia.

Del Valle, J.F., Bravo, A., & López, M (2009). El acogimiento familiar en España: Implantación y retos actuales. Papeles del Psicologo, 30(1), pp. 33-41.

Del Valle, F., Bravo, A., & López, M. (2009). El acogimiento familiar en España: Situación de los acogimientos en familia extensa en la Ciudad de Valencia. Papeles de Psicólogos, pp.23, 193-200.

Fernández del valle (2009) el acogimiento familiar en España implantación y retos actuales. Papeles de psicólogo, 30, pp.33-41

Fuentes, M. J., Salas, M. D., Bernedo, I. M., & García-Martín, M. A. (2015). Impact of the parenting style of foster parents on the behaviour problems of foster children. Child: care, health and development, 41(5), 704-711.

Generales, E. C. (1978). Constitución Española de 27 de diciembre de 1978.

Konijn,C., Admiraal,S., Baart,J., Van Rooij., F., Stams, G., Colonnesi, C., Lindauer,R., Assink,M. (2019) Foster care placement instability: A meta-analytic review. Children and Youth Services Review 96, pp.483-499.

López, M., Montserrat, C., del Valle, J. F., & Bravo, Y. A. (2010). El acogimiento en familia ajena en España. Una evaluación de la práctica y sus resultados. Infancia y Aprendizaje, 33(2),

pp.269–280.

López, M., del Valle, J.F., Montserrat, C., Bravo, A. (2011). Factors Affecting Foster Care Breakdown in Spain.The Spanish Journal of Psychology 14, pp.111-122

López, M.L., & del Valle, J.F (2016). La experiencia del acogimiento familiar en España: Análisis de las vulnerabilidades de un modelo de acogida permanente. Psicothema, 28(2), pp.122-129.

Molero Mañes, R. J., Albiñana Hernández, P., Sabater Barrocal, Y., & Sospedra Aguado, R. (2007). Situación de los acogimientos en familia extensa en la ciudad de Valencia. An. Psicol, 23, pp.193–200.

Molero, R. J., Gil, M. D., & Díaz, I. M. (2014). Indicadores de la calidad del proceso de acogimiento familiar. International Journal of Developmental and Educational Psychology, 2(1), pp.475–482.

Montserrat Boada, C (2006. Acogimiento en família extensa: un estudio desde la perspectiva de los acogedores de los ninos y niñas acogidos y de los profesionales que intervienen. Intervención Psicosocial, 15(2), pp.203-221.

Montserrat, C. (2014). Kindship care in Spain. Messages from research. Child and Family Social Work, 19(3), pp.367-376.

Montserrat, C., Llosada-Gistau, J., & Fuentes-Peláez, N. (2020). Child, family and system variables associated to breakdowns in family foster care. Children and Youth Services Review, 109. pp.1-9 DOI: 10.1016/j.childyouth.2019.104701

Oosterman, M., Schuengel,C., Wim, N., Bullens, R., Doreleijers. (2006) Distuptions in foster care: a review and meta-analysis. Children and Youth Services Review 29, pp.53-76.

Parada, J.L. (2010) La educación familiar en la familia del pasado, presente y futuro. Educatio Siglo XXI, (28) 1, pp.17-40.

Percepciones sobre ciencia y ciencia escolar de los estudiantes de Enseñanza Media Superior pública de Uruguay

Silvy Lerette*

Directors/directores: Maria Antònia Manassero, Ángel Vázquez i María Castelló

Doctorat en Educació

Col·laboradora honorària del *Laboratorio de Desarrollo y Evolución Neural en IIBCE*

*silvylerette@gmail.com

Resumen

Introducción

El proyecto surge de la preocupación por la exigua matrícula del estudiantado de Educación Media Superior (EMS) en orientación científico-matemática en Uruguay con un claro sesgo de género (CES,2018). Estudios previos en Montevideo sostienen que los jóvenes tienen interés por la ciencia, pero no por la ciencia escolar. La figura del docente y las propuestas didácticas influyen desigualmente en la elección de la orientación de hombres y mujeres (Acevedo, 2005; Cardozo, 2009; OEI, 2010; Vázquez y Manassero, 2015; MINCIT, 2020).

Objetivos

El objetivo de este proyecto es inferir si los factores interpersonales y personales – en especial género y experiencias en proyectos de investigación- de los estudiantes de EMS de Uruguay están relacionados. Se hará un análisis correlacional y de regresión.

También se utilizará la técnica de discusión de grupos para una mayor comprensión de la relación entre variables. Serán seleccionados dos grupos, por su intervención o no en proyectos. Cada grupo se dividirá en 5 subgrupos, según los criterios: proyecciones y género. Las grabaciones serán transcritas al programa ATLAS-ti, usando los códigos generados para el análisis y la comparación.

Resultados esperados

Se espera que surja una correlación diferenciada por género, entre las experiencias en proyectos realizados por los estudiantes y sus intereses y opiniones hacia la ciencia, la ciencia escolar, y sus proyecciones a futuro.

Referencias

Acevedo, J.A. (2005). Proyecto ROSE: Relevancia de la Educación Científica. Revista Eureka sobre la Enseñanza y Divulgación de las Ciencias, 2, (3), 440-447

Cardozo, S. (2009). Percepción de los jóvenes sobre la ciencia y la profesión científica. Informe de resultados. ANNI.

Consejo de Educación Secundaria, Monitor Liceal 2018. http://servicios.ces.edu.uy/monitorces/servlet/datosdepartamentales

Jidesjö, A., Oskarsson, M., y Westman, A-K. (2021). Trends in Student's Interest in Science and Technology: Developments and Results from the Relevance of Science Education Second (Roses) Study. IOSTE Conference 2020, Daegu, Korea.

https://conf.ioste2020korea.kr/cms/index.php/2021/02/01/ioste2020_op_21

Organización de los Estados Iberoamericanos para la Educación, la Ciencia y la Cultura. OEI. (2010). Metas educativas 2021: La educación que queremos para la generación de los Bicentenarios. Cupidal

Mesa Interinstitucional Mujeres en Ciencia e Innovación y Tecnología (MIMCIT) (2020). Mujeres en Ciencia, Tecnología e Innovación en Uruguay: un factor clave para avanzar en igualdad de género y desarrollo sostenible. ANII.

Vázquez-Alonso, A. y Manassero-Mas, M. (2015). La elección de estudios superiores científico técnicos: análisis de algunos factores determinantes en seis países. Revista Eureka sobre Enseñanza y Divulgación de las Ciencias, 12(2), 264-277.

Innovación y coeducación en educación infantil

Carme Rosselló Rosselló*
Directores: Francesca Salvà Mut i Carme Pinya Medina

Doctorat en Educació

*carme.rossello@uib.cat

Resumen

INTRODUCCIÓN

En los últimos años se han llevado a cabo numerosas experiencias de innovación en educación infantil en las cuales se han desarrollado cambios metodológicos, como podrían ser las propuestas de trabajo por ambientes. A pesar del este auge, varias investigaciones apuntan que la coeducación sigue siendo un reto a conseguir (Bejarano, Martínez, Blanco, 2019).

Cordero (2013) explica que el profesorado encuentra barreras a la hora de poner en marcha la coeducación y revela que muchos/as consideran que la coeducación ya se en la propia dinámica de clase. Esto evidencia que la coeducación se da por hecha y no consta de un plan específico de desarrollo. Ugalde, Aristizabal, Garay y Mendiguren (2019) reclaman la necesidad de estructurar el programa coeducativo más allá de campañas o celebraciones de días puntuales. Esta idea tiene relación con la concepción de coeducación como cambio cultural (Subirats, 2017), que apunta que hombres y mujeres hemos sido educados en una cultura machista y es la que trasmitimos desde la inconsciencia. Así, puede resultar peligroso dar por hecha la coeducación, sobretodo en infantil: período especialmente sensible. Es en la infancia donde se ponen las bases de la identidad sexuada y se debe tener especial cuidado con los mensajes que se envían (Subirats, 2017).

Todo ello evidencia la necesidad de repensar los cambios metodológicos y propuestas clasificadas como innovadoras desde la perspectiva de género.

OBJETIVO GENERAL

Analizar cómo se aborda la coeducación desde modelos de innovación pedagógica en educación infantil.

MÉTODO

Se plantea una metodología mixta. Se iniciará con una Revisión Sistemática de la Literatura para conocer el estado de la cuestión.

Para empezar con el trabajo de campo, se realizará la parte cuantitativa: se pasará un cuestionario validado sobre la percepción del género a centros PIP. Por lo que respeta a la cualitativa: se llevará a cabo con el objetivo de acercarse a la vivencia de profesorado de infantil que trabaja desde metodologías innovadoras en los centros PIP. Así se podrá analizar con mayor profundidad la práctica profesional de las personas participantes, y vincularlo con el abordaje de la coeducación. Constará de: observaciones sistemáticas en el aula, entrevistas a maestras y maestros, y focus grup. También se plantea el acceso y trabajo con documentos de centro.

RESULTADOS Y DISCUSIÓN

Planteo realizar un análisis que permita: resumir la información recogida, un proceso reflexivo,

contrastar hipótesis, discutir resultados con marco teórico y valorar necesidad de reajustar diseño de la investigación. Utilizaré programas informáticos en el tratamiento de datos cualitativos

Referencias

Bejarano, M.T.; Martínez, I. y Blanco, M. (2019). Coeducar hoy. Reflexiones desde las pedagogías feministas para la despatriarcalización del currículum. Tendencias Pedagógicas, 34, 37-50.

Cordero, L.M. (2013). Barreras para el abordaje de la coeducación en la escuela infantil y primaria. Cuestiones de género: de la igualdad y de la diferencia, 8, 201-221.

Subirats, M. (2017). Coeducació, aposta per la llibertat. Barcelona: Octaedro.

Ugalde, A.I.; Aristizabal, P.; Garay, B. y Mendiguren, H. (2019). Coeducación: un reto para las escuelas del siglo XXI. Tendencias Pedagógicas, 34, 16-36.

Estereotips de gènere i temps d'activitat física de l'alumnat d'Educació Primària a les classes d'educació física: estat de la qüestió i efectes del Model d'Educació Esportiva

Diego Arenas*

Directors: Adrià Muntaner Mas i Josep Vidal Conti

Doctorat en Educació

*d.arenas@uib.cat

Resum

Introducció: L'educació física (EF) juga un paper decisiu contra l'onada de sedentarisme que vivim (Fairclough et al., 2018). No obstant això, s'ha pogut evidenciar com a les sessions d'EF els nins presenten nivells d'activitat física (AF) superiors a les nines (Kremer, Reichert, i Hallal, 2012; Martínez, Contreras, Aznar, i Lera, 2011) (a primària i secundària). Així mateix, s'ha pogut observar com les percepcions d'aquestes és més negativa que la dels nins (Carcamo-Oyarzun, Wydra, Hernández-Mosqueira, i Martínez-Salazar, 2017; Gómez, Gámez, i Martinez, 2011). Per la qual cosa, és necessari identificar i analitzar les causes d'aquestes percepcions, per mitjà d'una revisió narrativa.

Objectius: L'objectiu principal d'aquesta revisió era identificar i analitzar la possible existència d'estereotips i diferenciacions en funció del gènere en l'alumnat d'EF, a l'etapa de primària i secundària.

Metodologia: S'han recopilat i analitzat 33 investigacions trobades a cinc bases de dades diferents (SPORTDISCUS, SCIELO, REDALYC, DIALNET I GOOGLE SCHOOLAR). La major part de l'evidència recollida pertany al context espanyol, encara que també hi ha qualque referència internacional. A més, s'establiren categories per agrupar i classificar les diferents fonts d'estereotips o diferenciacions.

Resultats: S'enregistren articles que evidencien l'existència d'estereotips o diferències en funció del gènere a EF, a les següents categories:

- Les imatges dels llibres de text d'EF.
- El nivell d'exigència del docent.
- La retroalimentació del docent.
- La composició del grup-classe.
- El clima motivacional.
- Les relacions entre l'alumnat.
- El contingut curricular a treballar.

Conclusió: Els resultats mostren la necessitat d'aprofundir i intensificar la formació en matèria coeducativa dels docents d'aquesta assignatura, amb la finalitat de transmetre-la a l'alumnat.

Referències:

Carcamo-Oyarzun, J., Wydra, G., Hernández-Mosqueira, C., i Martínez-Salazar, C. (2017). Actitudes hacia la educación física: Grados de importancia y conformidad según escolares de Chile

y Alemania. Una mirada intercultural. Retos. Nuevas tendencias en Educación Física, Deporte y Recreación, (32), 158-162.

Fairclough, S., Dumuid, D., Mackintosh, K. A., Stone, G., Dagger, R., Stratton, G., Davis, I., i Boddy, L. M. (2018). Adiposity, fitness, health-related quality of life and the reallocation of time between children's school day activity behaviours: A compositional data analysis. Preventive medicine reports, 11, 254-261.

Gómez, A., Gámez, S., i Martínez, I. (2011). Efectos del género y la etapa educativa del estudiante sobre la satisfacción y la desmotivación en Educación Física durante la educación obligatoria. Ágora para la Educación Física y el deporte, 13(2), 183-195.

Kremer, M. M., Reichert, F. F., i Hallal, P. C. (2012). Intensidade e duração dos esforços físicos em aulas de Educação Física. Revista de Saúde Pública, 46, 320-326.

Martínez Martínez, J., Contreras Jordán, O. R., Aznar Laín, S., i Lera Navarro, Á. (2012). Niveles de actividad física medido con acelerómetro en alumnos de 3º ciclo de Educació Primaria: actividad física diaria y sesiones de Educación Física. Revista de Psicología del Deporte, 21(1), 117-123.

Efectos agudos y crónicos de la actividad física sobre la cognición y la salud física en escolares de 11 y 12 años

Jaume Gelabert Carulla*

Directors: Adrià Muntaner-Mas i Pere Palou Sampol

Doctorat en Educació

*jaumegelabertc@gmail.com

Resumen

La actividad física ha demostrado tener beneficios positivos sobre múltiples índices de la función cognitiva. No obstante, la evidencia previa es escasa con relación a la atención. Por lo tanto, el objetivo del presente estudio fue analizar los efectos crónicos de un programa de ejercicio físico interválico de intensidad moderada-vigorosa sobre indicadores de atención selectiva y atención sostenida en escolares de 11 y 12 años. Formaron parte de la muestra un total de 56 escolares, pertenecientes al grupo experimental y al grupo control de forma equitativa. El programa se llevó a cabo a lo largo de 7 semanas, con sesiones de 30 minutos, 3 días por semana. Se realizaron juegos interválicos con retos motrices, cognitivos y de coordinación al 70-80% de la frecuencia cardíaca máxima. Se registró la atención selectiva mediante una tarea de cancelación (d2-Test) y la atención sostenida con una prueba de vigilancia computarizada (CSAT-II). Los resultados no mostraron cambios significativos en ningún indicador de atención selectiva, ni de atención sostenida. En conclusión, el programa implementado no mostró generar efectos crónicos en la atención selectiva y la atención sostenida. Se precisan futuras investigaciones que aporten más evidencias sobre programas de actividad física en el ámbito escolar que exploren los cambios en la atención selectiva y sostenida.

Variables relacionadas con la actividad física de los jóvenes y como predictoras del expediente académico

Martí Xavier Bennàsser Torrandell*

Directors: Josep Vidal Conti - Pere Palou Sampol

Doctorat en Educació

*marti.bennassar@uib.es

Resumen

Introducción:

Los beneficios para la salud de un estilo de vida físicamente activo durante la adolescencia, incluyen la mejora de la aptitud cardiorrespiratoria y muscular, la salud ósea y cardiometabólica, y efectos positivos sobre el peso corporal. Así mismo diferentes estudios han relacionado la práctica de actividad física con un mejor expediente académico. Por todo ello sería relevante conocer qué factores y en qué grado se pueden relacionar en que una persona joven sea físicamente activa y obtenga valores más saludables de capacidad aeróbica, así como determinar los predictores de un mejor expediente académico.

Objetivos:

Analizar qué variables se relacionan con la Actividad Física y la capacidad aeróbica de los jóvenes, en función de la influencia del entorno sociopersonal, de la vivienda y su entorno, y de la actividad física durante los recreos escolares.

Determinar las variables predictoras de un mejor expediente académico relacionadas con la actividad física y la resistencia cardiorrespiratoria.

Método:

En el estudio participaron 2399 personas de entre 10 y 16 años, de las cuales 1175 fueron chicos (49%) y 1224 chicas (51%), con una edad media de 12.7 años. En colaboración con diferentes centros educativos se les administró un cuestionario de hábitos de práctica deportiva en jóvenes. Para valorar el VO2máx., se administró el test de course-navette y el centro educativo aportó el expediente académico. Para los análisis de los datos se utilizaron pruebas de chi-cuadrado, t-student, Shapiro-Wilk y correlación de Pearson. Todos los análisis fueron realizados mediante el paquete estadístico SPSS-23 para Windows.

Resultados:

Los jóvenes que tienen amistades que hacen deporte y que perciben ser ayudados por sus padres a hacer deporte, realizan más horas AF semanal, obtienen valores de VO2máx. y de IMC más saludables, y pasan menos tiempo delante de las pantallas. La percepción de los jóvenes de vivir en entornos o en viviendas facilitadoras de actividad física se relaciona con IMC más saludables, con más horas de actividad física y en familia y con menos horas de pantalla semanal. La percepción de los jóvenes de ser activos durante los recreos se relaciona con menores IMC y VO2 máx. más saludables, menos horas de pantalla, más horas de actividad física semanal y mejores expedientes académicos. El conjunto de variables compuestas por la edad, el sexo, el nivel de estudios de los

progenitores, el tiempo de pantalla entre semana y en fin de semana y la capacidad aeróbica de los jóvenes, son predictores de un mejor expediente académico.

Referencias:

Bennàsser, M., & Vidal-Conti, J. (2021). Relación entre actividad física y características de la vivienda y su entorno en jóvenes. Journal of Sport & Health Research, 13(2).

Bennàsser, M., & Vidal Conti, J. (2021). Relación entre la actividad física durante el recreo escolar, actividad física semanal y expediente académico. Sportis. Scientific Journal of School Sport, Physical Education and Psychomotricity, 7(1), 150-170.

Bennàsser, M., & Vidal Conti, J. (2021). Influencia de padres, amistades y profesorado en la actividad física y la capacidad aeróbica de los jóvenes. Retos, 42, 714-723.

Pòsters d'innovacions educatives

La participació dels centres educatius, universitaris i no universitaris, es concretaren en pòsters. Així, doncs, les participacions en aquesta nova edició de la trobada entre tots els actors del món educatiu de casa nostra va ser una oportunitat per mostrar innovacions educatives que s'estan desenvolupant a centres educatius de les Illes Balears.

Fiabilitat i viabilitat d'un instrument d'avaluació de la qualitat de les sessions d'educació física

IRIE

Aina M Galmés Panadés*

Pere Palou Sampol

Pere Antoni Borràs Rotger

Adrià Muntaner Mas

Grup d'Investigació en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport (GICAFE), Universitat de les Illes Balears

*aina.galmes.panades@gmail.com

Resum

Introducció:

La necessitat de garantir una educació física de qualitat ha motivat el desenvolupament d'un mètode fiable per a l'avaluació de les sessions d'educació física, capaç de detectar àrees de millora, facilitant així el creixement continu del procés d'ensenyament. L'objectiu principal del present estudi és dissenyar un instrument d'avaluació de les sessions d'educació física factible i fiable, i determinar la seva fiabilitat i viabilitat amb un grup de professorat d'educació física en actiu.

Mètodes:

Es van realitzar dues avaluacions d'una mateixa sessió (gravada en vídeo) per a determinar si l'instrument era fiable i factible, deixant 2 setmanes entre la primera i la segona avaluació. Van participar 9 professores i 11 professors (n = 20). Es va realitzar una anàlisi de variància (ANOVA) i un coeficient de correlació intra-classe (CCI).

Resultats:

La puntuació total de l'instrument d'avaluació mostra un CCI de 0,953, (interval de confiança 95% 0,881; 0,982), amb un valor $p \leq .001$. En comparar les respostes del professorat de diferents nivells educatius (primària, secundària i universitat), no es van trobar diferències significatives entre les respostes a cap dels ítems ni en la puntuació total en cap de les dues ocasions. La puntuació total de la prova va ser (69,3 mitjana, [14,0 desviació estàndard]), valor p = .881; i (66,2, [13,9]) valor p = .943 en el re-test.

Conclusió:

En conclusió, l'instrument presentat és factible i fiable per a avaluar les sessions d'educació física a educació primària. A més, és pertinent, visual, fàcil i còmode d'usar, característiques molt importants per a un instrument d'avaluació en educació física. Encara que no es van avaluar sessions d'educació secundària o universitària, no es van trobar diferències significatives entre el professorat de diferents nivells educatius que va utilitzar l'instrument d'avaluació. Es necessiten més estudis per a validar el present instrument.

Resultats del projecte a la pràctica educativa:

L'avaluació de la tasca docent és un aspecte clau per garantir la qualitat del procés d'ensenyament-aprenentatge. Que aquesta avaluació sigui senzilla i còmode de realitzar és fonamental perquè es

porti a terme de forma regular i sistematitzada. Aquest instrument d'avaluació ofereix l'oportunitat de donar feedback al professorat de forma ràpida, pràctica, concreta i amb l'objectiu d'introduir millores durant el procés d'ensenyament.

Paraules clau:
Escala numèrica d'observació; Avaluació del professor; Educació primària; Educació secundària; Educació universitària.

Binicada

Miquel Àngel Bauzà Fuster*
Pilar Calafell Vert
Carles Morales Celdran
IES Binissalem

*mbauzafuster@iesbinissalem.net

Resum

Com estàvem?

Entre el nostre alumnat hi havia un gran interès per la batucada però al nostre IES no teníem ni formació musical en percussió ni dotació instrumental.

No teníem els mitjans, per tant, per oferir el que il·lusionava.

Què volíem aconseguir?

Formar-nos musicalment, finançar la compra del material instrumental necessari per formar una batucada i tenir un repertori estable per poder oferir actuacions dins i fora del centre.

Com vam canviar?

Vàrem començar a formar-nos a tallers diversos i pel nostre compte, ja que maldament no teníem formació reglada com a percussionistes, teníem formació musical.

Vàrem proposar-nos crear una batucada amb la complicitat de l'alumnat, el professorat, la direcció del centre, escoles adscrites i ajuntaments.

Com va anar?

Vàrem contactar amb les batucades de la contrada, Batukrack d'Alaró, Sandungueros, de Lloseta, Fil·loxera de l'infern, de Binissalem, i s'Eixam, de Consell. Amb aquestes formacions s'ha mantingut des de fa deu anys un trasvàs de formació i informació en els dos sentits.

Vàrem signar acords de col·laboració amb els ajuntaments de les escoles adscrites (Binissalem, Alaró i Consell). En aquests convenis s'estableix la realització de tres actuacions anuals a cada municipi a canvi de la compra de 1000 eur de material per part del consistori.

De llavors ençà hem pogut actuar a molts d'indrets de l'illa i fora de l'illa.

Al blog del departament de música es poden veure moltes de les nostres actuacions:

https://claudedo.com/percussio-batucada-baquetes/

Com volem continuar?

Aprofundint en l'aprenentatge de la música brasilera i projectant l'experiència a l'exterior.

Gamificación basada en TICS para fomentar el trabajo autónomo en el alumnado universitario de primer año

Emilio López Navarro*
Daniela Giorgetti
Carme Isern Mas
Pamela Barone
Jordi Pich
Susana Al-Halabí
Universitat de les Illes Balears

*emilio.lopez@uib.es

Resumen

¿Cómo estábamos?

En los últimos años hemos detectado en los alumnos de la asignatura Psicología General del primer curso del Grado de Psicología de la UIB un descenso en su trabajo autónomo y una reducción en su motivación hacia los contenidos de la asignatura. Éstos tratan temas fundamentales y fundacionales de la Psicología, por lo que lejos de ser eminentemente prácticos son más un compendio de contenidos de reflexión epistemológica y ontológica.

Teniendo en cuenta que las nuevas generaciones de estudiantes de primer año están acostumbradas a la utilización de TIC y a su uso como herramientas facilitadoras del aprendizaje, así como el efecto positivo de la gamificación en la motivación, decidimos buscar una sinergia de ambas formas de innovación docente.

¿Qué queríamos conseguir?

Nos propusimos llevar a cabo un proyecto de innovación educativa que usase una metodología activa de aprendizaje mediante gamificación basada en TIC para mejorar el aprendizaje autónomo, la motivación intrínseca, y el rendimiento académico en estudiantes de primer año del grado de Psicología

¿Cómo cambiamos?

El equipo diseñó una batería de 10 preguntas en formato trivial para cada uno de los temas de la asignatura. Los trivials se implementaron a través de la plataforma Kahoot!. ¡El día inmediatamente posterior a finalizar un tema de la asignatura, se procedió a hacer el trivial en Kahoot!

Para poder hacer las comparaciones pertinentes aprovechamos la programación de dos grupos y las pruebas parciales, de modo que durante el primer parcial un grupo asistió a la gamificación y el otro no, mientras que para el segundo parcial se invirtió este orden. Igualmente, se estableció un sistema de recompensa sobre el rendimiento de la prueba parcial para fomentar la participación en la gamificación.

Para evaluar la eficacia utilizamos como variable dependiente el rendimiento académico y la Escala CEAP48 de evaluación motivacional, estilos de metas académicas y atribuciones causales.

¿Cómo fue?

Encontramos diferencias significativas en el rendimiento de los grupos que recibieron la gamificación ($p < .001$) así como un incremento en las puntuaciones de la subescala Motivación Superficial de la CEAP48 ($p < .001$). La comparación en el tiempo del grupo 1 mostró una mejora en el rendimiento a pesar de haber retirado la gamificación.

¿Cómo queremos continuar?

En el futuro nos planteamos hacer de esta estrategia algo central en la asignatura y estamos considerando la opción de extenderla a otras asignaturas y universidades, aprovechando que parte del equipo investigador desempeña funciones docentes en otras instituciones.

Visibilitzant històries: el conte i la discapacitat

Miguel Ángel Capó Juan*
Nuria Maria García Dopico
Universitat de les Illes Balears

*ma.capo@uib.es

Resum

Com estàvem?

La normalització, comprensió i interiorització de la discapacitat dins la societat és un repte per a tots. Un dels objectius de la fisioteràpia és ajudar les persones amb discapacitat funcional a adquirir el major nivell possible de qualitat de vida, autonomia i integració sociocomunitària. Els fisioterapeutes, com a professionals íntimament lligats a les realitats plurals que comporten la diversitat funcional, la discapacitat, el dol, la pèrdua de la identitat, la frustració o les dificultats, són un col·lectiu especialment sensible. És per això que tenen la capacitat de traduir aquestes realitats per fer-les comprensibles a través d'exemples, metàfores i vivències. Així doncs, resulta imprescindible dotar els futurs fisioterapeutes dels continguts teòrics necessaris per a l'aplicació correcta de les teràpies pròpies de la seva disciplina, així com sensibilitzar-los envers les realitats diverses que enfronten les persones amb discapacitat.

En aquest context plural i divers, els contes han demostrat ser una eina adequada per conèixer sentiments i realitats humanes de forma indirecta i relaxada i permeten tractar conflictes mitjançant la reflexió. D'altra banda, els protagonistes dels contes, els seus sentiments, conductes i conseqüències ajuden a desenvolupar l'empatia i aprendre de les accions alienes. El pensament simbòlic, molt característic de la narració d'històries, ajuda a assimilar millor la realitat: una realitat plural i diversa on tots som benvinguts i actors. Educar en tolerància, sensibilitat i respecte és la millor inversió per una societat saludable.

Què volíem aconseguir?

L'objectiu general del projecte comprèn la creació, per part dels alumnes de quart de fisioteràpia, d'un recull de contes com a eina d'aprenentatge i sensibilització envers la discapacitat funcional. Per assolir-ho, l'alumne haurà de demostrar que comprèn el que suposa ser una persona amb diversitat funcional (vivències, símptomes, reptes...) i haurà de ser capaç d'expressar-ho de forma comprensible a persones no vinculades al seu col·lectiu professional a través d'una història. Mitjançant el projecte, l'alumne treballarà competències pròpies de la fisioteràpia i competències transversals com son la creativitat, la claredat expositiva, la capacitat de síntesi i l'educació per a la salut.

Com va canviar?

L'elaboració de contes es desenvoluparà com a activitat avaluativa individual dins l'assignatura 21682 - Atenció integral a la discapacitat i la cronicitat del Grau en Fisioteràpia, corresponent a 1,66 punts de la qualificació final. Els docents dedicaran una sessió a introduir el conte com a eina de treball i una sessió per exposar les implicacions socials de la discapacitat i la necessitat de

visibilitzar les realitats que viuen qui les pateix. Els alumnes exposaran el seu treball en front de la resta de companys, dels qui rebran feedback de millora, en termes terapèutics i creatius.

Com volem continuar?

Un cop confeccionat, el recull de contes es difondrà mitjançant les xarxes socials. En el futur, s'intentaran realitzar activitats de sensibilització de forma presencial a les escoles.

Aprendizaje Basado en Problemas (ABP) en el grado de Fisioterapia

José Antonio Mingorance Rubiño*
Nuria María García Dopico
Universitat de les Illes Balears

*josea.mingorance@uib.es

Resumen

¿Cómo estábamos?

El alumnado de Legislación Sanitaria del Grado en fisioterapia mostraba inquietud por resolver problemas en su práctica profesional. No obstante, los docentes identificamos carencias de transferencia entre lo aprendido y su aplicación en el ámbito sanitario y pasividad en el proceso de aprendizaje, por lo que resultaba necesario incrementar el pensamiento crítico.

¿Qué queríamos conseguir?

El proyecto persiguió la promoción en la resolución de problemas y toma de decisiones, el trabajo en equipo, la identificación de problemas relevantes en el contexto profesional y el desarrollo de habilidades de comunicación y pensamiento crítico mediante el aprendizaje basado en problemas (ABP).

¿Cómo cambiamos?

El ABP facilitó tareas basadas en la acción, autorrealizadas, auténticas, conectadas, colaborativas, innovadoras, atractivas y basadas en la experiencia, proyectos e investigación. El alumno asumió un rol más activo en su aprendizaje, promoviendo el trabajo colaborativo y el aprendizaje autónomo. La evaluación fue coherente con las metodologías utilizadas, adaptando la rúbrica utilizada.

¿Cómo fue?

El modelo de ABP proporcionó un entorno de aula centrado en el alumno, lo que permitió un aprendizaje más profundo. Se cambiaron las maneras de aprender y enseñar, así como la evaluación del aprendizaje. Los alumnos adquirieron, mediante aprendizaje autónomo, reflexivo y cooperativo, conocimientos en materia de derecho comparado en protección a la salud. Además, desarrollaron y entrenaron competencias transversales previstas en el programa de la asignatura.

Los alumnos realizaron un trabajo en el que tuvieron que poner en práctica lo aprendido, así como un examen tipo test no basado en la reproducción automática de los contenidos estudiados, sino que implicaba que el alumno organizara coherentemente sus conocimientos.

La evaluación se realizó utilizando una rúbrica que valoró la formación del alumnado en la materia, el dominio de la asignatura, la habilidad comunicativa y la capacidad de resolución de problemas mediante los ítems de preparación, interés, tiempo de exposición y actitud. Para evaluar el rendimiento de los estudiantes antes y después de la aplicación de esta metodología se tomaron como referencia las calificaciones finales obtenidas. Se observó una reducción drástica del número de alumnos no presentados. Con respecto a años anteriores, las calificaciones obtenidas por los

alumnos mejoraron, al aumentar considerablemente el porcentaje de aprobados y notables. Así, los resultados fueron satisfactorios, con una media de notable alto (8 sobre 10) en las calificaciones. Además, a través de un cuestionario Google Forms, se puedo objetivar una buena interacción entre los profesores y el alumnado, donde los alumnos mostraron satisfacción con la simulación de las experiencias profesionales y valoraron el haberles facilitado la adquisición y retención de la información, así como la adquisición de habilidades y destrezas autónomas.

¿Cómo queremos continuar?

Mediante el ABP se adquieren una serie de competencias que preparan mejor al estudiante para su futuro profesional. Los alumnos se mostraron satisfechos con la metodología ABP y se consiguió un cambio positivo en las estrategias docentes y de aprendizaje por lo que seguirá integrándose en la asignatura.

Jocs cooperatius per aprendre a pensar

FECYT FCT-20-15728
Ángel Vázquez Alonso*
Maria Antònia Manassero Mas
Ciència, Tecnologia i Societat. Didàctica de la Ciència (CTS_DC)

*angel.vazquez@uib.es

Resum

El projecte "Fomentando el pensamiento científico y crítico en estudiantes de primaria mediante juegos serios de aprendizaje" finançat per la Fundació Espanyola per a la Ciència i la Tecnologia (FECYT) pretén innovar la l'alfabetització i la cultura científica i tecnològica escolar desenvolupant el pensament crític entre els escolars de primària, mitjançant el pensament científic propi de l'aprenentatge del àmbit de la ciència escolar, ja que ambdós tipus de pensament són equiparables i semblants.

Un objectiu paral·lel és formar al professorat de les escoles, capacitant-los per a assolir l'objectiu anterior, amb d'una formació en servei dins una pràctica educativa col·laborativa entre els participants, compartint l'apropiació personal i cooperativa dels jocs, el pla d'activitats, els material, el desenvolupament didàctic i les seves experiències personals d'aula.

Set centres escolars de les Illes participen al projecte que la Universitat de les Illes Balears ha engegat durant aquest curs: CEIPs Santa Maria del Mar, Urbanitzacions, Mare de Déu del Toro i Sa Casa Blanca i CCs Bisbe Verger, Sant Antoni Abat, Arcàngel Sant Rafel. El projecte s'inicia amb una primera reunió formativa de presentació als mestres dels jocs i els materials didàctics complementaris (seqüencia d'ensenyament-aprenentatge, lectures de casos històrics i guies d'activitats) per a la seva apropiació, adaptació al context i implementació pràctica a l'aula. Ara es troben a la fase d'apropiació i desenvolupament personal dels materials lliurats pels investigadors.

El format metodològic dels materials és de jocs cooperatius seriosos que ofereixen una analogia de la pràctica científica per validar els coneixements i per desenvolupar destreses del pensament crític i científic. Els quatre tipus de jocs (trencaclosques, daus, caixes negres i jocs de cartes) comparteixen i transmeten, a través de les activitats, una imatge adequada de la naturalesa de la ciència: la pràctica científica estudia els objectes del món natural partint d'una informació limitada i parcial, fent hipòtesis i confirmant-les a través de processos de pensament raonat i lògic.

Cada joc planteja als estudiants un repte adaptat a la seva edat, la resolució competitiva del qual permet emular aspectes epistèmics (raonament sobre les evidències) i socials (competició i cooperació entre els científics) de la pràctica científica. En aquest cas, s'emfatitzen el desenvolupament i l'exercici de les destreses de pensament crític i científic necessàries per resoldre el repte i guanyar el joc (raonar, discutir, convèncer, col·laborar).

La transferència principal a la pràctica educativa és doble: aprenentatge de pensament i formar al professorat. Estudiants i professorat practiquen i adquireixen destreses de pensament crític i

científic que impliquen aquests aprenentatges de l'alfabetització científica, i, en particular, una visió de la naturalesa de la ciència que sigui una vacuna contra desinformació i pseudociències. A més, les activitats de joc, adaptades a l'edat i neutrals quant al gènere, transmeten una imatge de la ciència més realista, emocionant i motivadora per a les vocacions científiques. Finalment, a través del projecte els mestres se auto-formen per ensenyar el bloc 1 del currículum escolar de ciències (l'activitat científica) del qual en formen part els continguts anteriors.

Un joc de trencaclosques per a ensenyar que el coneixement científic canvia

Maria Antònia Manassero Mas*
Martina Bals Bosch
Sonia Bosch Pons (T)
Joana M. Moll Truyol
Ángel Vázquez Alonso
CEIP Mare de Déu del Toro

*ma.manassero@uib.es

Resum

L'escola Mare de Déu del Toro (Ciutadella) ha desenvolupat amb els seus alumnes de sisè de primària al llarg del mes de febrer 2022 el joc de trencaclosques del projecte "Jocs per aprendre a pensar", finançat per la Fundació Espanyola per a la Ciència i la Tecnologia (FECYT) per innovar la seva pràctica de l'ensenyament de ciències.

Aquest trencaclosques és especial, amb peces que s'encaixen amb forma de quadrat. Els alumnes composen el quadrat del trencaclosques a partir de les peces separades després de pensar bastant; quan el tenen compost, s'aporta una nova peça i els alumnes son desafiats per aconseguir la mateixa figura. Volem aconseguir resiliència per pensar i recombinar les peces amb un nou quadrat aparentment impossible.

Aquesta activitat emula de manera senzilla i analògica un fet complex com ara el canvi a la ciència: l'elaboració d'una primera teoria científica sobre un fet (primer trencaclosques); després, es descobreix un nou fet (la nova peça) que s'ha de considerar per elaborar una nova segona explicació i teoria, més ampla, que inclogui aquest fet nou (el segon trencaclosques composat també com un quadrat).

El propòsit educatiu pràctic del joc és aconseguir que els estudiants reflexionin sobre un aspecte de la naturalesa de la ciència, i adonar-se'n que la ciència és dinàmica, pràctica, i que canvia a mesura que el nostre coneixement del món augmenta, i simultàniament, mostrar la importància de ser un participant actiu en el procés d'aprenentatge. A través la seva activitat al joc, els estudiants toquen com el coneixement científic canvia quan es descobreixen proves noves i poden elaborar la possibilitat que també pot canviar per altres causes. La lectura comprensiva d'un cas científic històric complementa el joc.

Un objectiu paral·lel és formar al professorat de les escoles, capacitant-los per a assolir l'objectiu innovador, amb una formació en servei dins una pràctica educativa cooperativa entre els mestres, compartint l'apropiació personal i cooperativa dels jocs, el pla d'activitats, els material, el desenvolupament didàctic i les seves experiències personals d'aula. Els mestres han elaborat una guia de tasques a l'activitat del trencaclosques, amb els següents punts de referència per a la reflexió dels estudiants:

- La Terra gira al voltant del Sol o al revés? Perquè es va produir aquest canvi?

- Posa exemples de canvis en la ciència que coneguis ...
- Intenta organitzar les peces en forma de quadrat.
- Ara, amb el quadrat petit marcat amb una X organitzar les peces en forma de quadrat novament (X representa un nou coneixement científic)
- Pensau com aquesta activitat s'assembla a fer ciència.
- Llista les semblances de l'activitat amb la ciència.
- Argumenta la proposta.

L'avaluació de la innovació pels mestres considera que els alumnes es troben motivats, primer han pensat l'activitat individualment i després han treballat en grup, sense problemes. En general, s'ha complert el propòsit de l'activitat: els alumnes han reflexionat i entès que la ciència canvia. Continuarem innovant amb altres jocs diferents que ensenyen altres trets propis de la pràctica científica dins el projecte FECYT.

La controvèrsia científica sobre la generació espontània de la vida, un joc de tangram i el canvi a la ciència

Maria Antònia Manassero Mas*
Bel Bonet Adrover
Tomeu Estelrich Vidal
Ángel Vázquez Alonso
CC Bisbe Verger

*ma.manassero@uib.es

Resum

L'escola Bisbe Verger (Santanyí) ha desenvolupat amb els seus alumnes de sisè de primària al mes de gener 2022 el primer joc (tangram) del projecte innovador "Jocs per aprendre a pensar", finançat per la Fundació Espanyola per a la Ciència i la Tecnologia (FECYT).

El joc tangram és especial i difícil, amb peces que s'encaixen amb forma de quadrat. Els alumnes composen el quadrat a partir de les peces separades, després de pensar. Llavors s'aporta una nova peça i els alumnes son desafiats de nou a compondre un quadrat, incloent la nova peça. Volem aconseguir resiliència per pensar i recombinar les peces a un nou quadrat aparentment impossible. L'activitat emula de manera senzilla i analògica un tret complex en ciència, com ara, el procés de canvi, exemplificat amb una lectura sobre la generació espontània de la vida. L'elaboració d'una primera teoria científica equival al primer tangram; després, Redi descobreix un nou fet, que nega la generació espontània de la vida (la nova peça del tangram); llavors, s'ha d'elaborar una nova segona explicació, en aquest cas oposada a l'anterior, que inclogui el fet nou (al joc elaborar quadrat del segon tangram amb una peça més).

Volem aconseguir que els estudiants reflexionin i se n'adonin que la ciència és dinàmica, pràctica, i canvia a mesura que el nostre coneixement del món augmenta. També, mostrar la importància de ser un participant actiu en el procés d'aprenentatge. A través de l' activitat al joc, els estudiants toquen com el coneixement científic canvia quan es descobreixen fets nous i poden elaborar la possibilitat que també pot canviar per altres causes, fins i tot ser oposat totalment a l'anterior.

També volem aconseguir amb aquest procés innovador formació en servei del professorat de l'escola, fent-nos competents per a assolir l'objectiu anterior, mitjançant una pràctica educativa cooperativa entre mestres, una apropiació personal, compartida i cooperativa dels jocs, el pla d'activitats, els materials, el desenvolupament didàctic i les experiències personals d'aula.

Els mestres van elaborar la següent una guia de les tasques desenvolupades del tangram:

- Els alumnes fan la lectura i posterior reflexió sobre el text de la "generació espontània".
- Reflexionen i analitzen la seva percepció del tema omplint un qüestionari senzill.
- Experimentació amb tangram.
- Presentació del primer tangram senzill (en 30 segons han arribat a la solució).
- Afegim una peça més simulant una nova teoria científica que descol·loca l'anterior

teoria (triguen gairebé 40 minuts a composar el nou quadrat).

- Tornada al qüestionari inicial, després d'haver fet servir el joc com a eina d'acostament a la ciència.

Finalment, els mestres avaluen l'activitat. L'avaluació de les respostes al qüestionari sobre la lectura va revelar que la reflexió dels estudiants no havia estat suficient, sinó que manifestava la necessitat d'un treball pràctic (el tangram). Després del tangram vam reflexionar sobre el seu traspàs a la ciència i novament sobre dubtes apareguts a la lectura i afegim informació relacionada amb les observacions realitzades a través del joc. Continuarem innovant amb altres jocs sobre la pràctica científica dins el projecte FECYT.

Jocs de cartes per ensenyar i aprendre com la ciència descobreix les lleis de la natura

Maria Antònia Manassero Mas*
Juan Ventura Losa Martínez
Isabel Vera Montero
Lidia Garcias Bruguera
Ángel Vázquez Alonso
CEIP Santa Maria del Mar (Cala d'Or)

*ma.manassero@uib.es

Resum

L'escola Santa Maria del Mar (Cala d'Or) ha desenvolupat amb els seus alumnes de sisè de primària al gener de 2022 el joc de cartes del projecte abreujat com a "Jocs per aprendre a pensar", finançat per la Fundació Espanyola per a la Ciència i la Tecnologia (FECYT).

El joc de cartes simula el perenne objectiu legal de la ciència i vol aconseguir que els estudiants descobreixin, codifiquin i validin lleis naturals. En aquest joc els estudiants assumeixen, al nivell propi de la seva edat, el rol d'un equip científic que cerca coneixements davant de la natura, que ofereix una informació fragmentària. Els estudiants participen en un joc de cartes molt especial, fent observacions de les cartes que la natura juga d'acord a la llei que amaga. A més, volem aconseguir que pensin i proposin hipòtesis sobre la llei que creuen percebre, i que les confirmin o falsin a mesura que es van jugant les cartes. El joc repta als estudiants a endevinar la llei natural observant les cartes jugades per la natura.

Encara que els estudiants competeixen per guanyar el joc (com ho fan els científics per la primacia dels descobriments), l'objectiu no és només guanyar el joc, sinó que volem proporcionar oportunitats reals a tots els estudiants de practicar les normes i els processos de la ciència: pensar, observar, argumentar, planificar, reflexionar, cooperar, manipular, construir models, i estimular el pensament creatiu per a la presa de decisions i la resolució del problema de descobrir la llei desconeguda, en un context permanentment canviant. A cada joc, els estudiants intenten ser els primers a descobrir la llei oculta en la sèrie de cartes que van apareixent a mesura que es desenvolupa el joc, i que emula la competència entre científics per ser els primers a aconseguir els descobriments.

Al final, els estudiants llegeixen un text tret de la història de la ciència sobre el principi d'Arquímedes, una llei de la natura que il·lustra el cas practicat al joc (explicacions i teories, arguments, lleis i la dimensió social dels descobriments científics).

També volem aconseguir amb aquest procés innovador formar al professorat de l'escola, per a assolir l'objectiu d'ensenyar com és la ciència i els científics, amb una formació en servei mitjançant una pràctica educativa cooperativa entre els mestres, compartint l'apropiació personal dels jocs, i l'elaboració cooperativa del pla d'activitats, els materials, el desenvolupament didàctic i les

experiències personals d'aula.

El canvi innovador fa que els estudiants practiquin el raonament científic sobre una guia didàctica, dissenyada per anotar acuradament les cartes jugades, idear hipòtesis, realitzar prediccions sobre les cartes que jugarà la natura, raonar sobre les diferents alternatives abans de cada predicció, així com les raons què obliguen a modificar una hipòtesi que no ha estat confirmada per la carta jugada per la natura, fins que descobreixen la llei com a resultat final del joc.

La pràctica va anar bé, els nins alternaren els rols de natura (creativitat de lleis) y científics (descobridors) i reclamen més temps pel joc.

El llenguatge artístic a l'EI Es Pi Gros

Catalina Martorell Cañellas*
Eva Maria Rodríguez Bejarano
Maria José Garau Villegas
Maria Rosa Tallón Vich
Margarita Quintero Cañellas
Maria Magdalena Roig De Lluís Calafell
Magdalena Torrens Company
Magdalena Ripoll Comas
Maria Del Carme Barrales Borràs
Margarita Catalina Bestard Moya
Maria Jesús Zurera Bogas
Irene Madroñero Pérez
EIEL ES PI GROS

*eeiespigros@ajsantamariadelcami.net

Resum

Com estàvem?

A la nostra escoleta anys enrere treballàvem seguint la metodologia dels racons d'aprenentatge. Això feia que els infants poguessin triar el lloc de l'aula on volien anar a jugar, sempre en petit grup. A l'hora de treballar el llenguatge artístic se solien fer produccions a nivell individual, emprant suports clàssics o comuns com per exemple el paper o el cartó, i a vegades quèiem en la rutina de repetir els materials (ceres, retoladors o tèmperes).

Què volíem aconseguir?

Volíem aconseguir tenir propostes de grans dimensions, on els infants poguessin interactuar en gran grup, per fomentar el treball cooperatiu i la socialització. Tot i voler que cada infant tingués el seu espai individual on es respectàs el seu ritme i nivell d'aprenentatge, consideràvem que uns podien ajudar als altres i podien aprendre de les intervencions entre iguals.

A més volíem fer les propostes a diferents suports i amb diferents materials. També volíem despertar la curiositat i l'interès dels infants.

Com vam canviar?

El claustre va decidir fer un canvi de mirada i introduir a l'escoleta la metodologia dels ambients d'aprenentatge, sempre adaptada a les característiques i necessitats dels nostres infants de 0 a 3 anys.

Per començar, i després de rebre formació al respecte, vàrem adaptar cada una de les aules de referència perquè tingués una temàtica específica (art, construccions, laboratori, moviment, joc simbòlic, música i escenografia) i duguérem a terme una recerca d'informació i la documentació de diferents propostes. La nostra intenció era tenir molta cura dels espais, per presentar les propostes i l'ambient de manera acurada, respectant al màxim la part estètica.

Ens va permetre dur a terme la nostra idea d'art (utilitzar diferents materials, amb diferents formats, podent emprar suports de grans dimensions o crear instal·lacions com fa Javier Abad), poder preparar amb temps les propostes de joc heurístic (prenent de referent el Land Art), crear espais d'aprenentatge on cada infant fos lliure de decidir on i com interactuar amb els altres, on pogués experimentar i expressar-se.

Com va anar?

Potenciant les aptituds de cada una de les mestres que formem el claustre, vàrem aconseguir allò que ens havíem proposat. Vàrem aconseguir que els infants tinguessin més curiositat en les propostes, potenciar la seva autonomia, la seva iniciativa, donant sempre una alternativa als infants que no volien participar en una proposta concreta.

Com volem continuar?

Amb l'arribada de la COVID hem hagut de fer un parèntesi als nostres ambients, per tornar als microespais d'aprenentatge dins cada aula de referència. Però així i tot hem seguit amb la formació permanent del claustre, i amb la ment posada en poder tornar a obrir la porta de les aules aviat.

Quina tortura, la lectura!

Antoni Huertas Fullana*
Antoni Huertas Fullana
Pere Grimalt Riera
Maria Antònia Febrer Llull
IES Puig de Sa Font

*ahuertasf@iespuigdesafont.cat

Resum

Com estàvem?

La lectura de textos literaris sol generar rebuig entre força alumnat. Molts d'ells es negaven a llegir els textos proposats o, si els llegien, ho feien sense implicació, com un tràmit que no aportava res a l'experiència personal.

Què volíem aconseguir?

El nostre objectiu era canviar l'enfocament dels textos escrits dins l'aula per aconseguir una major implicació de l'alumnat i crear experiències positives relacionades amb la lectura. A llarg termini, volem que aquesta aproximació generi una relació diferent de l'alumnat amb els llibres i els permeti desenvolupar-se autònomament com a lectors actius, amb criteris rics, definits i propis.

Com vam canviar?

Per ara hem aplicat tres estratègies diferents en cadascun dels departaments de matèries lingüístiques del centre.

El departament d'anglès ha elaborat un breakout edu a través de Google Sites. Consisteix en una bateria d'activitats interactives i lúdiques de cada capítol del llibre de lectura obligatòria. Les activitats estan lligades entre elles així que, per tal de poder seguir amb la lectura de llibre, l'alumnat ha d'haver respost correctament les preguntes anteriors. L'objectiu final és aconseguir un codi que obre un pany digital per poder rebre un premi prèviament pactat amb el docent.

El departament de castellà ha organitzat una activitat de Knolling. Cada alumne ha de llegir un llibre, triar una sèrie d'objectes que s'hi relacionin, fer-una una fotografia zenital i, finalment, mostrar-la i explicar-la als companys i companyes de l'aula.

Finalment, el departament de català ha proposat una activitat de Blackout Poetry. Es facilita a cada alumne un full d'un text literari i, a partir de les instruccions d'una presentació, se'ls demana que, reaprofitant les paraules del seu text, construeixin una oració o un text breu que per a ells tingui un contingut evocador o una força expressiva. A més, amb el text existent i afegint-hi colors o altres elements, poden realitzar una imatge que estigui relacionada amb el nou text.

Com va anar?

Per primera vegada, l'alumnat s'ha implicat activament i té ganes de continuar i avançar en la lectura del text. A més, s'aconsegueix desenvolupar un sentiment de grup.

A la Blackout Poetry, la sensació d'agafar un llibre de veritat i retallar-ne les pàgines amb el

professorat provoca una sensació trencadora. Moltíssims alumnes llegeixen el text en profunditat i s'interessen en aspectes nous com ara descobrir el significat exacte o els diferents significats dels mots desconeguts. A més, com que hi participa tot l'alumnat, els "experts" ajuden els nouvinguts a fer la seva tasca i s'aconsegueix un efecte de cooperació i inserció dins l'aula.

Finalment, pel que fa al Knolling, l'activitat els resulta atractiva pel treball més artístic i creatiu que es pot fer a partir d'una lectura.

Com volem continuar?

La conclusió és que un tractament diferent de la lectura genera resultats positius. Pretenem ampliar aquestes activitats a la resta de departaments del centre i, alhora, explorar noves activitats que enriqueixin i diversifiquin la nostra proposta i mantenguin la motivació de l'alumnat.

Treballar l'evolució de l'escola i l'educació musical a través de testimonis i experiències personals des de l'aprenentatge realista i cooperatiu

Xavier Motilla Salas*
Juan José Burgués Mestre
Llorenç Gelabert Gual
Avelina Miquel Lara
Facultat d'Educació, Universitat de les Illes Balears

*xavier.motilla@uib.es

Resum

A través d'aquest projecte pretenem contribuir a que els futurs mestres d'infantil i primària s'iniciïn en el coneixement del nostre passat educatiu més recent, des d'una perspectiva experiencial i vivencial, que els permeti relacionar les teories educatives contemporànies innovadores amb l'evolució de la pràctica escolar i l'organització dels centres pel que fa a l'educació infantil i primària. Es pretén que els alumnes s'apropin a l'evolució de l'escola i a la innovació en l'ensenyament, a les etapes educatives d'infantil i primària, a partir d'una de les fonts més propera i vivencial: els testimonis orals dels protagonistes de les pràctiques escolars, mestres i alumnes. Amb la seva implementació conjunta als diferents grups de les esmentades assignatures als graus en Educació Infantil i en Educació Primària pretenem reforçar la coordinació entre els distints grups i professors implicats en les matèries esmentades i entre ambdós estudis, alhora que es pretén treballar els continguts teòrics dels diferents grups/assignatures des d'una perspectiva pràctica cooperativa, d'aprenentatge realista, fonamentada en l'experiència i des d'una perspectiva vivencial iniciant a l'alumnat en la sensibilització sobre la importància de la recuperació i preservació d'una part del nostre patrimoni educatiu immaterial més recent.

Els objectius d'aquest projecte d'innovació són diversos. Tots ells responen a les competències que els alumnes dels plans d'estudis del graus en Educació Infantil i en Educació Primària han d'adquirir:

- Apropar-se al pensament pedagògic innovador contemporani i a la seva vigència actual.
- Conèixer el nostre passat educatiu més proper a través de la immaterialitat de l'escola (testimonis orals).
- Adquirir coneixements històrics educatius sobre l'evolució més recent de l'escola i de l'ensenyament musical mitjançant la realització d'entrevistes a testimonis.
- Aprendre a treballar en equips cooperatius.
- Fomentar el coneixement i l'ús de les TIC i les competències digitals.

Es treballarà l'evolució de l'escola com a institució, de l'ensenyament de la música en ella i de la pràctica escolar en general des de la pròpia experiència, des de les experiències de persones properes, des de la realitat canviant dels centres al llarg del temps i des de les aportacions de les recerques desenvolupades per experts del món acadèmic.

Partint de les experiències prèvies de l'alumnat i contrastant-les inicialment amb les experiències i records d'altres generacions del seu entorn familiar i/o proper i posteriorment realitzant un contrast amb lectures acadèmiques es pretén induir-los a través de tècniques de treball cooperatives cap a la reflexió de com ha evolucionat l'escola i la pràctica educativa al llarg dels segles XX i XXI per entendre'n i valorar la realitat actual.

El treball parteix d'un enfocament fonamentat en l'aprenentatge realista partint de l'experiència per a arribar a la teoria i a partir del treball en tècniques cooperatives . A més, els permetrà apropar-se al patrimoni educatiu immaterial, a la sensibilització sobre la importància de la seva recuperació i adient preservació, i a treballar amb una de les fonts que ens ajuden a la reconstrucció de les pràctiques escolars.

Transformant realitats: cap a la mirada DUA per a l'èxit del nostre alumnat

Nuria López Roca*
Nuria López Roca
Mª Elena Martínez Oliver
Bernat Alomar Carilimdiliman
Francisca Isern Sánchez
Odette Cabot Collado
Oscar D. Delgado Hernández
IES CAN BALO

*nurialopez@iescanbalo.com

Resum

IES Can Balo va ser creat i constituït l'any 2017, donant unitat al professorat i estructura formal a les aules dels centres de justícia juvenil que tenien un llarg camí recorregut (Decret 25/2017).

Les nostres aules requereixen una intervenció rigorosa amb fonaments pedagògics que promoguin una cultura de centre inclusiva (Booth i Ainscow, 2015), que doni com a producte unes polítiques d'organització inclusives i, conseqüentment, unes pràctiques docents de qualitat i equitatives per a l'èxit de tot l'alumnat.

Les necessitats i fortaleses del nostre alumnat ens obliguen a replantejar-nos les bases pedagògiques de les nostres pràctiques, cercant intervencions que catalitzin processos d'aprenentatge competencials significatius, que permetin als alumnes la incorporació al seu context socioescolar amb èxit.

Són recursos molt valuosos per a la creació d'aquesta ambiciosa intervenció conceptes com l'aprenentatge competencial, on el currículum s'ha de centrar en:

- Coneixements, habilitats, actituds i l'avaluació dels resultats amb la demostració del que s'ha après (Obaya et al., 2011)
- Processos d'avaluació des de la perspectiva del feedforward, que cerca que l'alumnat sigui el responsable de la construcció i regulació del seu aprenentatge (García-Sanpedro, 2012)
- L'enfocament que ens ofereix el disseny universal per a l'aprenentatge.

La nostra trajectòria és llarga, més de 20 anys oferint oportunitats d'èxit per a un alumnat vulnerable però amb molt de potencial. Els darrers anys ens iniciam en la creació d'un projecte com entitat amb autonomia i capacitat de gestionar el Programa d'Ensenyament Reglat als centres de menors. I sobretot amb una infraestructura i fonaments pedagògics i didàctics, el suficientment fermes com per poder desenvolupar l'objectiu principal: promoure camins d'èxit. Les tasques de la primera part del procés varen ser la redacció dels documents de centre, l'organització dels agrupaments, organització d'unitats docents, el model didàctic i educatiu a desenvolupar

.Posteriorment, ens formem cap al disseny d'intervencions didàctiques competencials, avaluació formativa i metodologies d'aula que ens facilitassin les fites que ens havíem marcat.

En aquest camí trobem un enfocament amb una base neurocientífica i didàctica molt potent que ens comença a facilitar una estructura rigorosa per anar creant propostes competencials d'aula i centres, i preparades per donar resposta a les necessitats de l'alumnat del segle XXI: la mirada DUA.

Els professionals primers d'aquest paradigma, Centre de Tecnologia espacial aplicada (CAST) desenvolupen un paradigma per al disseny del currículum, que inclou tots els seus elements (objectius educatius, mètodes, materials i avaluació) per tal de promoure el desenvolupament màxim de les capacitats de tot l'alumnat (Alba i Zubillaga, 2011).

Aquest va ser el nostre punt de partida per tal d'accelerar el procés, ja iniciat feia uns cursos, que persegueix i promou millor aprenentatges significatius i competencials. La reflexió i formació conjunta del claustre, les nostres primeres pràctiques educatives sota la mirada DUA (dualització de la nostra plataforma digital i de part dels continguts curriculars) i la creença ferma com equip de la necessitat d'avançar, s'han convertit en el motor d'aquest viatge. Sense tenir una consciència clara de com es va iniciar o com evolucionarà, tenim una direcció ben definida: l'èxit.

(500 paraules)

Referències

Alba, C. y Zubillaga, A. (2011). Diseño universal para el aprendizaje: pautas para su introducción en el currículo. Dualetic

Booth, T. y Ainscow, M. (2015). Guia para la educación inclusiva. Fuhem

Decret 25/2017, de 19 de maig, pel qual es crea l'IES Can Balo, al Pont d'Inca, al terme municipal de Marratxí

García-Sanpedro, M.J. (2012). Feedback y feedforward: estrategias de mejora para la evaluación continua. Jornada Innovación Docente-Rima.

Obaya,A.,Vargas,Y.M. y Delgadillo,G.(2011). Aspectos relevantes de la educación basada en competencias para la formación profesional. Educación química,22(1),63-68.

Projectes de Ciències Socials a l'ESO

M. Antònia Reinés Femenia*
Catalina Bosch Cardona
Miriam Monserrat Salom
Rocío Gijón López
Silvia Muñoz Vázquez
IES Antoni Maura

*mreines@iesamaura.org

Resum

L'IES Antoni Maura va començar al curs 2013-14 un procés de millora. Veníem d'una situació de desmotivació generalitzada i problemes de convivència a les aules.

Es varen dur a terme diversos canvis: potenciació de la tutoria, eliminació de les amonestacions, implementació del treball cooperatiu, treball per projectes i millora de la competència digital (Chromeboks)

Des del curs 2014-15 fins al curs 2017-18 el departament de Ciències Socials va formar part de l'equip de treball de Projectes interdisciplinaris d'ESO.

El principal objectiu del canvi metodològic era millorar el procés d'aprenentatge partint de la base de que això només es podia fer amb una aproximació emocional a l'alumnat i amb uns aprenentatges més competencials i aproximats a la realitat.

Volíem que l'alumnat pogués transferir els seus aprenentatges a la vida real i que la geografia i la història passassin a ser eines per entendre el present.

A partir del curs 2019-20 es va decidir fer una passa endavant potenciant la creació de Unitats Competencials. A la vegada es va optar per crear la matèria de Projectes Socials-Català de 4 hores a 1r ESO, els curs 2020-21 es varen implementar 6 hores de Projectes de Ciències Socials a 2n ESO i al curs 2021-22 s'han establert 4 hores de Projectes de Ciències Socials a 3r ESO.

La primera feina del departament va ser la reorganització del Currículum en els diferents cursos:

1ESO- Geografia Física i Humana

2ESO- Prehistòria i Història Antiga

3ESO- Història Medieval i Moderna

La metodologia utilitzada es basa en l'aprenentatge per Projectes on es treballen i avaluen els estàndards d'aprenentatge i les competències.

Cada projecte té la següent estructura seguint un fil conductor: Happening, Context, Activitats d'aprenentatge que segueixin el Cicle de Kolb i Producte final.

Alguns dels Projectes treballats són Del Maura al Món, MauraNostrum, Regne de Maura.

S'utilitza el treball cooperatiu, rutines i estructures de pensament, Visual Thinking, competència digital, visites d'experts...

Hem aconseguit augmentar la presència de les Ciències Socials a 1r, 2n i 3r ESO.

La motivació, implicació i resultats de l'alumnat als diferents projectes i als seus productes finals ha millorat molt, gràcies a les metodologies actives.

Els projectes implantats s'han vist enriquits gràcies a l'aportació contínua del professorat de diferents disciplines, totes elles de caràcter humanístic, que han impartit classe als projectes de Ciències Socials al llarg de tot el procés del canvi metodològic.

El nostre objectiu és consolidar els projectes ja establerts en el primer cicle d'ESO i, si la nova llei educatiu ho permet, implementar aquesta metodologia a 4t d'ESO. Fins i tot, si els exàmens d'accés a la universitat canviessin a un model més competencial, podríem continuar amb aquesta forma de treballar a batxillerat.

A la vegada ens agradaria encaminar a l'alumnat cap a l'autoaprenentatge mitjançant la plataforma Teams que utilitzam des del curs 2019/20 i que ens ajudar a connectar alumnat, professorat i continguts en un mateix espai virtual.

I per últim volem potenciar la feina d'equip del departament en una mateixa línia educativa coherent amb la del centre.

Paisatges Humans

María del Pilar Cuenca Giménez*
Mónica Martín Sánchez
Neus Morlà Sureda
Natasha Dopico Denis
Montserrat Riera Montes
Ascensión Fernández Gómez
Mónica Hernández Pardo
María del Pilar Cuenca Gimenez
Ceip Pintor Joan Miró i Ceip Rafal Vell

*pcuenca@ceiprafalvell.cat

Resum

Com estàvem? Què volíem aconseguir?

En els nostres orígens trobem com estàvem i què volíem aconseguir. El nostre grup "Viatge a l'infinit" el formaven inicialment mestres d'educació infantil. Al llarg dels anys al grup s'han anat incorporant docents de les etapes de primària i secundària. Duim funcionant des del 2001 vinculats al Centre de Professorat de Palma. El que volíem aconseguir era tenir un lloc de compartir experiències per poder millorar la nostra pràctica.

Com vam canviar?

Al llarg del temps aquest espai de trobada s'ha anat transformant en un grup que comparteix un espai de pràctica reflexiva, on compartim experiències, inquietuds interrogants amb l'objectiu de donar profunditat, rigurositat, equitat, qualitat i inclusivitat a les nostres pràctiques com a docents... Ens hem adonat que per comprendre el món és fa necessari contextualitzar les experiències, i que la construcció del saber tingui un punt de partida dialògica que acompanyi totes les veus que conviuen a l'aula.

Com va anar?

En la nostra reflexió, entenem el procés d'ensenyament-aprenentatge com un ecosistema de vida amb una mirada inclusiva, on es van teixint històries que generen la trama de vida de l'aula. Aquestes històries de comunitat fan créixer a les criatures com a persones d'un valor infinit. El nostre grup ha après a interpretar i a conèixer els processos de construcció de coneixement que tenen els infants compartint entre nosaltres les nostres pràctiques, formant- nos de manera continua i documentant – nos i contrastant amb altres experts.

Pensem que ha estat un camí enriquidor que ens ha travessat des de dins i ens ha canviat, com a professionals i també com a persones, de manera que hem pogut acompanyar la realitat de les nostres aules i encaminar- nos a elaborar un Projecte col•lectiu.

Com volem continuar?

La nostra mirada cap el present-futur va encaminada a continuar compartint, analitzant i

reflexionant sobre les nostres pràctiques i sobre les estratègies, coneixements i sentiments de les persones que tenim a les nostres aules. El nostre compromís com a docents és vetllar perquè els processos que es desenvolupen tinguin un sentit pedagògic i de rigor, siguin practiques inclusives on l'element clau sigui l'emoció´, com a motor de l'aprenentatge.

Volem continuar aquest camí creant la trama d'una història que es crea a partir de les experiències que com a grup creem i com que sabem de la riquesa que aporta vincular- se amb altres professionals per aconseguir aquesta profunditat pedagògica que definim al nostre objectiu; des del curs passat formem part de la Xarxa estatal de Seminaris de la Cultura Pedagògica de la Persones, subratllem així la importància de continuar formant- se.

Paisatges humans vol reflectir moments de vida de les nostres aules; contextos globals, complexos que estan orientats a la construcció del saber de la comunitat i la creació d'experiències contextualitzades. Aquesta concepció ens permet oferir un marc de referència inclusiu, la comprensió del món per construir la identitat pròpia i la del col•lectiu de l'aula.

Avaluar per aprendre. Alumnes, mestres i familiars, part activa en el procés d'avaluació

Patrícia Busquets*
Patrícia Busquets Hidalgo
Antònia Munar Munar
Tina Ronda Periago
CC Mata de Jonc

*patricia@matadejonc.cat

Resum

Com estàvem?

Des de fa un bon grapat d'anys a l'escola estam immersos en un canvi metodològic on l'infant és el vertader protagonista del seu procés d'aprenentatge. Les eines estandarditzades d'avaluació no ens acabaven de convèncer i començàrem per elaborar 3 models d'informe d'avaluació diferents, un per cada trimestre, que oferissin més informació a les famílies amb una avaluació més qualitativa.

En aquest procés de canvi metodològic vàrem fer una formació de centre en metodologies inclusives i començàrem a sentir parlar de la necessitat d'un canvi més profund en l'avaluació.

Què volíem aconseguir?

Elaborar unes eines d'avaluació pròpies adaptades a aquest canvi de mirada cap a l'infant que ja havíem iniciat.

Una avaluació formativa més adaptada al canvi metodològic que no només ens informàs del grau d'assoliment dels objectius per part de cada alumne sinó que propiciàs canvis en les situacions d'ensenyament-aprenentatge que dissenyàssim i que servís per compartir amb famílies i infants informació del seguiment de l'evolució dels alumnes.

Com vàrem canviar?

Les formacions i els debats dins el claustre i les reunions dels equips docents varen ser clau. En especial, la formació que férem el curs 18-19 amb Coral Regi, directora de l'escola Virolai de Barcelona, que ens animà a incorporar dins les nostres eines d'avaluació la visió del propi aprenent, per fer-lo vertader protagonista, i també la de les famílies. Encetant així un procés de triangulació de l'avaluació on alumnes, mestres i familiars esdevenen part activa.

Com va anar?

Una vegada païda tota aquesta informació, i a partir d'aquests debats interns de cicle, a l'etapa d'infantil ens animàrem a provar de dissenyar unes rúbriques d'avaluació per recollir determinades observacions dels mestres, uns plans personals (que seran el contingut essencial del pòster) per iniciar els alumnes en l'autoavaluació i uns qüestionaris per recollir la visió de les famílies.

Com volem continuar?

A final de curs sempre feim una revisió de com ens ha anat. Estam convençuts del projecte però

som conscients que els canvis en educació necessiten de certa continuïtat per a poder valorar-los de manera més objectiva.

Cal esmentar que aquest canvi, poc a poc, es va estenent a la resta de les etapes adaptant-se a les característiques dels alumnes segons la seva edat i el grau de maduresa que van assolint.

Aprofita els 55 minuts! Una experiència de ciència ficció a l'assignatura de Cultura Científica de Batxillerat

Damià Vicens Xamena*

IES Joan Maria Thomàs

*dvicens@iesjmthomas.eu

Resum

Es presenta una proposta en què, a partir majoritàriament de seqüències de pel·lícules de ciència ficció, s'han anat formulant unes qüestions perquè l'alumne pugui distingirinicialment entre un robot, un cíborg, un clon, un replicant i un sintètic, per després poder reflexionar sobre la bioètica relacionada amb el clonatge humà i el transplantament d'òrgans, així com obre la intel·ligència artificial. L'experiència s'ha realitzat a l'assignatura de Cultura Científica de 1r de batxillerat.

PD: Vaig presentar un article titulat "Aprofita els 55 minuts! Una experiència de ciència ficció per promoure l'aprenentatge de les ciències durant l'estat de pandèmia"
a la revista CIÈNCIES, L'ANY 2020.
https://revistes.uab.cat/ciencies/article/view/n41-vicens

Programa de competència social i emocional a l'IES Son Rullan de Palma

Càndida Enciso*
Càndida Enciso Figueroa
Núria Borrás Escandell
IES Son Rullan

*candenc@gmail.com

Resum

El programa va ser creat en els anys '90 per l'equip del Dr. Manuel Segura. Aquest programa parteix de la idea de que és possible ajudar als nins i joves aprendre a conviure millor amb ells mateixos i amb els altres, partint de que molts dels comportaments que afecten negativament a la convivència són fruit de la manca d'habilitats per relacionar-se i/o d'habilitats de raonament social i moral.

Aquest programa treballa especialment la intel•ligència interpersonal a partir de:

- Habilitats cognitives. Treballa els cinc pensaments que empram en situacions socials: pensament causal, conseqüencial, medis-fi, alternatiu i en perspectiva.
- Raonament moral. Proposa dilemes morals per tal d'estimular la reflexió i el diàleg que ens durà a progressar en l'escala de desenvolupament moral.
- Habilitats socials. Es presenten i practiquen conductes que ajuden a relacionar-nos bé amb els altres.
- Educació emocional. Es treballa el coneixement de les emocions en un mateix i en els altres així com la seva gestió.

Aplicació del PCSE a l'IES Son Rullan

Des del curs 2016-2017 el PCSE s'ha estat aplicant a l'IES Son Rullan com a matèria de lliure configuració, durant dues hores a la setmana. Actualment s'ofereix a tots el grups de 1r, 2n i 3r d'ESO, essent aquesta matèria impartida per 17 professors de la major part dels departaments del centre.

Forma part del Pla de Convivència del centre juntament amb altres programes per a la millora de la convivència com són les Pràctiques Restauratives, els alumnes ajudants de la convivència i el programa de mediació escolar.

A principi de curs, durant la primera setmana de setembre, l'orientadora imparteix una formació inicial als professors/es interessats a fer aquesta assignatura. Durant el curs, es fan reunions quinzenals per fer un seguiment de les classes i continuar la formació.

La finalitat del PCSE és millorar les competències intrapersonals i interpersonals a la vida quotidiana. Aquest objectiu s'ha de tenir molt clar ja que d'altre manera pot quedar com un conjunt d'activitats divertides i interessants, que engresquen als alumnes, però no generen canvis de comportament.

Avaluació del programa

El que més han valorat els alumnes de la matèria és:

- Ajuda a gestionar emocions.
- Han sabut trobar solucions concretes per les seves dificultats socials.
- Ha estat un canal per expressar els sentiments.
- Ajuda a empatitzar amb els companys.
- Ajuda a la cohesió del grup.
- Major comprensió i acceptació dels altres.

La gran majoria del professorat que ha impartit la matèria pensa que:

- Ha ajudat a millorar l'autoestima de l'alumnat i les seves relacions interpersonals.
- Els alumnes, en general, han millorat el seu control emocional i s'ha notat que s'han fomentat les conductes assertives entre ells.
- Aquest tipus de programes de foment de la competència social i emocional ajuden a crear un bon clima de centre.

Per tots aquests motius el professorat de l'IES Son Rullan recomana que el PCSE es faci extensiu a la resta de centres educatius.

Tasques Transversals

Equip Impulsor de l'IES Felanitx*
Rafel Puigserver Pou
Maria Magdalena Adrover Pons
IES Felanitx

*mmadrover@iesfelanitx.cat

Resum

Com estàvem?

A les reunions d'equips educatius es veia que hi havia nombrosos continguts que se superposaven a les diferents matèries i, per tant, es va optar per fer una formació sobre l'optimització curricular. D'aquell curs en va sorgir la possibilitat de posar en marxa tasques enriquides amb diferents matèries que es batiaren com a tasques transversals.

Què volíem aconseguir?

El que preteníem era un doble objectiu; d'una banda, establir reunions de coordinació per plantejar tasques que incorporassin diferents matèries i, d'una altra, millorar la coordinació entre aquests equips educatius.

Com vam canviar?

Això va suposar fer blocs de dos grups classe amb els mateixos equips educatius per millorar-ne la coordinació, l'optimització curricular i el seu seguiment. També s'hagueren de posar hores de coordinació entre els diferents professors d'aquests dos grups.

Com va anar?

El resultat va ser positiu, de tal manera que es va estendre a tots els grups de primer d'ESO i també a 2n d'ESO. Quadrar els horaris fou (i segueix essent) una tasca complicada, però, així i tot, se n'obtengueren bons resultats.

Alguns exemples de tasques transversals són:

La rosa dels vents com a element per treballar Educació Física, Geografia i Història, Biologia i Geologia, Llengua Catalana i Literatura i Matemàtiques.

Les capes de la terra com a element comú per treballar Educació Física, Geografia i Història, Biologia i Geologia, Llengua Catalana i Literatura, Música i Matemàtiques.

La Mola de Felanitx com a element comú per treballar Educació Física, Geografia i Història, Biologia i Geologia, Llengua Catalana i Literatura i Matemàtiques.

Com continuam?

Es pretén continuar amb aquestes tasques que permeten millorar la coordinació i la convivència en els grups.

Equip Impulsor de l'IES Felanitx.

La màgia de la convivència

Asunción Gallardo Bonet*
CEIP GABRIEL VALLSECA

*asungallardobonet@hotmail.com

Resum

El Ceip Gabriel Vallseca està situat al barri de Son Gotleu, la convivència i la millora de les relacions entre tots els membres de la comunitat educativa són l'element clau sobre el qual construir un centre diferent amb capacitat de canvi i adaptació, obert a la comunitat i on la forma, l'afecte, el respecte mutu, i l'actitud del professorat per implicar alumnes i famílies, siguin el factor fonamental per assolir els objectius que ens plantegem, aconseguim aquests objectius a través de tres programes, mediació escolar, practiques restauratives i mindfulness

Setembre de 2020 va suposar un nou repte, la por social als contagis i la situació emocional de l'alumnat que en molts casos havia patit el confinament en pisos pastera i que havia patit la situació de desesperació econòmica de les seves famílies, ens va plantejar uns objectius específics més allà dels propis del nostre projecte educatiu. Havíem de garantir la continuïtat del pla de convivència de centre amb unes mesures de contingència que impossibilitaven l' actuació d' alumnes mediadors, agrupaments flexibles, modelatge entre iguals i percepció de gran comunitat. Devíem:

- Adaptar a la situació COVID un projecte de convivència global amb la participació, la implicació i el compromís de tota la comunitat educativa.
- Crear sentit de pertinença i comunitat malgrat les mesures de distanciament social.
- Restaurar emocionalment l'alumnat.
- Motivar l'alumnat i prevenir-ne l'absentisme.

És en aquell moment quan posem en marxa a nivell de centre un joc de gamificació basat en Harry Potter, l'estructura del qual és la següent:

- Es plantegen desafiaments, missions i reptes, individuals, grupals i de centre.
- A mesura que se superen els reptes es puja de nivell, rebent recompenses primer immediates, que més endavant es transformen en motivació intrínseca i reconeixement per part d'ells mateixos i dels altres.
- Classificacions segons el nivell assolit a nivell individual i premis a nivell grupal al final del projecte per a aquells que han aconseguit assolir els reptes com a equip garantint la participació de tots i impulsant el desenvolupament dels altres equips.

L'estructura és igual a totes les fases, es fan reflexions sobre els objectius a assolir en cercle i cada alumne assumeix la seva pròpia responsabilitat, la responsabilitat grupal i de centre a través de diverses activitats. Al final de cada trimestre se celebra un consell on la comunitat i el mateix alumnat decideixen si ha aconseguit superar els desafiaments o ha de seguir treballant per passar a la següent fase, es reben recompenses i estímuls a nivell individual, grupal i de centre amb l'objectiu de crear enllaços comunitaris.

Hi ha hagut una millora notable de les competències reflectides a les guies d'observació del pla de convivència del centre, i la motivació i la implicació de tota la comunitat educativa han estat corroborades amb diferents eines.

Aquest curs continuam amb el projecte i la intenció és donar continuïtat a llarg termini a una estructura que respon als nostres objectius del projecte educatiu de centre.

El pròxim repte: Educació per al Desenvolupament Sostenible

Antoni Roselló González*
Gabriel Cabot Carbonell
Camp d'Aprenentatge Orient

*caorient@gmail.com

Resum

En els darrers anys hem pogut assistir al creixement d'un moviment internacional principalment estudiantil que es manifesta reclamant accions decidides contra l'escalfament global i el canvi climàtic. A les Illes Balears aquest moviment s'ha traduït en protestes al carrer per part dels estudiants (Joventut pel clima -Fridays For Future) i associacions de docents, que senten la necessitat de donar suport als seus alumnes, com a "Docents pel Canvi" que reclamen més contundència i accions decidides per part de l'administració i la societat, per atenuar les conseqüències negatives que generarà el canvi climàtic.

Els mestres dels Camps d'Aprenentatge Orient no resoldrem aquesta situació però pensam que com a centres educatius hem de proporcionar una resposta educativa a aquestes necessitats ben explícites que ens fa el nostre alumnat i companys/es docents. Aquesta resposta implica necessàriament adoptar un marc de referència que orienti la nostra acció i implementar les metodologies que estiguin en la seva línia. En aquest sentit, l'Agenda 2030 de les Nacions Unides i els 17 ODS consensuats solemnement l'any 2015 representen un marc de referència excel•lent per orientar la nostra tasca educativa. Raons n'hi ha moltes, però en destacam les principals: es tracta d'un document fruit de l'estudi fonamentat en dades objectives i científiques, fruit del consens de molts d'experts i països i que és prou flexible per adaptar-se a les diferents realitats educatives a tots els nivells. Una instància urgent a la necessitat de passar de les paraules a l'acció conjunta.

L'objectiu: proporcionar una resposta educativa a la demanda que la comunitat educativa ens ha fet i empoderar a l'alumnat perquè pugui esdevenir un agent transformador de la realitat i respondre als reptes individuals i col•lectius del món en què vivim.

La metodologia que s' ajusta més a les característiques del Camp d'Aprenentatge Orient i els ODS és l'Aprenentatge Servei en què els alumnes aprenen d´un entorn fent servir diferents mètodes d´investigació. Seguidament i després d'analitzar les dades poden determinar –ne les necessitats i proposar actuacions per a millorar-lo (servei comunitari).

L´experiència ha estat molt satisfactòria ja que mitjançant l'Aprenentatge Servei hem passat clarament de les paraules a l'acció i en conseqüència , la implicació i la participació dels alumnes ha augmentat de manera exponencial . Els alumnes han passat d'esser simples espectadors a generar les dades i el coneixement que, posteriorment, els ha permès de forma objectiva esser crítics amb l'entorn per determinar les necessitats d´aquest i proposar accions de millora (servei comunitari) . Es tracta de possibilitar les condicions perquè es pugui desenvolupar, com deia la

Dra. Marope, directora de l'International Bureau of Education de la UNESCO "una pedagogia transformadora i orientada a l'acció, que promogui l'aprenentatge autònom, la participació i la col•laboració, l'orientació a la resolució de problemes, la interdisciplinarietat, i l'enllaç entre l'aprenentatge formal i no formal. Tan sols aquest tipus d'aproximacions pedagògiques faran possible adquirir les competències clau necessàries per a promoure el desenvolupament sostenible".

Actualment, volem consolidar i difondre la metodologia de l'Aprenentatge Servei mitjançant acords de custòdia del territori.

El acoso sexual en las aulas universitarias: evaluación e intervención

IRIE - Proyecto de innovación docente
Dra. Joanna Blahopoulou*
Silvia Ortiz-Bonnín
Victoria A. Ferrer Pérez
Esperanza Bosch Fiol
Estudis de gènere (GENERO), Universitat de les Illes Balears

*joanna.blahopoulou@uib.es

Resumen

Objetivos

El número 5 de los Objetivos de desarrollo Sostenible de la Agenda 2030 hace referencia a la necesidad de conseguir la igualdad de género. Este objetivo incluye eliminar cualquier tipo de discriminación incluido el acoso sexual en nuestra sociedad.

Para la creación de un ambiente educativo libre de acoso sexual es fundamental la enseñanza de competencias transversales, como la igualdad de género. Sin embargo, a menudo la docencia está más centrada en la enseñanza de competencias específicas de cada titulación.

En este contexto, el trabajo que aquí se presenta tiene como objetivo fundamental diseñar y evaluar una píldora formativa cuyo objetivo es difundir al alumnado los criterios para identificar el acoso sexual.

Concretamente nuestro trabajo pretende contestar algunas preguntas tales como ¿Cómo define el alumnado el acoso sexual? ¿Se puede aumentar la sensibilización frente al acoso sexual a través de una píldora formativa?

Método

Para responder a estas preguntas se parte de un diseño experimental con tres etapas: En la primera todo el alumnado participante responde a la Escala de acoso sexual e interacción social de contenido sexual en el ámbito universitario (EASIS-U, Ferrer & Bosch 2020), un cuestionario de 38 ítems. En la segunda etapa el "grupo experimental" recibe una píldora formativa sobre acoso sexual. En la tercera etapa todo el alumnado vuelve a contestar al EASIS-U, así como al WHO-5 Wellbeing Index (Topp et al., 2015), un cuestionario sobre su bienestar general. El "grupo control" también recibe la píldora formativa, pero en la última sesión del semestre (es decir, después de la segunda evaluación). Debido a la temática, se consideró justificado empezar con la sensibilización del alumnado universitario por los estudios en la rama de ciencias sociales como por ejemplo el Grado de Psicología, de Pedagogía y de Trabajo Social.

Resultados

Los resultados principales de la investigación se centrarán en analizar el efecto de la píldora formativa sobre la percepción de acoso sexual y en evaluar la satisfacción del alumnado con la píldora formativa de acoso sexual. Además, se analizará la relación entre la percepción de comportamientos como de acoso sexual y su prevalencia, así como el efecto de la píldora formativa

sobre el bienestar general del alumnado.

Implicación de los resultados del proyecto a la práctica educativa

El análisis de los resultados permitirá introducir mejoras en la píldora formativa sobre acoso sexual e impulsar su aplicación no solo a otros estudios para sensibilizar el alumnado de otras titulaciones frente el acoso sexual (sobre todo estudios con más alumnado masculino o incluso masculinizados), sino ofrecer esta intervención también dentro del marco de formación de PDI y PAS.

El proyecto de investigación además ofrecerá un fundamento para la elaboración de otras actuaciones para prevenir y erradicar el acoso sexual en el ámbito universitario y así transferir el conocimiento generado a la práctica educativa. Desde la perspectiva docente, como universidad, esas actuaciones ayudarán a cumplir con la responsabilidad de crear espacios de trabajo y educativos libres de desigualdades.

La transformació dels espais dels centres per impulsar el benestar i l´aprenentatge

Conselleria d´Educació pel que fa a la formació als centres educatius

Maria A. Riera Jaume*

Francisca Tomàs Vidal

Marta Llompart Villalonga

Cecilia Zamorano Terrasa

Magdalena Jaume

Esperança Company Bernal

Antonia Ribas Moranta

Grup per a l'Assessorament i la Innovació en Àmbits Educatius per al Benestar (GAEB)

*maria.riera@uib.es

Resum

El grup GAEB té com objectiu principal impulsar processos d'innovació en els centres educatius a partir del disseny, implementació i avaluació d'ambients i espais a l'etapa d'Educació Infantil i Primària. Acompanyam als centres per crear espais interconnectats que generin seguretat i vinculació, que fomentin les relacions, que generin projectes d´aprenentatge, joc i descobertes. Des del curs 2015-16 el grup GAEB ha impulsat i acompanyat a més de 60 centres educatius des de les Escoletes 0-3 fins a primària en la millora i transformació dels seus espais educatius. Amb alguns d´ells s´ha fet un seguiment de 3 i 4 cursos. Volem compartir algunes de les reflexions que com a grup anam realitzant i mostrar algunes evidències dels canvis que s´han realitzat en alguns dels centres educatius.

Programa de competència social i emocional a l'IES Son Rullan

Vicenç Rul·lan*
Vicenç Rul·lan Castañer
Candi Enciso Figueroa
David Camps Pons
Grup de Pràctiques Restauratives (GPR), IES Son Rullan

*vrullan@gmail.com

Resum

L'IES Son Rullan, de Palma, aplica des de fa quatre anys el Programa de Competència Social i Emocional, basat en el del Dr. Manuel Segura, com a matèria de lliure configuració a tots els grups de 1r, 2n i 3r d'ESO.

El Programa de Competència Social (PCSE) va ser creat en els anys '90 per l'equip del Dr. Manuel Segura. Aquest programa parteix de la idea de que és possible ajudar als nins i joves aprendre a conviure millor amb ells mateixos i amb els altres, partint de que molts dels comportaments que afecten negativament a la convivència són fruit de la manca d'habilitats per relacionar-se i/o d'habilitats de raonament social i moral.

El programa es fonamenta en programes ja provats, destinats a millorar el funcionament social de joves amb conductes delinqüents, així com de joves amb problemes de salut mental. De fet, quan es va començar a dissenyar aquest programa en els centres educatius l'objectiu era aplicar-lo amb grups reduïts de nins i joves amb dificultats per funcionar a l'escola, com a prevenció secundària. En vista de l'èxit del programa, es va adaptar per a aplicar-lo a com a prevenció primària, a tot l'alumnat. Hi ha dues modalitats del programa: la de primària i la de secundària.

El Grup de Recerca de Pràctiques Restauratives ha estat treballant des de 2019 amb la coordinadora del programa a l'IES Son Rullan, membre d'aquest Grup de recerca, pel tal de:

- Donar suport al programa, suggerint activitats per complementar el programa,
- Avaluar el funcionament del programa.

En l'aspecte d'avaluació, en el curs 2019-2020 vàrem fer:

- Una enquesta quantitativa adreçada al professorat que havia impartit la matèria durant el curs,
- Una entrevista individual en profunditat amb sis dels professors, a través de zoom.

Per tal de tenir també els punts de vista de l'alumnat durant el curs 2020-2021 vàrem fer, a més de l'enquesta quantitativa pel professorat, una entrevista en profunditat amb quatre grups d'alumnes, representants dels quatre nivells d'ESO.

Els resultats de les entrevistes al professorat han servit per mostrar la satisfacció del professorat amb el programa, així com per anar millorant el programa. Un exemple d'això és la realització d'activitats que reforcen els objectius del PCSE, no només durant l'horari dedicat al programa sinó també com a part de els matèries acadèmiques. Per exemple, introduint dilemes morals o reflexionant sobre les causes i conseqüències dels fets exposats a les matèries acadèmiques, creant així una continuïtat que ajuda a reforçar la transferibilitat del programa al comportament quotidià

de l'alumnat.

Les entrevistes a l'alumnat han mostrat com els alumnes valoren molt positivament la possibilitat:

- Reflexionar sobre ells mateixos i conèixer-se millor,
- Adquirir recursos per regular el seu comportament i relacionar-se millor, tant a l'institut com a la seva vida personal,
- Compartir idees i sentiments personals amb els companys i conèixer els dels companys,
- Adonar-se'n de que coses que lis preocupen a ells també preocupen als companys,
- Estar més a gust amb els seus companys.

Influencers en el món de l'educació

IRIE
Aina M Galmés Panadés*
Aina Maria Galmés Panadés
Pere Palou Sampol
Pere Antoni Borras Rotger
Adrià Muntaner Mas
Grup d'Investigació en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport (GICAFE), Universitat de les Illes Balears

*aina.galmes.panades@gmail.com

Resum

Motivats per la necessitat de la millora de la qualitat docent dins l'àmbit universitari es presenta a través d'aquest projecte, una proposta basada en itineraris d'aprenentatge flexible que s'ha implementat a través de l'assignatura Educació Física i Hàbits Saludables (EFHS) del tercer curs del Grau en Educació Primària, en els seus 4 grups. Aquesta metodologia ha afavorit la coordinació intra-assignatura, i a través d'aquests itineraris flexibles, s'ha promogut la participació de l'alumnat en tasques de difusió de continguts relacionats amb l'assignatura i l'educació, emprant diverses xarxes socials, per així afavorir l'autonomia, la cooperació, la gestió i el lideratge.

Els itineraris d'aprenentatge flexibles permeten que l'alumnat tingui major autonomia i flexibilitat en el procés pedagògic i que això resulti en un aprenentatge més significatiu. En aquest sentit, aquest enfocament pedagògic ha demostrat en la literatura científica que és una proposta idònia per ser implementada a través de les noves tecnologies, responent així a les necessitats educatives ocasionades per l'actual crisis sanitària.

Pel que fa a les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) a l'educació, permeten ampliar els àmbits d'ensenyament més enllà de l'aula tradicional, afavorint la translació de coneixement i l'aprenentatge significatiu. A més, el treball en grup i la gestió de xarxes socials permeten desenvolupar la cohesió, el lideratge, la creativitat i la identitat professional.

L'objectiu principal del projecte va ser implementar una metodologia d'itineraris flexibles d'aprenentatge a l'assignatura d'EFHS durant el curs acadèmic 2021-2022, integrant activitats de gestió de les comptes de l'assignatura a diverses xarxes socials: Twitter i Instagram.

L'alumnat, que entre les diverses opcions de l'itinerari flexible d'aprenentatge, va escollir la gestió de les xarxes socials, va realitzar entre 1 i 3 posts setmanals repartits entre les dues xarxes socials, durant un període de 10 setmanes, sempre publicant sobre continguts relacionats amb l'assignatura. En un període de 4 mesos, la conta de Twitter ha aconseguit 200 seguidors i la d'Instagram ha aconseguit un total de 91 seguidors.

En el grup 1, n=65, el 95.4% de l'alumnat (n=62) va escollir l'activitat de fer un tweet setmanal i el 50.8% de l'alumnat (n=33) va escollir l'activitat de realitzar posts setmanals a Instagram. En el grup 2, n=64, el 12.5% (n=8) va escollir l'activitat de Twitter i el 12.5% (n=8) va escollir l'activitat d'Instagram. En el grup 3, n=16, el 87.5% (n=14) va escollir l'activitat de Twitter i el 37.5% (n=6)

va escollir l'activitat d'Instagram. En el grup 4, n=17, el 100% (n=17) va escollir l'activitat de Twitter, però ningú va escollir l'activitat d'Instagram.

A través de la gestió de les xarxes socials l'alumnat ha après a relacionar els continguts teòrics i pràctics de l'assignatura, i a treballar-los de forma gràfica, atractiva, ordenada i sintetitzada. A més, s'ha afavorit el desenvolupament del compromís, la identitat professional, la cohesió, la capacitat d'adaptació i la creativitat. En termes generals l'alumnat ha valorat la tasca de forma molt satisfactòria, destacant l'aprenentatge significatiu d'aquesta i valorant positivament que la tasca es continuï realitzant en els pròxims cursos.

Diseño de un modelo de codiseño de itinerarios de aprendizaje en entornos enriquecidos por tecnología en educación superior para la autorregulación del aprendizaje

Funded by: Ministry of Science, Innovation and Universities, Spain Award: EDU2017-84223-R

Sofía Villatoro Moral*
Barbara De Benito Croseti
Adolfina Pérez Garcias
Antònia Darder Mesquida
Francisca Negre Bennásar
Gemma Tur Ferrer
Grup d'Infància, Tecnologia, Educació i Diversitat (GITED), Universitat de les Illes Balears
*sofia.villatoro@uib.es

Resum

En la actualidad, es necesario encontrar metodologías que se adapten al alumnado, teniendo en cuenta sus necesidades y motivaciones. Además, se debe capacitar a los futuros profesionales con destrezas que les permitan desenvolverse en diferentes ámbitos tecnológicos que marca la sociedad. Por otra parte, es necesario crear modelos que permitan adaptar los procesos educativos a las situaciones o contextos que puedan darte a causa de la emergencia sanitaria.

Partiendo de estas ideas, esta tesis doctoral propone un modelo de codiseño de itinerarios de aprendizaje que permite al alumnado autorregularse. Este modelo a su vez está enriquecido por las posibilidades que ofrecen los entornos tecnológicos en los procesos de enseñanza-aprendizaje. El poster que presentamos muestra una propuesta de modelo de aprendizaje que une los itinerarios de aprendizaje, la autorregulación y el codiseño del aprendizaje. La representación del modelo

Objetivos:

1.1 Objetivo general

-Diseñar e implementar un modelo que permita el codiseño de itinerarios personalizados de aprendizaje en entornos tecnológicos que favorezca la autorregulación del aprendizaje.

1.2 Objetivos específicos

-Identificar los elementos de codiseño de itinerarios personalizados que favorezcan la autorregulación de los estudiantes.

-Determinar los niveles de codiseño en itinerarios personalizados

-Diseñar y validar un sistema de seguimiento del estudiante en la implementación de itinerarios personalizados enriquecidos en entornos tecnológicos.

Metodología

Se enmarca bajo el enfoque de la investigación basada en el diseño (DBR). Este trabajo, desarrolla dos ciclos iterativos basados en la (DBR).

La primera fase se completa con dos revisiones sistemáticas sobre el estado de la cuestión y un análisis de las experiencias previas que conducen a la identificación de problemáticas. Seguidamente, comienza el diseño y desarrollo con la construcción de las secuencias mediante la

participación colaborativa entre el equipo docente e implementación dentro de las asignaturas. Todas estas acciones, conducen a la finalización del primer ciclo iterativo con un análisis de la implementación.

En la segunda fase, se inicia con un ajuste de la literatura y un estudio experiencias tras lo ocurrido en la primera fase. A partir de aquí, se construye una propuesta de modelo relacionando la implementación de los itinerarios de aprendizaje con las teorías del codiseño y la autorregulación, enriquecidas por medio de la tecnología. Posteriormente, se identifican las dimensiones y elementos del nuevo modelo. Finalmente, se procede a la validación y generación del modelo. Estas acciones, forman los dos ciclos iterativos, concluyendo con la creación de un modelo de pautas de codiseño de itinerarios de aprendizaje que fomentan la autorregulación en entornos enriquecidos por la tecnología.

Conclusiones

En próximas fases de continuidad del modelo, se pretende mejorar el proceso de selección de las secuencias con las nuevas actualizaciones de la aplicación FLIC. Su utilización tiene el objetivo de agilizar la selección del itinerario, la validación por parte del docente y facilitar la consulta al estudiante desde cualquier dispositivo con la información de las secuencias seleccionadas.

Psychology Around the World: un projecte d'innovació docent per treballar la sensibilitat intercultural en el Grau en Psicologia

Elena Gervilla*
Elena Gervilla García
Federico Leguizamo Barroso
Alba González de la Roz
Yasmina Castaño Martínez
Rafael Jiménez López
Berta Cajal Blasco
Juan José Montaño Moreno
Universitat de les Illes Balears

*elena.gervilla@uib.es

Resum

Com estàvem? En una societat global, els estudiants han de desenvolupar habilitats comunicatives, inclosa la consciència cultural. En aquest treball introduïm un dels elements importants per promoure la ciutadania global a l'educació superior, la sensibilitat cultural. La sensibilitat cultural representa la capacitat d'un individu per distingir entre els diferents comportaments, percepcions i sentiments d'una contrapart culturalment diferent i la capacitat d'apreciar-los i respectar-los. Alguns estudis donen suport al fet que les experiències interculturals poden ajudar a desenvolupar una consciència crítica de les perspectives psicològiques sobre la diversitat cultural i social. Com a part d'un projecte global, Psychology Around the World té com a objectiu augmentar la competència cultural entre els estudiants de psicologia. Què volíem aconseguir? Aquest projecte tenia com a objectiu principal explorar la sensibilitat intercultural en l'alumnat de Psicologia i el possible efecte de compartir espais amb alumnat d'altres universitats i cultures. Com a objectius secundaris, oferir oportunitats per a comunicar-se en llengua anglesa així com treballar l'entrevista com a tècnica qualitativa de recollida de dades. Com vam canviar? En aquest projecte van participar, a més de la Universitat de les Illes Balears (UIB), la Universitat Glasgow Caledonian (GCU) (Escòcia, Regne Unit) i la Universitat Abdullah Gül (AGU) (Kaysery, Turquia). Es van dur a terme dues activitats: 1) Seminaris d'introducció a l'anàlisi qualitativa, amb activitats de formació presencials a la UIB i sessions online organitzades per la universitat de Glasgow i 2) Breu entrevista (en anglès) entre l'alumnat de les tres universitats per explorar l'experiència d'estudiar Psicologia a cada una de les universitats. La sensibilitat intercultural es va avaluar mitjançant l'Intercultural Sensitivity Scale (ISS-15, Wang i Zhou, 2016). Tota la informació es va anonimitzar i emmagatzemar seguint les normes de les universitats en matèria de protecció de dades. Aquest estudi compta amb l'informe favorable del comitè d'ètica de la Universitat de les Illes Balears (Exp. Número 234CER21) i s'ha desenvolupat amb el suport de l'Institut de Recerca i Innovació Educativa (IRIE) de la Universitat de les Illes Balears. Com va anar? Un total de 103

estudiants de la Facultat de Psicologia de la UIB (n = 69), GCU (n = 13) i AGU (n = 20) van participar voluntàriament en aquest estudi. Es van trobar diferències en la sensibilitat intercultural entre els estudiants de les tres universitats, concretament en el compromís de la interacció, el respecte per les diferències culturals i la confiança en la interacció. No es van trobar diferències per sexe. Com volem continuar? Les línies futures inclouen analitzar el possible canvi en la sensibilitat intercultural després de l'experiència (en procés de recollida de dades), avaluar la implementació de les activitats a les diferents universitats i promoure la participació d'altres universitats a nivell nacional (altres comunitats autònomes) i internacional (Estats Units).

Cronos i Kariós. Una revista d'Història per a l'Educació Primària

Elisabeth Ripoll Gil*

Universitat de les Illes Balears

*elisabeth.ripoll@uib.es

Resum

El projecte Cronos i Kairós. Una revista d'Història per a l'Educació Primària s'ha desenvolupat durant els cursos 2019/20 i 2020/21 en l'assignatura Ciències Socials i la seva didàctica II – Història, del Grau en Educació Primària. El nucli principal del projecte ha consistit en el disseny d'una revista i la conseqüent dotació de contingut històric, adaptat al llenguatge escolar, posant èmfasi en el desenvolupament les de competències bàsiques, especialment la comunicació lingüística, la competència digital, les competències socials i cíviques i la consciència i expressions culturals. En una primera fase del projecte s'analitzen materials didàctics relatius a les Ciències Socials adequats als cicles d'Educació Primària, com els còmics Balears abans i ara, la revista Petit Sàpiens o Cocoter, amb l'objectiu de promoure l'hàbit lector entre els alumnes de grau. En una segona fase es formen grups de feina, els quals han de dur a terme diverses tutories per tal d'avaluar la tasca desenvolupada, especialment pel que fa a la dotació de continguts. El treball en equip, fonamental en qualsevol nivell educatiu, pretén afavorir la creativitat. En aquest sentit, el projecte estableix un conjunt de continguts mínims que s'han de complir per a una avaluació positiva de la feina. Aquests continguts mínims són:

- Un article sobre cada una de les etapes històriques (Prehistòria, Antiga, Medieval, Moderna, Contemporània), que han de donar cabuda a:
    - La biografia d'una dona o d'un grup social, per tal de treballar la Història de gènere i/o la Història social.
    - Un article sobre patrimoni històric-artístic relatiu a les Illes Balears. El currículum educatiu de Primària valora i incideix tant des de la perspectiva històrica com artística i de valors en el significat del patrimoni com a eina didàctica.
    - Un article sobre el funcionament d'alguna institució pública democràtica de les Illes Balears, com els ajuntaments, els consells insulars o el Parlament. En aquest sentit, es vol donar major relleu a la formació de la ciutadania i el compromís cívic de la tasca docent.
- Han de complementar el conjunt del treball:
    - Un glossari per als nous conceptes introduïts.
    - Activitats de desenvolupament (jocs, propostes d'activitat en grup...)
    - Fotografies o il·lustracions adients al llenguatge escrit i visualment atractives.
    - Així mateix es valora positivament la inclusió d'altres recursos, com codis QR amb vídeos explicatius, disseny d'unes vinyetes de còmic, apartat Sabies què?...
    - Cal incloure les referències bibliogràfiques emprades per part dels alumnes en l'elaboració del projecte.

La darrera fase és la de presentació de resultats, que en aquests cursos s'ha duit a terme de manera

virtual, a través d'enregistraments grupals. En la valoració de la tasca també es valora la capacitat d'aplicar recursos TIC, la correcció lingüística i la capacitat de transposició didàctica, fent possible que la revista creada pugui ser d'aplicació real en l'àmbit escolar. La principal implicació del projecte en la pràctica educativa és la posada en valor de les Ciències Socials des d'una perspectiva didàctica que, en tot cas, cerca l'aplicació directa en l'àmbit escolar.

Irie

Institut de Recerca
i Innovació Educativa

UIB - GOIB